

“การรักทรัพยากร คือ การรักชาติ รักแผ่นดิน”

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สนองพระราชดำริ

โดย

กรมป่าไม้

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

๖๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๖๐

๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน เล่มพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เล่ม ๑

๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เนื่องในโอกาสทรงชนอายุ ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘
เล่ม ๑

จำปีสิรินธร
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Magnolia sirindhorniae
ชื่อวงศ์ : MAGNOLIACEAE

คำนำ

ด้วยกรมป่าไม้ ร่วมกับ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) จัดทำ “โครงการ ๖๐ ป่าชุมชน อนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามแนวพระราชดำริ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม พระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำรวจและจัดทำฐานข้อมูล ทรัพยากรท้องถิ่น ตามกรอบแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) อันจะนำไปสู่การ รักษาฐานทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรกายภาพ และทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีเป้าหมายดำเนินการในพื้นที่ป่าชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ จำนวน ๖๐ แห่ง ดำเนิน กิจกรรมร่วมกับชุมชนในการปกป้องพันธุกรรมพืชในพื้นที่ป่าชุมชน รวม ๘๔,๗๙๕ ไร่ และ สำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืชที่มีคุณค่าหายาก เป็นพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น หรือบางชนิด ใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นพันธุ์ไม้ที่ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

เนื่องในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมี พระชนมายุ ๕ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ กรมป่าไม้ จึงได้คัดเลือกพันธุ์ไม้ที่ได้จากการ สำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืชมาจัดทำหนังสือ “๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน” เพื่อน้อมรำลึกในพระกรุณาธิคุณ และร่วมแสดงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณูปการอย่างยิ่งต่อประเทศชาติ และประชาชน โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

กรมป่าไม้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน” ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพืชพรรณไม้ และเป็นสื่อในการสร้าง จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ให้หน่วยงาน ชุมชน เยาวชน เห็นคุณค่า ประโยชน์ ความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชต่อไป

นายธีรภัทร ประยูรสิทธิ
อธิบดีกรมป่าไม้

สารบัญ

คำแนะนำการใช้หนังสือ	๔	ยมหิน	๔๘
คำอธิบายสัญลักษณ์	๕	ยวนผึ้ง	๕๐
พรรณไม้ประเภท ไม้ต้น		ยางยุง	๕๒
กระบก	๖	ยางเสียน	๕๔
ก้นเกรา	๘	รักใหญ่	๕๖
ก่อข้าว	๑๐	สังแข	๕๘
ชั้นทองพยับบาท	๑๒	ยางพลวง	๖๐
ไผ่เน่า	๑๔	สาธร	๖๒
เคี่ยม	๑๖	หลุมพอ	๖๔
แคสันติสุข	๑๘	พรรณไม้ประเภท ไม้ต้นขนาดเล็ก	
จำปีสิรินธร	๒๐	ขนุนลาว	๖๖
จำไร	๒๒	ค้อนหมา	๖๘
จิกนม	๒๔	จันทา	๗๐
ฉนวน	๒๖	ชำมะเลียง	๗๒
ชะมวง	๒๘	ตึกเคี่ยม	๗๔
ชาด	๓๐	นมวัว	๗๖
ตะคร้อ	๓๒	เนียง	๗๘
ตะเคียนทอง	๓๔	เพกา	๘๐
ตังหน	๓๖	มะดัน	๘๒
ประ	๓๘	เม็ก	๘๔
พะยอม	๔๐		
พินจำ	๔๒		
พลับพลา	๔๔		
มะพอก	๔๖		

พรรณไม้ประเภท ไม้เถา

กำแพงเจ็ดชั้น	๘๖
จะค้ำน	๘๘
เถาเอ็นอ่อน	๙๐
นมควาย	๙๒
สามสิบ	๙๔
หัวลิง	๙๖

พรรณไม้ประเภท ไม้พุ่ม

ช้อยนางรำ	๙๘
ชะมัด	๑๐๐
ตะขาบปิน	๑๐๒
ปลาไหลเผือก	๑๐๔
มะขม	๑๐๖
มะงั่ว	๑๐๘
มะนาวไม่รู้โห่	๑๑๐
หมักม่อ	๑๑๒
เหมือดแอ่	๑๑๔

พรรณไม้ประเภท หมากหรือ ปาล์ม

ต้าว	๑๑๖
ตาลโตนด	๑๑๘

พรรณไม้ประเภท ไม้ล้มลุก

ค่างคาวดำ	๑๒๐
ว่านทรหด	๑๒๒
อีลอก	๑๒๔
บรรณานุกรม	๑๒๖
ดัชนีชื่อไทย	๑๒๘
ดัชนีชื่อวิทยาศาสตร์	๑๓๒
คำขอขอบคุณ	๑๓๕
คณะผู้จัดทำ	๑๓๖

คำอธิบายสัญลักษณ์

ลักษณะวิสัย

ความสูง
(height)

ไม้ต้นแผ่เป็นรัศมี
(tree, umbrella shape)

ไม้ต้นทรงพุ่มกลม
(tree, round shape)

ไม้ต้นทรงกรวยคว่ำ
(tree, conical shape)

ไม้ต้นทรงพุ่มกรวยแหลม
(tree, spike shape)

ไม้พุ่ม
(shrub)

ไม้พุ่มรอกเลื้อย
(scandent)

ไม้เลื้อย
(climber)

ไม้หัว หรือมีเหง้า
(bulb, rhizome)

ขยายพันธุ์

เพาะเมล็ด
(seed)

ปักชำกิ่งหรือเถา
(cutting)

ตอนกิ่ง
(air layering)

โน้มกิ่ง
(layering)

ติดตา
(budding)

เสียบยอด
(shoot grafting)

ทาบกิ่ง
(grafting)

แยกหน่อ หัว ลำ หรือไหล
(sucker, stolon)

เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
(tissue culture)

คุณค่าในการอนุรักษ์

เป็นพรรณไม้ที่ขยายพันธุ์ยาก

เป็นพรรณไม้ใกล้สูญพันธุ์

เป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่น

เป็นพรรณไม้หายาก

เป็นพรรณไม้มีค่า

เป็นพรรณไม้ที่ชุมชนมีความต้องการ
อนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์

คำแนะนำการใช้หนังสือ

สำหรับหนังสือ ๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน ได้รวบรวม พรรณไม้ มีค่าที่สำคัญจากป่าชุมชน ๓๐ แห่ง ทั่วประเทศ จำนวน ๖๐ ชนิด โดยกล่าวถึงลักษณะทั่วไป ฤดูออกดอก ฤดูออกผล การขยายพันธุ์ การใช้ประโยชน์

เรียงลำดับตามชื่อเรียกภาษาไทยตามด้วยชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ และชื่ออื่นๆ พร้อมกับสัญลักษณ์แสดงลักษณะการเจริญเติบโตและการขยายพันธุ์ตามคำอธิบายสัญลักษณ์ในหน้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

ชื่อไทย

ชื่อพันธุ์ไม้

สัญลักษณ์

- ต้นสูง ๒๐-๓๐ เมตร
- ไม้ต้นทรงพุ่มกลม
- เพาะเมล็ด
- เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
- เป็นพรรณไม้ใกล้สูญพันธุ์
- เป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่น
- เป็นพรรณไม้หายาก
- เป็นพรรณไม้มีค่า
- เป็นพรรณไม้ที่ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์

จำปาสริบร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Magnolia siroobhanidae* Nees & Chalestrain
 ชื่อวงศ์ : MAGNOLIACEAE
 ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

<p>ต้น : ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ถึงขนาดใหญ่ สูง 20 - 30 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาล มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว เปลือกแตกเป็นร่องลึกตามยาว ลำต้นเปลาตรง กิ่งที่อยู่ในระดับสูงมีเปลือก สีขาว กิ่งอ่อนมีสีเขียวเข้มน้ำตาล มีขนอากาศเป็นจุดหรือมีตุ่มกระจาย ทรงพุ่มกลมโปร่ง เนื้อไม้ละเอียดเหนียว</p>	<p>ใบ : ใบรูปรี กว้าง 7 - 10 เซนติเมตร ยาว 14 - 20 เซนติเมตร โคนใบมนกลมหรือรูปไข่ ปลายใบมนรูปร่างแหลม ผิวใบด้านบนมีสีเขียว สีเขียวอมเหลือง ผิวใบด้านล่างสีอ่อนกว่าและมีขน เนื้อใบหนา แข็งกรอบ ขอบใบเรียบ รอยแตกเป็นช่องๆในแนวโคน ส่วนในยาวสองในสามของความยาวของก้านใบ</p>
---	---

กระบก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Irvingia malayana* Oliv. ex A. W. Benn.

ชื่อวงศ์ : IRVINGIACEAE

ชื่ออื่น : มะลิ้น (นครราชสีมา, สุโขทัย), จะบก (ภาคกลาง), มะมื่น (ภาคเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงได้ถึง ๓๕ เมตร ผลัดใบช่วงสั้นๆ ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดแน่นทึบ และแผ่กว้าง โคนต้นที่อายุมากมักเป็นพูพอน เปลือกสีเทาอมน้ำตาลเรียบ หรือแตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ เปลือกชั้นในสีส้มอ่อน กิ่งอ่อนมีรอยหูใบที่หลุดร่วงไปชัดเจน

ใบ : เป็นเดี่ยวรูปไข่ หรือรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กว้าง ๒.๕ - ๙ เซนติเมตร ยาว ๘ - ๒๐ เซนติเมตร ปลายเป็นติ่งแหลม โคนสอบมนหรือเบี้ยวเล็กน้อย ขอบเรียบ แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง ผิวด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างเกลี้ยงหรือมีขนประปราย ก้านใบยาว ๐.๕ - ๑.๕ เซนติเมตร เป็นร่องทางด้านบน หูใบลักษณะเป็นกรวยยาวหุ้มยอดอ่อน ปลายแหลมโค้งเล็กน้อย ใบหลุดร่วงง่าย กิ่งร่องรอยเป็นวงแหวนบนกิ่ง

จากป่าชุมชนบ้านหนองบัวน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

ดอก : เป็นแบบช่อแยกแขนง ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกขนาดเล็ก สีขาวอมเขียว หรือสีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ ๕ กลีบ กลีบเลี้ยงกว้างประมาณ ๐.๕ มิลลิเมตร ยาวประมาณ ๑ มิลลิเมตร โคนเชื่อมกัน กลีบดอก กว้างประมาณ ๑.๕ มิลลิเมตร ยาว ๒ - ๓ มิลลิเมตร ปลายกลีบดอกจะม้วนออก ดอกจะหลุดร่วงง่าย ออกดอกระหว่าง เดือนมกราคม - มีนาคม

ผล : เป็นผลสด ผ้นชั้นในแข็ง ผลเป็นรูปไข่หรือรูปรี กว้าง ๓ - ๔ เซนติเมตร ยาว ๔-๕ เซนติเมตร ผลมีสีเขียว เมื่อผลสุกสีเหลือง มีเมล็ดแข็ง ๑ เมล็ด รูปไข่หรือรูปรีแกม

รูปไข่ ค่อนข้างแบน เนื้อในเมล็ดสีขาวและมีน้ำมัน ติดผลช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เป็นไม้เนื้อแข็งและหนัก สามารถนำมาใช้ทำเป็นเครื่องมือกลกรรมต่างๆ เช่น ครก สาก เครื่องสีข้าว รวมถึงสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ใร่ม และยังนิยมนำมาทำพื้นหรือถ่าน ให้ความร้อนสูง เนื้อในเมล็ดนำมาคั่วสุกรับประทานได้ เนื้อในเมล็ด บำรุงไขข้อ กระดูก ไต แก้เส้นเอ็นพิการ

กันเกรา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fagraea fragrans* Roxb.

ชื่อวงศ์ : GENTIANACEAE

ชื่ออื่น : ตำเสา, ทำเสา (ภาคใต้), มันปลา (ภาคเหนือ), ตาเตตรา (ภาคตะวันออก)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : กันเกรมาเป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๑๕-๒๕ เมตร เป็นไม้โตช้า อายุยืน ต้นใหญ่ เปลือกพืคลำต้นจะเป็นสีน้ำตาลเข้ม แตกเป็นร่องลึก เรือนยอดเป็นรูปกรวยแหลมหรือรูปเจดีย์

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงตรงข้ามกัน ใบหนาแน่นที่ปลายกิ่ง ใบเป็นรูปรี สีเขียวเข้มเป็นมัน ปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบและ แผ่นใบเรียบ เนื้อใบค่อนข้างเหนียว ใบกว้าง ๔-๖ เซนติเมตร และยาว ๘-๑๒ เซนติเมตร

ดอก : ดอกเป็นช่อ ตามซอกใบ เมื่อเริ่มบาน มีสีขาว เมื่อบานเต็มที่สีเหลืองอมแสด กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้น ปลายแยกออกเป็น ๕ แฉก ปลายแฉกแหลม มีเกสรตัวผู้ยาวติดกับกลีบดอก และมีเกสรตัวเมียยาวอีก ๑ อัน ออกดอกในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน

จากป่าชุมชนบ้านทุ่งหลวง จังหวัดตรัง

ผล : เป็นผลเดี่ยวทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖-๘ มิลลิเมตร ผิวเรียบเป็นมัน มีติ่งแหลมๆ สั้นๆ อยู่ตรงปลายสุด ผลอ่อนจะมีสีเขียว เมื่อสุกจะเป็นสีแดงเลือดนก ติดผลในช่วงเดือน เมษายน - มิถุนายน และในผลมีเมล็ดเล็ก ๆ จำนวนมาก สีน้ำตาลไหม้ มีรูปทรงไม่แน่นอน ฝังอยู่ในเนื้อนุ่มๆ สีแดงเรียบ

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปประโยชน์ : เนื้อไม้สีเหลือง เหนียว แข็งแรง ทนปลวกได้ดี เหมาะแก่การนำมาใช้ก่อสร้าง เช่น การทำเสาเรือนเสารั้ว หมอนรางรถไฟ เสาสะพาน กระดานปูพื้น ผนัง เชิงชาย

วงกบประตู หน้าต่าง เครื่องมือทางการเกษตร เพอร์นิเจอร์ หรือนำไปใช้ในงานแกะสลักต่างๆ สรรพคุณทางสมุนไพร แก่น ช่วยบำรุงไขมัน บำรุงธาตุ แก้เลือดพิการ แก้ไข้จับสั่น แก้อาการหืด ไอ แน่นหน้าอก อาการท้องมาน ขับลมในกระเพาะ รักษาโรคผิวหนัง ช่วยบำรุงกล้ามเนื้อ แก้อาการปวดแสบปวดร้อนตามผิวหนังและร่างกาย กันเกราจากป่าชุมชนบ้านทุ่งหลวง จังหวัดตรัง เป็นพันธุ์ไม้ที่เหลืออยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน หาค่อนข้างยาก ชุมชนต้องการอนุรักษ์ เพื่อการใช้ประโยชน์

ก่อขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Castanopsis inermis* (Lindl. ex Wall.) Benth. & Hook. f.

ชื่อวงศ์ : FAGACEAE

ชื่ออื่น : ก่อตาหมู (ตรัง), ก่อเหิม (นครพนม), ก่อเดือย (ภาคเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

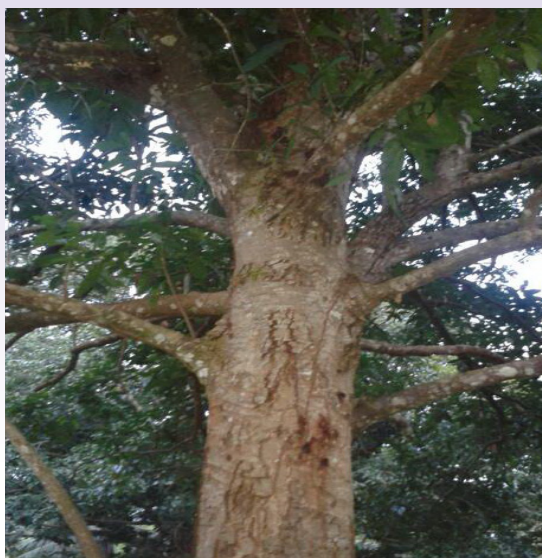
ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ไม้ผลัดใบ เปลือก ลำต้นสีน้ำตาล ความสูง ๒๕ - ๓๐ เมตร กิ่ง มีช่องอากาศหนาแน่น

ใบ : ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปใบหอก ปลายใบ แหลมคล้ายหาง โคนมนหรือเบี้ยว ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านล่างมีขน

ดอก : แยกเพศร่วมต้น แยกช่อหรืออยู่บน ช่อเดียวกัน ช่อดอกเพศผู้เป็นช่อเชิงลด ออก ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง มีขนสั้นหนานุ่ม ดอก ออกเป็นกระจุกบนก้านช่อดอก ช่อดอกเพศเมีย แบบช่อเชิงลด มีขนสั้นหนานุ่ม ดอกออกเป็น

กระจุกคล้ายดอกเพศผู้ ดอกจะออกช่วงเดือน สิงหาคม - กันยายน

ผล : ผลเปลือกแข็ง เมล็ดเดี่ยว ส่วนที่มีเปลือก แข็งสีน้ำตาลที่อยู่ภายใต้เปลือกสีเขียว มีหนาม มีกาบหุ้มคล้ายรูปไข่แบน ๆ กาบหุ้มผลที่โคน ไม้เชื่อมติดกัน ผิวกาบมีขนเรียงเป็นวง ๔ - ๕ วง เกล็ดประดับเชื่อมติดกัน แต่ละกามี ๑ ผล รูปไข่แบนๆ เมื่อแก่จะหล่นได้ต้น

จากป่าชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา ๑๒ จังหวัดนราธิวาส

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผลที่แก่ เนื้อในเมล็ดใช้รับประทานได้ โดยนำมาคั่ว รสชาติเหมือนเกาลัด รสชาติมัน หวานไม่จัด อร่อย ผู้ที่มีปัญหาท้องอืดบ่อย ๆ อาหารไม่ย่อยไม่ควรกิน ไม่ใช่ก่อสร้าง ด้านสมุนไพร รากใช้เป็นยารักษา แก้ปัสสาวะขัด ผล บำรุงร่างกาย บำรุงไต กล้ามเนื้อ ม้าม และกระเพาะอาหาร

ก้อข้าวจากป่าชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา ๑๒ จังหวัดนราธิวาส เป็นพรรณไม้ที่ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์ เพื่อการใช้ประโยชน์ เป็นผลไม้ที่ชาวบ้านรู้จักกันดี และนิยมนำมารับประทานกันมานานแล้ว โดยเป็นพันธุ์ไม้ป่าที่พบขึ้นอยู่ในป่าธรรมชาติ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชาวบ้านในท้องถิ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ชันทองพญาบาท

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Suregada multiflorum* (A.Juss.) Baill.

ชื่อวงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น : ฮ้อสะพานควาย ยางปลอก (แพร่, น่าน) ชันทองพญาบาทเครือ (จันทบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ยืนต้น สูง ๗ - ๑๓ เมตร ลำต้นตั้งตรง เป็นทรงพุ่มแน่นทึบ ค่อนข้างกลม กิ่งก้านอ่อนและห้อยลู่ลง ที่กิ่งจะมีขนรูปดาว เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลแก่และแตกเป็นร่องแบบตื้น ๆ ตามยาว เนื้อไม้เป็นสีขาว

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานแกมรูปหอก กว้าง ๓ - ๘ เซนติเมตร ยาว ๙ - ๒๒ เซนติเมตร เนื้อใบหนาทึบ เหนียว หลังใบเรียบสีนํ้าเงินเข้ม ท้องใบเรียบสีอ่อนกว่า โคนใบรูปหัวใจ ปลายใบเป็นติ่งยาว ขอบใบจักฟันเลื่อย ไม่มีขน มีต่อมใสๆ ขนาดเล็ก เส้นแขนงใบ

๕ - ๙ คู่ ก้านใบยาว ๒ - ๕ มิลลิเมตร ผิวใบด้านล่างมีต่อมสีเหลือง และมีขนรูปดาว หูใบขนาด ๒ มิลลิเมตร แต่ละคู่เชื่อมกัน หลุดร่วงง่าย แต่ทิ้งแผลเป็นวงไว้

ดอก : สีเหลืองออกเป็นช่อสั้นๆ ตรงข้ามกับใบ มีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ ไม่มีกลีบดอก ดอกตัวผู้มีเกสรตัวผู้จำนวนมาก มีลักษณะหนูดติดอยู่บนฐานดอก ดอกตัวเมีย รังไข่มี ๓ ช่อง ตอนปลายจะแยกเป็น ๒ แฉก ต้นชันทองพญาบาทนี้จะมีดอกตัวผู้และดอกตัวเมียอยู่ต่างต้น มักผลิดอกในเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

จากป่าชุมชนบ้านเขาไถ่น จังหวัดพิจิตร

ผล : มีรูปทรงกลมมีร่อง แบ่งเป็น ๓ พู เส้นผ่านศูนย์กลาง ๒ เซนติเมตร ผลเมื่อยังอ่อนสีเขียว และจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองเมื่อผลสุก

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด หรือใช้วิธีตอนกิ่ง ต้นชั้นของพญาบาท มักเจริญเติบโตได้ดีและมีให้พบเห็นทุกภาคของประเทศไทย

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร ชั้นของพญาบาทมีสรรพคุณเป็นยาสมุนไพรได้ เช่น เปลือกใช้ปรุงยาบำรุงเหงือกและฟัน หรือเข้าเครื่องยาถ่ายและยารักษาโรคตับ ยากล่อมกระษัยราก แก้ม แก่ประดงเปลือก รักษาโรคผิวหนัง กลาก เกล็ดอ่อน เปลือกและเนื้อไม้ แก้มพิษ แก่ประดง รักษาแกมโรค โรคเรื้อน และโรคมะเร็ง

ไข่น้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vitex glabrata* R. Br.

ชื่อวงศ์ : LAMIACEAE

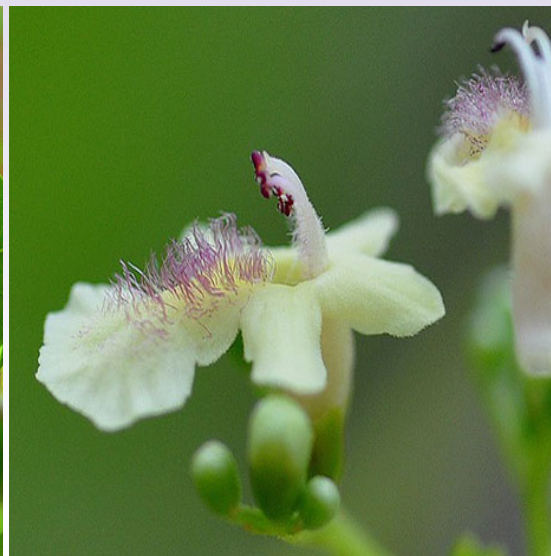
ชื่ออื่น : ไข่เหิน (เลย, อุบลราชธานี), คมขวาน,ฝรั่งโคก (ภาคกลาง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ อายุยืนนับร้อยปี เจริญเติบโตได้ดีในที่แห้งแล้ง นิยมปลูกเป็นไม้ให้ร่มเงา เพราะไม่ผลัดใบ ลำต้นนั้นจะมีความสูง ๑๐ - ๑๒ เมตร ลำต้นจะเกลี้ยงเป็นสีหม่นและมีตำเป็นดวงขาว ๆ

ใบ : เป็นใบประกอบ มีขนาดไม่เท่ากัน ตรงโคนใบจะเรียวเล็ก ปลายใบจะกว้างและมน ยาว ๖ - ๓๓ เซนติเมตร หลังใบมีสีเขียว ส่วนใต้ใบสีเขียวอ่อน คล้ายใบจิว

ดอก : ดอกติดผลที่ละรุ่ม ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศผสมตัวเองหรือต่างต้นต่างดอกได้ อยู่ติดกันเป็นช่อยาว ๆ ดอกนั้นจะเป็นดอกเล็ก ๆ มีสีม่วงอมชมพู สีขาวมีแดงเรื่อ ๆ ออกดอกช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ดอกมีกลิ่นหอม ผลแก่เก็บเกี่ยวช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม

จากป่าชุมชนบ้านโค้งตาบาง จังหวัดเพชรบุรี

ผล : เริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุ ๓ - ๔ ปีหลังปลูก ผลอ่อนที่ยังไม่สุกจะมีสีเขียว และแข็ง ผลที่สุกแก่เต็มทีนั้นสีจะเปลี่ยนเป็นสีดำเทา อ่อนนุ่มนิ่ม ผิวมัน ผลโตประมาณ ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร และมีรสหวานอมเปรี้ยว กลิ่นเหม็น ผลนั้นจะแก่ในหน้าฝน ส่วนเมล็ดโตขนาดเท่าปลายนิ้วก้อย

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด การตอนกิ่งก็สามารถทำได้

การนำไปใช้ประโยชน์ : เปลือกต้น ให้รสฝาด ใช้รักษาพิษตานซาง รากต้นไซเนา เป็นยาเจริญอาหาร แก้ท้องเสีย และแก้โรคตานขโมย ขับไล่เดือน รักษาท้องร่วง แก้โรคพยาธิในเด็ก ที่มีอาการเบื่ออาหาร แก้ไข้ แก้โรคเบาหวาน เปลือกผล แก้โรคเกล็ดกระดี่ขึ้นนัยน์ตา โรคกระเพาะ หรือลำไส้อักเสบของทารก และยังมีแคลเซียมแบบกระชายอีกด้วย บำรุงไต ผลเมื่อสุกใช้รับประทานกับเกลือ สามารถรักษาโรคเบาหวาน และบำรุงสมอง ช่วยระบบการขับถ่าย กินแล้วหัดดี

เคี่ยม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cotylelobium lanceolatum* Craib

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : เคี่ยมขาว, เคี่ยมแดง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เคี่ยมเป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง ๒๐ - ๔๐ เมตร ขึ้นอยู่ตามป่าดงดิบในภาคใต้ เรือนยอด เป็นพุ่มทึบลักษณะเป็นรูปเจดีย์ต่ำๆ ลำต้นตรง เปลือกเรียบสีน้ำตาลเข้ม มีรอยด่างสีเทาและเหลืองสลับ มีต่อมระบายอากาศกระจายทั่วไป เปลือกในสีน้ำตาลอ่อน มีชันใสตามลำต้นที่เกิดบาดแผลและจับเป็นก้อนสีเหลืองเมื่อทิ้งไว้นานๆ

ใบ : รูปไข่ ปลายใบสอบเรียวหรือหยักเป็นติ่ง

ยาว ส่วนโคนใบมน ใบกว้างประมาณ ๒ - ๕ เซนติเมตร และยาว ๕ - ๑๘ เซนติเมตร แผ่นใบหนา หลังใบเรียบเป็นมัน ส่วนท้องใบมีขนสีน้ำตาลปนสีเหลืองเป็นกระจุก

ดอก : สีขาวมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ออกเป็นช่อ ยาวที่ปลายกิ่งและตามง่ามใบ ออกดอกช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม

จากป่าชุมชนบ้านทุ่งหลวง จังหวัดตรัง

ผล : ผลกลม ขนาดเล็ก มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๐.๓ เซนติเมตร มีขนนุ่มคล้ายขนกำมะหยี่ สีน้ำตาล มีปีก ๕ ปีก แบ่งเป็นปีกยาว ๒ ปีก และปีกสั้นอีก ๓ ปีก ลักษณะเป็นรูปหอก ยาวประมาณ ๑ ใน ๓ รองรับผลอยู่ และจะติดผลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร เปลือกใช้เป็นยาชะล้างบาดแผล ห้ามเลือด บาดแผลสด ใช้ใส่ในน้ำตาลโตนดเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาล

บูด ชันใช้เป็นยาสมานแผลและแก้ท้องร่วง ประโยชน์จากเนื้อไม้ มีความละเอียด แข็งเหนียว หนัก ทนทานมากใช้น้ำทนทานดี ใช้ทำไม้กระดาน เรือ สะพานท่าเรือ เสาเรือ ออกไถล้อเกวียน กระจีต ครก สาก ตัวถังรถ ทำหมอนรองรางรถไฟ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่ต้องตากแดดตากฝน ต้องการความแข็งแรงมาก ๆ เปลือกต้น ใช้ผสมกับชันใช้สำหรับยาเรือ ชันเคี่ยมใช้ผสมในน้ำยางทาไม้ น้ำมันทาไม้ และน้ำมันชักเงา

แคสันติสุข

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Santisukia kerrii* (Barnett & Sandwith) Brummitt

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น : แคผู้ (ขอนแก่น)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้น สูง ๑๐ - ๑๕ เมตร ผลัดใบ แตกกิ่งต่ำระเกะระกะ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม โปร่ง เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลเทาเกือบดำ เขตกระจายพันธุ์และถิ่นกำเนิดพบในเขตจังหวัดลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี และขอนแก่น ชอบขึ้นบนภูเขาหินปูน ที่แห้งในป่าเบญจพรรณ หรือป่าละเมาะโปร่ง ระดับความสูง ๕๐ - ๒๐๐ เมตร

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ ออกเป็นวงรอบกิ่ง วงละ ๔ ซ่อใบ ใบย่อย ๔ - ๗ คู่ รูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน ยาว ๓.๕ - ๗.๕ เซนติเมตร ปลายแหลม โคนมนหรือกลม เบี้ยว ขอบใบหยักเป็นฟันเลื่อยตื้น ๆ เป็นคลื่นห่าง ๆ จักมนหรือเกือบเรียบ สีเขียวสด เวลาใบตกจะให้ร่มเงาดีมาก

จากป่าชุมชนเขาอ้ายเป็ด จังหวัดลพบุรี

ดอก : ดอกใหญ่ ออกเป็นช่อ มีดอกย่อยจำนวนมากแตกแขนงตามปลายกิ่ง กลีบดอกติดกันคล้ายรูปประฆัง สีขาวอมชมพู ขอบกลีบย่นมาก

ผล : ผลเป็นฝักรูปทรงกระบอก โคนและปลายแหลม ตามผนังมีตุ่มเล็กๆ หนาแน่น เมื่อแห้งแตกออกเป็น ๒ ซีก เมล็ดแบนและมีปีกบางๆ ออกดอกเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด ตอนกิ่ง และเสียบยอด

การนำไปใช้ประโยชน์ : แคลันดิสุข มีลักษณะดอกที่สวยงาม สามารถนำมาปลูกในบริเวณพื้นที่ราบได้ แต่ชอบแห้งแล้ง ลักษณะเนื้อไม้ไม่แข็ง ไม่เหมาะที่จะใช้ประโยชน์ด้านเนื้อไม้ สถานภาพของ แคลันดิสุขในตอนนี้เป็นพืชถิ่นเดียว และพืชหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ พบครั้งแรกที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยหมอคาร์ ชื่อสปีชีส์ ตั้งเป็นเกียรติแก่ผู้ค้นพบ ส่วนชื่อสกุลตั้งเป็นเกียรติแก่ ศ.ดร. ธวัชชัย สันติสุข

จำปีสิรินธร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Magnolia sirindhorniae* Noot. & Chalermglin

ชื่อวงศ์ : MAGNOLIACEAE

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

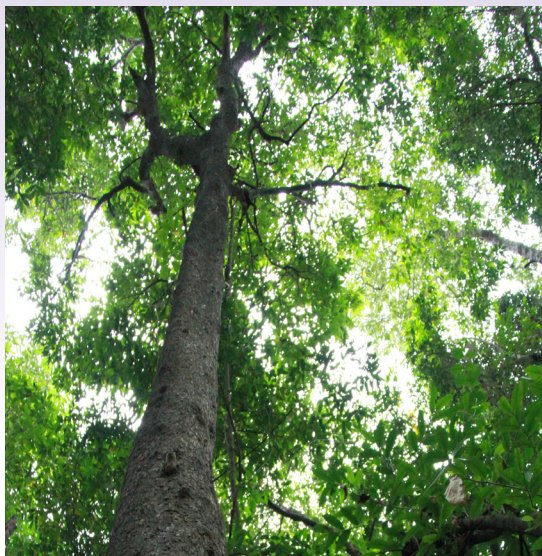
ต้น : ไม้ต้นขนาดกลาง ถึงขนาดใหญ่ สูง ๒๐ - ๓๐ เมตร เปลือกโคนต้นสีน้ำตาลมีกลิ่นฉุนเฉพาะตัว เปลือกแตกเป็นร่องลึกตามยาว ลำต้นเปลาตรง กิ่งที่อยู่ในระดับสูงมีเปลือกสีขาว กิ่งอ่อนมีสีเขียวอมน้ำตาล มีช่องอากาศเป็นจุดหรือขีดนูนกระจาย ทรงพุ่มกลมโปร่ง เนื้อไม้และกิ่งเหนียว

ใบ : ใบรูปรี กว้าง ๗ - ๑๐ เซนติเมตร ยาว ๑๔ - ๒๐ เซนติเมตร โคนใบมนกลม หรือรูปสี่เหลี่ยม ปลายใบมนหรือแหลม ผิวใบด้านบนมีขนเล็กน้อย สีเขียวอมเหลือง ผิวใบด้านล่างสีอ่อนกว่าและมีขน เนื้อใบหนา แข็งกรอบ ขอบใบ

เรียบ รอยแผลเป็นของหูใบแนบโคน ก้านใบยาวสองในสาม ของความยาวของก้านใบ

ดอก : เป็นดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบใกล้ปลายยอด ดอกตูมรูปกระสวย กาบหุ้มดอกมี ๑ แผ่น สีเขียวอ่อนและมีขนอ่อนๆ คลุมอยู่ ก้านดอกยาว ๑.๘ เซนติเมตร ดอกบานตั้งขึ้น สีขาวนวล กลีบดอกมี ๑๒ - ๑๕ กลีบ เรียงเป็นชั้น ๆ ละ ๓ กลีบ กลีบชั้นนอกรูปหอกแกมขอบขนาน

ผล : ผลเป็นช่อยาว ๔ - ๖ เซนติเมตร มีผลย่อย ๑๕ - ๒๕ ผล แต่ละผลเรียงติดอยู่บนแกนกลางผลและไม่มีก้านผลย่อย ผลรูปกลม มีเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร ผิว

จากป่าชุมชนเขาอ้ายเป็ด จังหวัดลพบุรี

ของผลมีช่องอากาศเป็นจุด ๆ สีขาว ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่แล้วเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน ผลย่อยแตกตามแนวยาว แต่ละผลมี ๑ - ๖ เมล็ด เมล็ดสีแดงเข้มรูปกลมรี ยาว ๔ - ๖ มิลลิเมตร

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด การปักชำ การทาบกิ่ง การเลียบยอด การติดตา และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การนำไปใช้ประโยชน์ : ดอกของจำปี สิริินทร มีกลิ่นหอมและสวยงาม อาจนำมาร้อยมาลัย เป็นยาสมุนไพร สกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย ลักษณะเนื้อไม้ไม่แข็ง ไม่เหมาะที่จะใช้ประโยชน์ด้านเนื้อไม้

จำไร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Baccaurea polyneura* Hook. f.

ชื่อวงศ์ : PHYLLANTHACEAE

ชื่ออื่น : มะไฟลิง (นราธิวาส), กะจำปูลิง (ตรัง,ยะลา), จำรี (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง ๑๐ - ๑๕ เมตร เปลือกไม้ไม่เรียบ มียาง สีน้ำตาลแกมเทา เป็นไม้ป่าในท้องถิ่นภาคใต้ ที่พบเห็นได้ยาก ในปัจจุบัน ผลมีลักษณะคล้ายมะไฟ หรือละไม แต่มีขนาดผลเล็กกว่า เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย

ใบ : ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบเรียบรูปรี หรือรูปไข่ ผิวใบเรียบ ทั้งสองด้าน ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน เส้นใบแตกแบบขนนก เส้นกลางใบเห็นชัดเจน ใบอ่อนสีเขียวอ่อน ใบแก่สีเขียวเข้ม

ดอก : เป็นช่อกระจกระจ ขนาดเล็ก ออกบริเวณกิ่งก้านขนาดใหญ่และบริเวณตอนบน สีขาว เหลือง

ผล : ผลเดี่ยว เป็นช่อยาว รูปผลกลม แต่ลักษณะเป็นสันเล็กน้อย ปลายผลมีติ่งแหลมสั้นๆ ดูเหมือนมีรอยต่อ ทำให้แตกออกง่าย มีขนาดเล็กกว่ามะไฟเล็กน้อย ก้านช่อที่ติดผลจะยาวห้อยทิ้งน้ำหนักลงมาจากกิ่ง เพราะมักจะออกดอกที่ก้านกิ่ง แต่ละก้านช่อมีก้านขั้วสั้น ๆ ยึดผลย่อย สลับไปมาซ้ายขวาในหนึ่งก้าน

จากป่าชุมชนบ้านอ่าวอ้ายยอ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีเหลือง เปลือกหุ้มผลบางและเปลือกด้านในแยกออกได้เป็นห้อง ๆ (locule) โดยมีเมล็ดในแต่ละห้อง เมล็ดที่สมบูรณ์ที่เจริญเต็มพื้นที่ ส่วนใหญ่จะมีสามเมล็ด ในหนึ่งผล เยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงส้ม รสเปรี้ยวอมหวาน มีกลิ่นหอมเฉพาะผลจะทยอยออกในเดือนเมษายน - กรกฎาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผลอ่อนและยอด ใช้แกงเลียงได้ ผลสุก รับประทานเป็นผลไม้ หากกินผลที่สุกแล้วในปริมาณมาก ๆ ทำให้ระบายท้อง และในช่วงที่ผลแก่มีสีเขียว นำไปปรุงอาหารได้ เพิ่มความเปรี้ยวของรสชาติใช้แกงส้ม อาหารพื้นบ้าน จำโรจากป่าชุมชนบ้านอ่าวอ้ายยอ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพรรณไม้ใกล้สูญพันธุ์ และเป็นพันธุ์ไม้ที่ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์

จิกนม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Barringtonia macrostachya* (Jack) Kurz

ชื่อวงศ์ : LECYTHIDACEAE

ชื่ออื่น : จิกนม (นครศรีธรรมราช), นมยาน (หนองคาย)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้น แตกกิ่งก้านสาขา ออกรอบต้น ลำต้นสูง ๔ - ๒๐ เมตร

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกันไปตามข้อต้น ลักษณะใบเป็นรูปยาวรีปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบมีจักเล็กๆ ทิวทั้งใบใบกว้าง ๒.๕-๓ นิ้ว ยาว ๓-๙ นิ้ว ก้านใบยาว ๑-๓ นิ้ว

ดอก : ออกเป็นช่อยาวอยู่ตรงส่วนยอดของต้น ช่อของดอกจะห้อยหัวลง แต่ละช่อประกอบด้วยดอกเป็นจำนวนมาก ดอกมีสีชมพูเข้ม สีแดงหรือสีเขียวยอบแดง มีอยู่ ๔ กลีบ มีเกสรเป็นจำนวนมากอยู่ในดอก

ผล : ลักษณะผล เป็นรูปมนรี มีเส้นตามยาว ๔ เส้น ผลมีสีเขียว กว้าง ๑ - ๑.๕ นิ้ว ยาว ๒ - ๓.๕ นิ้ว ภายในผลมีเมล็ดเป็นรูปไข่

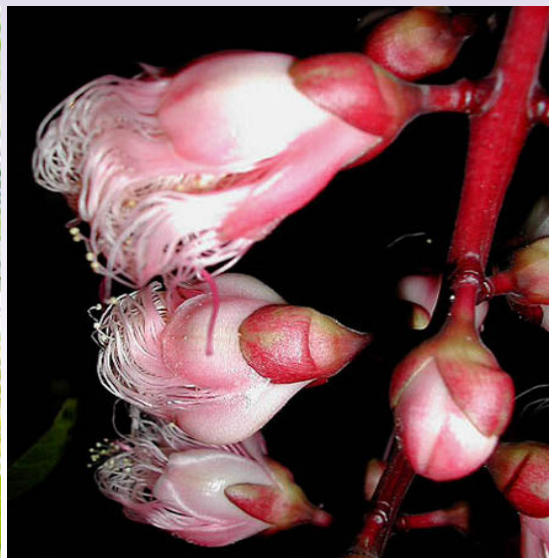

จากป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนา จังหวัดสงขลา

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : สรรพคุณทางสมุนไพร ใบ นำไปตากแห้ง แล้วนำมาต้มกับน้ำดื่ม ใช้รักษา แก้ปวดท้อง ราก นำมาล้างให้สะอาด แล้วตากให้แห้ง นำมาบดเป็นผง ใช้ทา แก้ช้ำลากลและแก้เจ็บตา การใช้งานด้านภูมิทัศน์

ลักษณะใบเป็นรูปยาวรี เหมาะสำหรับปลูกให้ร่มเงาในสวนทั่วไป หรือปลูกริมทางเดิน และบริเวณศาลาได้ เหตุผลที่ป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนาจังหวัดสงขลา ต้องการอนุรักษ์จิกนมไว้เพราะเป็นพรรณไม้เฉพาะท้องถิ่น เป็นพรรณไม้มีค่าและใกล้สูญพันธุ์

ฉนวน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dalbergia nigrescens* Kurz

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : ไส้ปันชั้น (ลำปาง), กระจีไผรง (ราชบุรี), สนวน (ภาคกลาง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ฉนวนเป็น ไม้ต้นผลัดใบ ขนาดกลาง สูง ๑๕ - ๓๐ เมตร ลำต้นเปลาตรง โคนต้นมี พูพอน เปลือกสีเทาอ่อน เรียบ มีสีขาวคาด ตามขวาง เรือนยอดเป็นพุ่มกลมทึบ

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลาย คี่ เรียงแบบสลับ ใบย่อย ๗ - ๑๑ ใบ เรียงแบบ สลับ รูปไข่กลับ ยาว ๑ - ๒.๕ เซนติเมตร กว้าง ๐.๕ - ๑ เซนติเมตร ปลายมนหรือเว้า เล็กน้อย โคนใบมนหรือสอบขอบใบเรียบ ผิว ใบทั้งสองด้านเกลี้ยง

ดอก : ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกตาม ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกย่อยรูปดอกถั่ว กลีบ เลี้ยงสีม่วงแดงเชื่อมกันเป็นรูปถ้วย กลีบดอก สีขาว ๕ กลีบ ปลายกลีบสีเหลือง ออกดอก เดือนมีนาคม - เมษายน

ผล : ผลเป็นฝักแบน รูปขอบขนาน ยาว ๒.๕ - ๔ เซนติเมตร ปลายและโคนฝักมน ผลแก่ แห้งสีดำไม่แตก ผลออกช่วงเดือนมิถุนายน - กันยายน

จากป่าชุมชนบ้านโป่งกำแพง จังหวัดชัยนาท

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ต้นใช้เลี้ยงครั้ง เนื้อไม้ทำเยื่อกระดาษ และมีศักยภาพในการสร้างบ้านเรือน เฟอร์นิเจอร์ ด้านสมุนไพร เปลือกต้นผสมไล่ต้นตาปู ตาเสือ ต้มน้ำดื่ม แก้คอกอก ด้านภูมิทัศน์ ต้นฉนวนมีทรงพุ่มรูปไข่ ใบละเอียดเล็ก เมื่อมีดอกจะสวยงามมาก ผิวของฉนวนแปลก ถ้าปลูกในสวนจะเด่น และเป็นร่ม

เงาร่มรื่น ด้านความเชื่อ เชื่อว่าในหมู่บ้านใดมีต้นฉนวนจะทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน ต้นฉนวนมีใบที่มีขนาดเล็ก ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก จึงส่งผลให้อากาศบริเวณโคนต้นมีความชุ่มชื้น เป็นแหล่งเพาะเห็ดที่ดี และยังเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์ แมลงหลายชนิด ทำให้บริเวณใกล้เคียงเกิดความสมดุลของการอยู่ร่วมกัน

ชะมวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garcinia cowa* Roxb. ex DC.

ชื่อวงศ์ : CLUSIACEAE

ชื่ออื่น : มวงส้ม (นครศรีธรรมราช), หมากโมก (อุตรธานี), กะมวง (ภาคใต้)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดกลาง สูง ๑๐ - ๓๐ เมตร

ไม้ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มรูปกรวยคว่ำ พุ่มใบห้อยย้อยลง แตกกิ่งชั้นเดียว เปลือกเรียบสีน้ำตาล แตกเป็นร่องลึกตามยาวของลำต้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบรูปรีแกมรูปหอก กว้าง ๒ - ๓.๕ เซนติเมตร ยาว ๗ - ๑๕ เซนติเมตร ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง มีจุด และขีดเล็ก ๆ สีดำ ขอบใบเรียบ ใบอ่อนสีแดงอมเหลือง เส้นแขนงใบถี่มาก ก้านใบยาว ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร

ดอก : สีเหลือง ชมพู หรือแดง ดอกแยกเพศ อยู่ต่างต้น ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อแบบกระจุก กลีบเลี้ยง ๔ กลีบ กลีบดอก ๔ กลีบ มีเกสรเพศผู้จำนวนมาก รูปสี่เหลี่ยม ดอกเพศเมีย ออกเป็นดอกเดี่ยวพลายก้านเกสรแบนและหยัก ๔ - ๘ เหลี่ยม ดอกบานเต็มทีกว้าง ๐.๘ - ๑ เซนติเมตร

ผล : ผลสดแบบมีเนื้อหลายเมล็ด ทรงกลมแบน มีร่องตามยาว ๖ - ๘ ร่อง เมื่อสุกสีเหลืองอมส้ม ผลแห้งสีดำ ขนาด ๓ - ๔

จากป่าชุมชนโนนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ

เซนติเมตร เมล็ดสีส้มขนาดใหญ่เป็นเหลี่ยม มี ๓ - ๔ เมล็ดต่อผล

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านอาหาร ยอดอ่อนใส่อาหารปรงรส เช่น แกงต่าง ๆ ให้รสเปรี้ยว หรือนำมาทำเป็นยำยอดชะมวง แกงหมูชะมวง ผลแก่หรือสุก นำมาคั้นเอาน้ำ ปรงรสทำเป็นน้ำผลไม้ ด้านสมุนไพร ใบและผล มีรสเปรี้ยว รับประทาน กัดเสมหะ แก้ธาตุพิการ ระบายท้อง ฟอกโลหิต แก้ไข้ ราก รสเปรี้ยว

แก้ไข้ตัวร้อน จากการวิจัยของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) พบว่า สารสกัดจากใบชะมวงมีฤทธิ์ยับยั้งการขยายตัวของเซลล์มะเร็งปอด และมะเร็งเม็ดเลือดขาวได้ดี แต่ยังคงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อการรักษาที่ได้ผลมากขึ้น

ชะมวงเป็นพรรณไม้ที่ชุมชนโนนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ มีความต้องการอนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นให้อยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

ชาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Erythrophleum succirubrum* Gagnep.

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : คราก (ชุมพร), พันชาด (ภาคเหนือ), เตரிய (สุรินทร์)

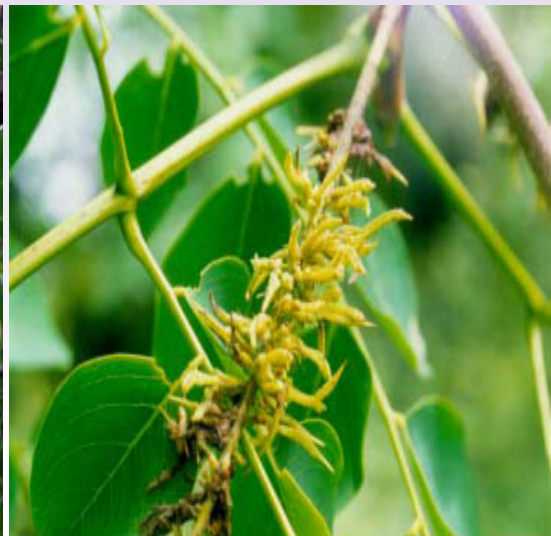
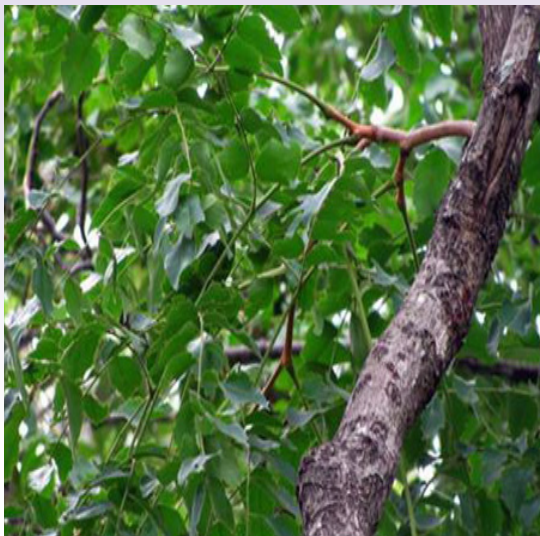
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ผลัดใบเรือนยอดเป็นพุ่มกลม มีความสูงประมาณ ๒๐ - ๓๕ เมตร เปลือกลำต้นเป็นสีดำ แตกเป็นร่องค่อนข้างลึกตามยาวและตามขวางของลำต้น เนื้อไม้ด้านในเป็นสีขาว และแก่นกลางไม้มีเนื้อแข็งเป็นสีน้ำตาล

ใบ : ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ มีช่อบีดำนข้าง ๒ - ๓ คู่ ในช่อบีมีใบย่อยประมาณ ๘ - ๑๖ คู่ ออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ รูปใบหอก รูปหัวใจ หรือรูป

ข้าวหลามตัด ปลายใบมน โคนใบสอบหรือเบี้ยว ขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้าง ๒ - ๕ เซนติเมตร และยาว ๓ - ๑๐ เซนติเมตร แผ่นใบเป็นสีเขียวสด ผิวท้องใบมีขนสั้น ๆ ปกคลุม

ดอก : ออกดอกเป็นพุ่มหรือออกเป็นช่อยาวใหญ่ตามซอกใบใกล้ ๆ ปลายกิ่งมีจำนวน ๑ - ๓ ช่อต่อหนึ่งซอกใบ มีดอกย่อยจำนวนมาก เบียดกันแน่นอยู่ตามแกนดอก ดอกเป็นสีเหลือง สีเหลืองนวล หรือสีขาวปนเหลืองอ่อน ออกดอกได้ตลอดทั้งปี โดยมักออกดอกพร้อม

จากป่าชุมชนบ้านพรเจริญ จังหวัดนครพนม

กับการผลิใบอ่อน เมื่อมีดอกจะมีกลิ่นเหม็นหื่น ค้ำยกลิ่นซากเน่าตายแห้งของสัตว์

ผล : ผลมีลักษณะเป็นฝัก รูปขอบขนาน หัวท้ายเรียว กว้าง ๒ - ๓.๕ เซนติเมตร และ ยาว ๑๐ - ๒๐ เซนติเมตร มีเมล็ด ๕ - ๘ เมล็ด ต่อฝัก เมล็ดมีลักษณะกลมแบน

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ดและ ตอนกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ ทำเครื่องมือทางการเกษตร ใบและเมล็ด มีสารที่เป็นพิษรับประทานเข้าไปจะทำให้เกิดอาการมีนเมา อาเจียน ถ้ากินขนาดทำให้ตายได้ เนื้อไม้ เมื่อใช้เผาเป็นถ่านจะให้ไฟแรงได้ดี ด้านตำรายาไทย ต้น แก้ว ไซ้ เชื่อมซึม เนื้อไม้ แก้ว ไซ้ ไม้ซากมี พิษถึงตายได้ ถ้าจะนำไปปรุงยาต้องเผาให้เป็น ถ่านไม้แก้วไซ้

ตะคร้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Schleichera oleosa* (Lour.) Oken.

ชื่อวงศ์ : SAPINDACEAE

ชื่ออื่น : ค้อ (กาญจนบุรี), เคาะ (นครพนม, พิษณุโลก)

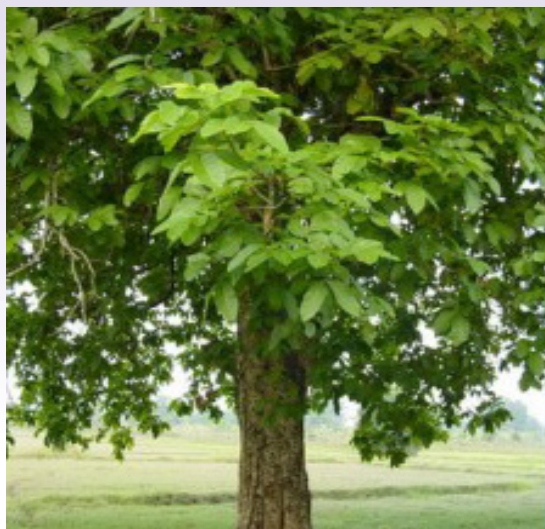
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง ๑๕-๒๕ เมตร แตกกิ่งก้านต่ำ เรือนยอดเป็นทรงพุ่มแผ่กว้าง กิ่งก้านมักคดงอ ลำต้นเป็นปุ่มปม เปลือก ลำต้นเป็นสีน้ำตาลแดงหรือเป็นสีน้ำตาลเทา เปลือกแตกเป็นสะเก็ดหนา

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนก ปลายใบออกเป็นคู่ออกเรียงเวียนสลับ ใบย่อยติดเรียงตรงข้ามหรืออาจเรียงกันเล็กน้อยประมาณ ๑-๔ คู่ โดยใบคู่ปลายสุดของช่อใบจะมีขนาดใหญ่และยาวที่สุด ลักษณะของใบย่อยเป็นรูปรี ปลาย

ใบมนหรือห้อยมีหางสั้นๆ หรือดิ่งสั้นๆ โคนใบมนหรือสอบและมักเบี้ยว ส่วนขอบใบเรียบเป็นคลื่น ใบกว้าง ๔.๕-๑๒ เซนติเมตร และยาว ๘-๒๕ เซนติเมตร แผ่นใบค่อนข้างหนาและเรียบเป็นคลื่นเล็กน้อย

ดอก : ออกดอกเป็นช่อ ช่อดอกมีความยาว ๒๐-๓๐ เซนติเมตร และช่อดอกมีลักษณะเป็นพวงแบบหางกระรอกห้อยลง ดอกย่อยมีขนาดเล็กเป็นสีเขียวหรือสีเหลืองอ่อนๆ กลีบเลี้ยงหรือกลีบรวมมีขนาดเล็กมาก มีแฉกแหลม

จากป่าชุมชนบ้านสามสิบล่างและเขาเขียว จังหวัดนครราชสีมา

๕ แฉก ดอกไม้มีกลิ่นติดอก โดยจะออกดอก ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน

ผล : ลักษณะของผลเป็นรูปทรงกลม มีขนาด ประมาณ ๒-๓ เซนติเมตร ปลายผลเป็น จะงอยแหลมและแข็ง เปลือกผลหนาด้าย แผ่นหนัง ผิวผลเกลี้ยงเป็นสีเขียวอมสีน้ำตาล หรือเป็นสีน้ำตาล ภายในผลมีเมล็ด ๑-๒ เมล็ด มีเนื้อหุ้มเมล็ดใสสีเหลือง ลักษณะฉ่ำน้ำ

และมีรสเปรี้ยว โดยจะออกผลในช่วงเดือน มีนาคมถึงเดือนกรกฎาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด
การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร ผลสุก หรือเนื้อหุ้มเมล็ดใสสีเหลืองและฉ่ำน้ำ มีรสเปรี้ยว ใช้รับประทานเป็นผลไม้ได้ โดยจะนิยมรับประทานกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเนื่องจากเนื้อผลมีฤทธิ์เป็นยาระบาย การรับประทานมากเกินไปอาจทำให้ท้องเสียได้

ตะเคียนทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hopea odorata* Roxb.

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : โกกี้ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่), จีองา (นราธิวาส)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นไม่ผลัดใบขนาดใหญ่ ลำต้นเปลาตรง สูง ๒๐ - ๔๐ เมตร เรือนยอดเป็นทรงพุ่มกลม เปลือกหนาสีน้ำตาลดำแตกเป็นสะเก็ด กะพี้สีน้ำตาลอ่อน แก่นสีน้ำตาลแดง

ใบ : เป็นใบเดี่ยวรูปไข่แกมรูปหอกหรือรูปดาบ ขนาด ๓ - ๖ x ๑๐ - ๑๕ เซนติเมตร เนื้อใบค่อนข้างหนาปลายใบเรียว โคนใบมน ป้านและเบี้ยว หลังใบมีตุ่มคอมเมเชียเกลี้ยง ๆ อยู่ตามง่ามแขนงใบ เส้นแขนงใบมี ๙ - ๑๓ คู่ ปลายโค้งแต่ไม่จรดกัน

ดอก : สีขาว มีขนาดเล็ก ออกเป็นช่อ ยาว ๆ ตามง่ามใบและปลายกิ่ง มีกลิ่นหอมกำนช่อ ดอก ก้านดอกและกลีบเลี้ยง มีขนนุ่ม กลีบดอกและกลีบเลี้ยงมีอย่างละ ๕ กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกัน

ผล : กลมหรือรูปไข่เกลี้ยง ปลายมนเป็นติ่งคล้ายหนามแหลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๖ เซนติเมตร ปีกยาว ๑ คู่ รูปใบพาย ปลายปีกกว้างค้อย ๆ เรียวสอบมาทางโคนปีก เส้นปีกตามยาวมี ๗ เส้น ปีกสั้นมีความยาวไม่เกินความยาวตัวผล

จากป่าชุมชนบ้านวังศิลาติเรกสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการผลิตกล้าจาก เมล็ด แต่ปัญหาในการผลิตกล้าจากเมล็ด ตะเคียนทอง เมล็ดไม้ตะเคียนทองเป็นเมล็ดที่ สูญเสียความงอกไว มีความยุ่งยากในการ รักษาเมล็ด สืบเนื่องจากเมล็ดมีความชื้น สูง ซึ่งพร้อมที่จะงอกทันทีเมื่ออยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมนอกจากนี้ไม้ตะเคียนทอง จะให้เมล็ด ๒ - ๓ ปีต่อครั้ง แต่ละครั้งก็ให้ เมล็ดไม่มาก

การนำไปใช้ประโยชน์ : จัดเป็นไม้ที่มีคุณค่า ทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย ไม้ ใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน สะพาน หมอนรองรางรถไฟ ตัวถังรถ เรือต่างๆ เครื่องเรือน เปลือก นำมาดใช้ต้มกับเกลือ อม ป้องกันฟันหลุด แก่น ใช้ผสมกับยารักษาทาง เลือดลม ยาง ใช้ผสมน้ำมันทารักษาบาดแผล ชัน ใช้ผสมน้ำมันทาไม้ ยาแนวเรือ และทำ น้ำมันชักเงา

ตังกุน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calophyllum calaba* L.

ชื่อวงศ์ : CALOPHYLLACEAE

ชื่ออื่น : ตันหนใบเล็ก (นราธิวาส), พะอุง (หนองคาย), พังหันเกล็ดแรด (จันทบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่สูงได้ถึง ๒๐ เมตร ไม้ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมค่อนข้างทึบ เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นร่อง เป็นสะเก็ดทั่วลำต้น กิ่งก้านมีขนสีน้ำตาล ตังกุนจะขึ้นในป่าเบญจพรรณหรือป่าดิบชื้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปไข่หรือรูปกลมมน กว้าง ๓ - ๖ เซนติเมตร ยาว ๔.๕ - ๘ เซนติเมตร ปลายใบแหลม หรือเว้าเข้า โคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนา ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้ม เป็นมัน ด้านล่างสีเขียวอ่อน เส้น

กลางใบมีขน เส้นแขนงใบขนานตรงถี่จำนวนมากไม่ชัดเจน ก้านใบยาว ๑ - ๑.๘ เซนติเมตร มีขนสีน้ำตาล

ดอก : สีขาวมีกลิ่นหอมเย็น ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ตามซอกใบและตามกิ่งที่ใบหลุดไปแล้ว ช่อดอกยาว ๑.๕ - ๒.๕ เซนติเมตร มี ๕ - ๑๐ ดอก กลีบเลี้ยง ๔ กลีบ รูปขอบขนานลู่ลง มีขนทั้งสองด้าน ไม่มีกลีบดอก มีเกสรเพศผู้จำนวนมาก สีขาว เกสรเพศเมียสีเหลือง โคนก้าน ช่อดอกรวมมีใบประดับ ๒ ใบ มีขนสี

จากป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนา จังหวัดสงขลา

น้ำตาลทั้ง ๒ ด้าน ดอกบานเต็มทีกว้าง
ประมาณ ๘ มิลลิเมตร ระยะเวลาเป็นดอก
เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน

ผล : ผลสดเมล็ดเดี่ยว สีเขียว ค่อนข้างกลม
ขนาด ๐.๘ - ๑.๑ เซนติเมตร ผลสุกสีเหลือง
เมื่อแห้งเป็นสีน้ำตาลแดง ปลายผลเป็น
ติ่งแหลม ก้านผลยาว ๐.๕ - ๑ เซนติเมตร
ผลออกช่วงเดือนธันวาคม - เมษายน

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ชัน ใช้ยาครุและ
เรื่อ เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้าง การใช้งานด้าน
ภูมิทัศน์ พุ่มใบมันสวยงามและดอกหอม ปลูก
ให้ร่มเงาในสวนทั่วไปได้ ผล มีรสเปรี้ยวรับประทาน
ได้ ตังหนเป็นพรรณไม้เฉพาะท้องถิ่น
เป็นพรรณไม้มีค่า และเป็นพรรณไม้ใกล้สูญ
พันธุ์ที่ชุมชนบ้านนิคมพัฒนาจังหวัดสงขลา
ต้องการอนุรักษ์ไว้

ประ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Elateriospermum tapos* Blume

ชื่อวงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น : ปีระ (มาเลเซีย-ยะลา)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ประเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ เปลือกมียางเหนียว ลำต้นตรง สูงประมาณ ๒๐ - ๔๐ เมตร มีถิ่นกำเนิดอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย มาเลเซีย และยังพบอยู่ในแถบหมู่เกาะสุมาตรา ต้นประจะเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีธาตุอาหารสูง ปริมาณน้ำในดินต่ำ ต้นประมีวงจรชีวิตเกี่ยวพันกับฤดูกาลและภูมิอากาศ

ใบ : ใบเดี่ยวเรียงสลับกันใบเป็นรูปรี โคนใบมนกึ่งแหลม ปลายใบแหลม ขอบใบหยักเป็น

คลื่นเล็กน้อย เมื่อแตกใบอ่อนจะมีสีชมพูแดง ใบแก่สีเหลืองอมเขียวหรือน้ำตาล เป็นไม้ผลัดใบตลอดปี จะผลัดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม การแตกยอดของต้นประจะไม่ปรากฏเป็นช่วงที่แน่นอนตายตัว และความถี่ในการงอกของใบอ่อนต่อปีนั้นจะขึ้นอยู่กับปริมาณแสงคือ ภายใต้อสงจ้า ประจะมีการแตกยอดอ่อนมากกว่าแสงน้อย

ดอก : ออกดอกที่ปลายกิ่งเป็นช่อสีขาวนวล

พันธุ์ไม้จากป่าชุมชนบ้านอ่าวอ้ายยอ จังหวัดนครศรีธรรมราช

หรือสีครีม ดอกแยกเพศ ดอกตัวผู้มีกลีบเลี้ยง ๔ - ๖ กลีบดอกตัวเมียรังไข่มีสีชมพูอ่อน ออกดอกเดือนมีนาคมถึงเมษายน หลังจาก ออกดอก ต้นประจะแตกยอดพร้อมกันทำให้มี ใบอ่อนสีแดงเกิดขึ้นสังเกตเห็นได้ชัด และเมื่อ สังเกตที่ป่าประจะเห็นป่าเป็นสีแดงสดทั้งป่า

ผล : เป็นผลในเดือนเมษายน - พฤษภาคม ผล มีเปลือกขรุขระลักษณะเป็นพู่มี ๓ พู ผลอ่อน สีเขียว เมื่อแก่เป็นสีดำปนน้ำตาล ภายในมี ๓ เมล็ด ผลแก่จะแตก เมล็ดจะกระเด็นไปได้ไกล

เมล็ดมีเปลือกแข็งหุ้มสีน้ำตาลผิวมัน เนื้อข้างในเป็นสีขาวนวล คล้ายลูกยางพารา

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : การต้มทำให้สุกแล้วนำไปคองในน้ำเกลือ เก็บไว้บริโภคได้นาน ลูกประดองแกะเปลือกออกนำไปประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น แกงส้ม แกงพุงปลา ต้มกะทิ หรือเหนาะข้าวหรือขนมจีน ให้รสชาติเปรี้ยวมันอร่อยมาก ลูกประดองนำไปปิ้งทำน้ำพริกลูกประเก็บไว้ได้นาน

พะยอม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Shorea roxburghii* G. Don

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : กะยอม (เชียงใหม่), แคน (เลย), พะยอมทอง (ปราจีนบุรี, สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลิตใบสูง ๑๕ - ๒๐ เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางของลำต้นอาจยาวถึง ๓๐๐ เซนติเมตร เปลือกต้นมีสีน้ำตาลหรือสีเทาเข้ม แตกเป็นร่องตามยาวและเป็นสะเก็ดหนา เนื้อไม้มีสีเหลืองถึงสีน้ำตาล ลักษณะของต้นเป็นทรงพุ่มกลม แตกกิ่งก้านสาขา จำนวนมาก

ใบ : ลักษณะของใบเป็นรูปมนรี ผิวใบเกลี้ยงเป็นมัน โคนใบสอบมน ปลายใบแหลม ขอบเรียบเป็นคลื่น ด้านหลังใบจะมีเส้นใบมองเห็น

ชัดเจน ใบมีความยาว ๑๒-๑๘ เซนติเมตร และกว้าง ๖-๘ เซนติเมตร

ดอก : ออกดอกเป็นช่อใหญ่ ออกดอกตามส่วนยอดของต้น ดอกมีสีเหลืองอ่อนและมีกลิ่นหอม ดอกมีกลีบ ๓ กลีบ กลีบดอกเรียบโค้งเล็กน้อย ยาว ๔-๖ เซนติเมตร โคนกลีบดอกติดกับก้านดอกมีลักษณะกลม ออกดอกพร้อมกันเกือบทั้งต้น ออกดอกในช่วงเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์

จากป่าชุมชนบ้านหนองยาง จังหวัดพิษณุโลก

ผล : ผลมีปีก ลักษณะเป็นทรงไข่และกระสวย ยาวประมาณ ๒ เซนติเมตร ซ่อนตัวอยู่ใน กระพู่ โคนปีกมีปีก ๕ ปีก ประกอบด้วยปีก ยาวรูปขอบขนาน ๓ ปีก ยาวประมาณ ๔ เซนติเมตร มีเส้นตามยาวของปีกประมาณ ๑๐ เส้น และปีกสั้นมี ๒ ปีก มีความยาวไม่เกิน ๓ เซนติเมตร ในผลมีเมล็ดหนึ่งเมล็ด ออกผล ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ดและการตอนกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ : ไม้พะยอม มีสีเหลืองอ่อนถึงสีน้ำตาล สามารถนำมาใช้ในการก่อสร้างต่างๆไปได้ ดอก ใช้ผสมเป็นยาแก้ไข้ เป็น ยาหอมไว้แก้ลม เปลือกต้น ใช้กินแทนหมาก ช่วยแก้ลำไส้อักเสบ และมีสารแทนนิน มากใช้ เป็นยาฝาดสมานแผลในลำไส้ ดอกอ่อน สามารถนำมารับประทานสด ลวกไว้จิ้มกินกับ น้ำพริก นำมาผัดกับไข่ ชุบไข่ทอด รับประทาน เป็นน้ำชูปร้อนๆ และนำมาแกงส้มก็ได้เช่นกัน

พันจํา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vatica odorata* (Griff.) Symington

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : ชีดง (หนองคาย), ยางหนู (แพร่), สักเขา (ตรัง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : พันจําเป็นไม้ต้น สูงได้ถึง ๔๐ เมตร เรือนยอดเป็นทรงพุ่มสูง ถึงค่อนข้างกลม ลำต้น เปลาดตรง เปลือกเรียบ สีน้ำตาลเทาถึงสีเทาคล้ำ มักตกชั้นสีขาวขุ่น ถึงเหลืองอ่อนตามรอยแตก กิ่งอ่อน และช่อดอก มีขนนุ่มสีน้ำตาลแดงหนาแน่น มีการกระจายพันธุ์ในป่าดิบที่ลุ่มต่ำทั่วทุกภาคของประเทศ

ใบ : ใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปรี รูปไข่ถึงรูปขอบขนาน กว้าง ๒.๕ - ๕.๕ เซนติเมตร ยาว ๗ - ๑๖ เซนติเมตร ปลายใบมนเป็นติ่งแหลม ถึงเรียวแหลม โคนใบมน ถึงสอบรูปลิ้ม ผิวใบ

เกลี้ยง ยกเว้นเส้นกลางใบ เส้นแขนงใบ ๙ - ๑๕ คู่ เส้นร่างแหเด่นชัด ก้านใบยาว ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร มีขน

ดอก : ดอกเล็ก สีขาวนวลถึงเหลืองอ่อน ออกเป็นช่อแยกแขนงตามปลายกิ่งและตามง่ามใกล้ยอด ดอกจะบานเดือนพฤศจิกายน - มีนาคม ดอกบานพร้อมกันทั้งช่อและออกดอกเต็มต้นอยู่ได้ ๒ สัปดาห์

ผล : ผลค่อนข้างกลม ปลายเป็นติ่งแหลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๕ - ๐.๗ เซนติเมตร มีปีกยาว ๒ ปีก ปีกสั้น ๓ ปีก โคนปีกเชื่อมติด

จากป่าชุมชนโคกป่าสี จังหวัดกาฬสินธุ์

กันเป็นกระทง ผลแก่เดือนธันวาคม – เมษายน
การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด และวิธีการทาบกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร แก่นใช้ผสมกับแก่นมะเดื่อปล้อง แก่นกะบก และแก่นมะพอก ต้มดื่มแก้ไอ ด้านอื่น ๆ เนื้อไม้ ใช้ทำกระดานพับ ตง เส้า และสิ่งปลูกสร้างทั่วไป ต้น

ที่ล้มตาย (ขอน) ปล่อยทิ้งไว้จะเกิดเห็ดบด เห็ดขอนขาว จำนวนมาก ชันหรือซี่ซี่ นำมาบด ตำหรือป่นให้ละเอียด ผสมกับน้ำมันพืชใช้ยาเรือหรือสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนเพื่อป้องกันการรั่วไหลของน้ำ เช่น ช้อง หรือคูดึง ตะกร้าที่สานด้วยไม้ไผ่ หรือใช้ทาหรือยารอยรั่วของเรือ

พลับพลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microcos tomentosa* Sm.

ชื่อวงศ์ : TILIACEAE

ชื่ออื่น : กะปกกะปู (ภาคเหนือ), ค่อมส้ม, ก่อมส้ม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้น สูงได้ถึง ๒๐ เมตร เรือนยอดเป็นพุ่ม กลมทึบ เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกล่อนเป็นสะเก็ดบางๆ มีลำต้นใหญ่ใบครีมี และดอกยังชูช่อคล้ายฉัตรสีเหลืองทองปกคลุมอยู่ทั่วบริเวณ พลับพลาขึ้นในป่าเบญจพรรณป่าผสมผลัดใบ ป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่กลับ มีขนสากทั่วไป ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้นหรือเว้า

แหว่งเป็นริ้วโคนใบมนหลังใบและท้องใบมีขนรูปดาวสีน้ำตาลปกคลุม ขอบใบจักฟันเลื่อยถึงเรียบ บิด ๆ

ดอก : มีสีเหลืองออกตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีอย่างละ ๕ กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมากและล้อมรอบรังไข่

ผล : มีรูปร่างกลมหรือรูปไข่กลับ ผิวของผลมีขนทั่วไป ออกเป็นช่อเมื่อสดสีเขียว มีเนื้อเมล็ด

จากป่าชุมชนบ้านเขาไถ่น จังหวัดพิจิตร

เดี่ยว เมื่อแก่มีจะสีเหลือง พอสุกจะมีสีม่วงดำ ผิวมีขนรูปดาวหรือเกลี้ยงขนาดผลกว้าง ๐.๕ - ๑ เซนติเมตร ยาว ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร ออกดอกเดือนเมษายน - พฤษภาคม และติดผลตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ธันวาคม

การขยายพันธุ์: โดยวิธีการเพาะกล้าจากเมล็ด
การนำไปใช้ประโยชน์: ด้านสมุนไพร ผลแก่กินได้ และนำมาทำเป็นกระสุนปืนเล่นกันเรียกว่า

เล่นจับโพง เส้นใยจากเปลือกใช้ทำเชือกหยาบๆ คนโบราณ ใช้แก่นของปลับพลา มาผสมกับแก่นของโมกหลวง ลำต้นกำแพงเจ็ดชั้น ลำต้นสบู่ขาว ลำต้นพลองเหมือด แก่นจำปา และลำต้นคำรอก ต้มน้ำดื่ม แก้หอบหืด เนื้อไม้ ใช้ทำเสา ต้ามเครื่องมือการเกษตร ไม้ถือ

มะพอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Parinari anamense* Hance

ชื่อวงศ์ : CHRYSOBALANACEAE

ชื่ออื่น : จืด (ลำปาง), หมักมอก (ภาคเหนือ) ประดงเลือด (ราชบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีความสูงประมาณ ๑๐-๓๐ เมตร ลำต้นมีลักษณะเปลาตรง ปลายกิ่งมักงอตามกิ่งอ่อนมีขนสีเทาหรือสีน้ำตาล เปลือกต้นหนาเป็นสีน้ำตาลปนเทา เปลือกเรียบ แตกเป็นสะเก็ดถี่ หรือแตกเป็นร่องลึก ลอกหลุดได้

ใบ : ใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ เป็นรูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบมนหยักคอดและมีติ่งแหลมโคนใบแหลมหรือมน ส่วนขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้าง ๔-๖ เซนติเมตร และยาว ๖-๑๕

เซนติเมตร เนื้อใบหนา หลังใบเป็นสีเขียว ท้องใบเหลืองขาวเด่นชัดและมีขนละเอียดด้านล่าง สีขาวแกมน้ำตาล หลังใบอ่อนมีขนสาก และมักมีต่อมเล็ก ๆ ๒ ต่อม

ดอก : ออกดอกเป็นช่อ ออกตาม ปลายกิ่ง ยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตรดอกเป็นสีขาวขนาดเล็ก ดอกมีกลิ่นหอมอ่อนๆ กีบดอกมี ๕ กีบ ออกดอกในช่วงประมาณเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน

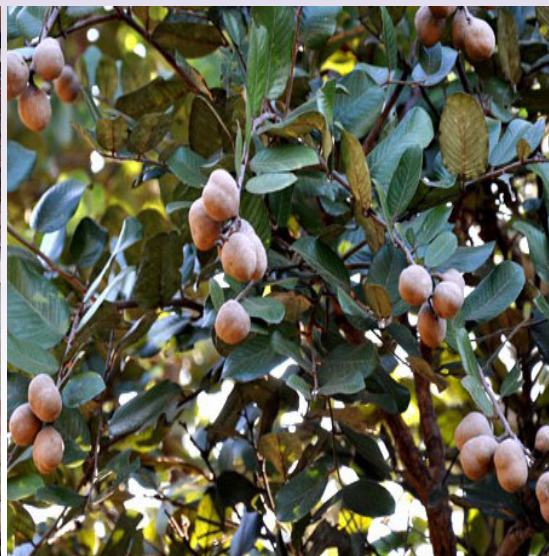

จากป่าชุมชนบ้านจาน จังหวัดบุรีรัมย์

ผล : ผลสดมีลักษณะเป็นรูปทรงค่อนข้างกลม กลมรีเหมือนไข่ หรือเป็นรูปกระสวย มีขนาด กว้าง ๓ - ๔ เซนติเมตร และยาว ๓ - ๕ เซนติเมตร ผลเป็นสีน้ำตาลมีจุดประสีขาว ผิวผลหยาบไม่เรียบ ผิวฉ่ำน้ำเนื้อชุ่มบาง ชั้นในมีขนหนาแน่น เนื้อในแข็ง เมล็ดเดี่ยวโตลักษณะ แข็ง ออกเป็นช่อ ๓ - ๑๕ ผล ผลจะแก่ในช่วง ประมาณเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เนื้อผลสุกมีรสหวาน ใช้รับประทานได้ เนื้อข้างในเมล็ดมีรสมันคล้าย ถั่วใช้รับประทาน เมล็ดนำมาสกัดเอาน้ำมันใช้ ทำเป็นน้ำมันหมักพิมพ์และน้ำมันหล่อลื่น และ นำมาใช้ทาเครื่องเงินให้เป็นเงา เนื้อไม้ นำมา ใช้ในงานก่อสร้าง ทำฝา ทำกระดานได้ มะพอก จากป่าชุมชนบ้านจาน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพันธุ์ ไม้ใกล้สูญพันธุ์

ยมหิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chukrasia tabularis* A. Juss.

ชื่อวงศ์ : MELIACEAE

ชื่ออื่น : ฝักดาบ (จันทบุรี), เสียดกา (ปราจีนบุรี), เสียดค่าง (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เป็นไม้ผลัดใบแต่ผลิใบใหม่เร็ว เรือนยอดเป็นทรงพุ่มรูปกรวยต่ำ มีความสูงของต้น ๑๕ - ๒๕ เมตร ลำต้นเปลาตรง มีพูพอนที่โคนต้น เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลคล้ำ สีเทา หรือสีเทาปนดำ เปลือกต้นแตกเป็นร่องลึกตามยาวของลำต้น

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกออกเยื้องกันเล็กน้อย ก้านใบยาว ๓๐ - ๖๐ เซนติเมตร มีใบย่อย ๖ - ๒๐ คู่ จัดเรียงตัวกันแบบสลับ รูปไข่

ปลายใบแหลม โคนใบมนหรือกลม ส่วนขอบใบเรียบ หลังใบเรียบเป็นมัน ท้องใบมีขนอ่อนนุ่ม ๒ ชนิด ชนิดแรกเป็นขนยาว ปลายแหลมอ่อนนุ่ม ส่วนอีกชนิดจะมีจำนวนน้อยกว่าและสั้นกว่า มีลักษณะปลายขนมนแข็งกว่าชนิดแรก ขึ้นปกคลุมด้านหลังใบเป็นจำนวนมาก ก้านใบยาว ๒ - ๘ มิลลิเมตร

ดอก : ออกดอกเป็นช่อตามซอกกิ่งอ่อนหรือตามปลายยอด มีความยาวประมาณ ๑๐ - ๓๐

จากป่าชุมชนบ้านพระพุทธรบาทน้อย จังหวัดสระบุรี

เซนติเมตร ดอกยมนหินมีขนาดเล็กและมีกลิ่นหอม เบ็ดอกชนิดนี้มีเพศเดี่ยวและดอกแบบสมบูรณ์เพศ มีใบประดับ กลีบดอกมี ๔ - ๕ กลีบ แยกจากกันอย่างอิสระ โดยจะมีความยาวมากกว่ากลีบเลี้ยง มีรูปร่างเป็นแผ่นยาวแคบ ปลายมน เป็นสีเขียวอ่อนหรือสีเหลืองปนสีม่วง มีขนสั้นๆ ขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วทั้งกลีบดอก ออกดอกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ผล : ผลออกเป็นพวง ลักษณะของผลเป็นรูปทรงรีหรือรูปไข่ เปลือกแข็งสีน้ำตาล ปลายผล

เป็นติ่งแหลม ผลมีขนาดยาว ๒.๕ - ๕ เซนติเมตร เมื่อสุกจะเปลี่ยนสีดำ เมื่อแห้งหรือแก่จะแตก ผลจะมีเมล็ดอยู่ ๖๐ - ๑๐๐ เมล็ด

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เปลือก จากเนื้อไม้ ใช้ผสมกับเป็นยาปรุงแก้ไข้เปลี่ยนฤดู หนาวๆ ร้อนๆ ไข้จับสั่น ใช้เป็นยาสมานแผล ผลสุกใช้รับประทานได้ แปรรูปเป็นไม้ที่มีคุณค่าเศรษฐกิจ

ยวนผึ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Koompassia excelsa* (Becc.) Taub.

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : ตอแล (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงถึง ๕๐ เมตร ลำต้น เปลือกตรง สูงชะลูด เปลือกเรียบ สีขาวนวล โคนต้นเป็นพุ่มพองสูง

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว หูใบ เล็กมาก ยาว ๒-๔ มิลลิเมตร ใบย่อย มี ๗-๑๑ ใบ เรียงสลับเล็กน้อย ใบมน กว้าง ๑-๒ เซนติเมตร ยาว ๓-๕ เซนติเมตร หลังใบ เกือบทั้งใบมีขนนุ่มๆ ปกคลุมบางๆ

ดอก : ดอกมีขนาดเล็กจำนวนมาก กลิ่นหอม มีก้านสีเหลืองและกลีบดอก อย่างละ ๕ กลีบ กลีบดอกสีขาว มีขนาดยาวกว่ากลีบเลี้ยงเล็ก

น้อย มีเกสรตัวผู้ ๕ อัน ค่อนข้างสั้น ออกดอก ช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ผล : ฝักแบนรูปบรรทัดกว้าง ๑ เซนติเมตร ยาว ๒-๓ เซนติเมตร ผลแก่เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ตามสภาพนิเวศวิทยา ขึ้นกระจายอยู่ตามป่าดิบชื้น ชอบพื้นที่ค่อนข้างชุ่มชื้นตามหุบเขา

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้เป็นไม้ก่อสร้าง ภายใน เนื่องจากเนื้อไม้ไม่แข็งแรงแรงมากนัก จึงเหมาะที่จะอยู่ในร่มหรือใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ ซึ่ง

จากป่าชุมชนบ้านสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

จะมีระยะเวลาใช้งานได้ทนทานกว่าที่จะนำไปใช้เป็นไม้ก่อสร้างภายนอกอาคาร และเป็นต้นไม้ที่ดึงดูดให้ผึ้งมาทำรังอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในแต่ละต้น เนื่องจากดอกมีกลิ่นหอมตรงกับความต้องการของผึ้ง จึงมักพบว่ามีผึ้งหลวงมาเกาะทำรังอยู่เป็นประจำ ตั้งแต่ ๑๕-๕๐ รัง บางต้นมีมากกว่า ๑๐๐ รัง ต้นยวนผึ้งจึงเป็นต้นไม้ที่สร้างรายได้ให้กับผู้ที่เก็บหาน้ำผึ้งขาย เป็นไม้หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ประโยชน์

ที่ได้จากน้ำผึ้งนั้นมีมากกว่าการตัดไม้มาเพื่อใช้ประโยชน์ด้านเนื้อไม้ ดังนั้นจึงควรอนุรักษ์ต้นยวนผึ้งเอาไว้เพื่อเป็นแหล่งอาศัยของผึ้งหลวงต่อไป

ยวนผึ้ง จากการสำรวจบริเวณชายป่าพบว่า ทิวอำเภอสวนผึ้งมียวนผึ้งอยู่ประมาณ ๗ ต้น ซึ่งทางจังหวัดราชบุรีเห็นถึงความสำคัญได้มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการเพาะขยายพันธุ์ยวนผึ้ง ในพื้นที่ป่าให้เพิ่มมากขึ้น

ยางยูง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus grandiflorus* (Blanco) Blanco

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : ยางมันหมู (ตรัง), ยางหัวแหวน (นครศรีธรรมราช)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้น สูงถึง ๔๕ เมตร ไม้ผลัดใบหรือผลัดใบแต่ผลิใบใหม่ไว ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนา เรียบหรือแตกเป็นแผ่นโต ๆ ห้อยลง สีเทาหรือเหลืองอ่อน เปลือกในสีน้ำตาลอมแดง กิ่งอ่อนเกลี้ยง หรือมีขนสีน้ำตาลอมแดง ตามธรรมชาติ จะพบตามป่าดิบชื้นทางภาคใต้ และเคยมีรายงานว่าพบทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือบ้าง

ใบ : ใบเดี่ยว รูปไข่ ปลายใบหู่ โคนใบมนกว้างหรือหยักเว้าเข้าเล็กน้อย แผ่นใบหนา เกลี้ยง ก้านใบยาวและงอเป็นข้อคอก

ดอก : สีชมพู ออกรวมเป็นช่อยาวเหนือรอยแผลใบหรือตามง่ามใบ โคนกลีบเลี้ยงเป็นครีบบยาว ๕ ครีบ ส่วนโคนกลีบดอกเกยซ้อนเวียนกันเป็นรูปกังหัน ออกดอกเป็นผลระหว่างเดือนมกราคม – พฤศจิกายน

ผล : รูปรี ยาวถึง ๘ เซนติเมตร มีครีบยาวตามยาว ผล ๕ ครีบ ปีกคู่ยาว ยาวถึง ๒๒ เซนติเมตร ทรงรูปหอกกลับแกมรูปช้อน ส่วนกลีบสัน ๓ กลีบ ยาวไม่เกิน ๒ เซนติเมตร

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด การปลูกรูปลูกในที่ชุ่มชื้นและมีร่มเงาพอควร

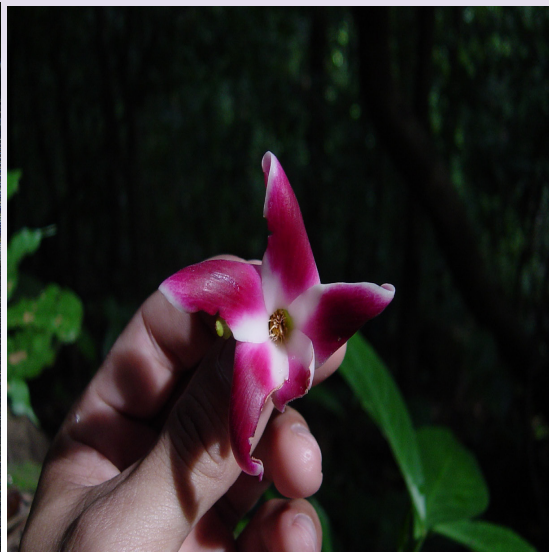

จากป่าชุมชนบ้านสระแก้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การนำไปใช้ประโยชน์ : ลำต้น ใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนและการก่อสร้างทั่วไป เมื่ออาบน้ำยาถูกต้องจะทนทานขึ้น น้ำมันที่ได้จากการเจาะต้นใช้ทาไม้ยาแนวเรือ ทาเครื่องจักรสาน ทำได้ ใช้เติมเครื่องยนต์แทนน้ำมันซีลั๊ว สรรพคุณทางยา เปลือกต้น รสฝาด เพ็อนขม ต้มดื่มแก้ตับอักเสบ บำรุงร่างกาย ฟอกโลหิต ใช้ทา ฝี หนอง แก้ปวดตามข้อ เมล็ด ใบ รสฝาดร้อน ต้มใส่เกลืออมแก้ปวดฟัน ฟัน

โยกคลอน น้ำมันยาง รสร้อนเมาขึ้น ทาแผล เน่าเปื่อย แผลมีหนอง

ยางขุ่นจากป่าชุมชนบ้านสระแก้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพรรณไม้มีค่าหายาก เป็นพรรณไม้เฉพาะท้องถิ่น ขึ้นอยู่ในป่าดงดิบ ตามธรรมชาติ เป็นไม้เดิมในป่าชุมชน และชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับป่าชุมชน

ยางเลี่ยน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus gracilis* Blume

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : ยางกล่อง (ตรัง), ยางตั้ง (ชุมพร), ยางวาด (นครศรีธรรมราช)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นสูงถึง ๔๐ เมตร ลำต้นเปลาตรง ไม้ผลัดใบหรือผลัดใบแต่ผลัดใบใหม่ไว ลำต้นตรง เปลือกหนา สีเทาหรือน้ำตาลอมเทา ค่อนข้างเรียบและแตกเป็นสะเก็ด เปลือกในสีน้ำตาลอมแดง กิ่งอ่อนและหุบ มีขนสีน้ำตาลแดงหนาแน่น โคนต้นเป็นพุ่มอน เนื้อไม้มีสีเหลือง ตามธรรมชาติจะพบตามป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้

ใบ : ใบเดี่ยว รูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบเป็นติ่งแหลมสั้น ๆ โคนใบมนหรือสอบเล็กน้อย แผ่นใบหนา เกลี้ยง ยกเว้นตามเส้นกลางใบ

ดอก : สีชมพู ออกรวมกันเป็นช่อสั้นตามปลายกิ่งและตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง โคนกลีบเลี้ยงเรียบ แต่มีขนสีน้ำตาลแดงหนาแน่น ส่วนโคนกลีบดอกเกยซ้อนเวียนกันเป็นรูปกังหัน

ผล : กลม เกลี้ยง โต้ มักมีคราบขาวจับ เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๒ เซนติเมตร เกลี้ยง ไม่มีขน และมักมีจุดประปราย ปีกคู่ยาวรูปช้อน ค่อนข้างเรียว สีน้ำตาลแกมแดง ไม่เกิน ๑๔ เซนติเมตร ส่วนกลีบสั้น ๓ กลีบ ยาวประมาณครึ่งหนึ่งของตัวผล

จากป่าชุมชนบ้านสระแก้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เป็นพืชเศรษฐกิจ เนื้อไม้นำมาใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ยางเสียน จากป่าชุมชนบ้านสระแก้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพรรณไม้มีค่าใกล้สูญพันธุ์ เป็นพรรณไม้

เฉพาะถิ่นขึ้นอยู่ในป่าดั้งเดิมตามธรรมชาติ เป็นพันธุ์ไม้เดิมของป่าชุมชนบ้านสระแก้ว ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดนี้ไว้ในป่าชุมชน

รักใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gluta usitata* (Wall.) Ding Hou

ชื่อวงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่ออื่น : ซู (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ชู (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นผลัดใบขนาดกลางถึงใหญ่ ความสูง ๑๕- ๒๕ เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นร่องและล่อนเป็นสะเก็ด ไม้รักใหญ่พบขึ้นตามธรรมชาติในพื้นที่ป่าผลัดใบหรือกึ่งผลัดใบทั่วทุกภาคของประเทศไทยในภาคเหนือของไทยพบขึ้นในพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๓๕๐ - ๑,๒๕๐ เมตร ในป่าธรรมชาติ

ใบ : เป็นใบเดี่ยว รูปไข่กลับหรือรูปขอบขนานแกมรูปรี ปลายใบแหลมหรือกลม โคนใบมนหรือเป็นรูปลิ้ม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น

เล็กน้อย ใบมีความกว้าง ๓.๕ - ๑๒ เซนติเมตร และยาว ๒๐ - ๓๐ เซนติเมตร ออกเวียนสลับกันเป็นกลุ่มที่ปลายของกิ่ง ใบมีขนสีน้ำตาลปนเทาทั้งสองด้าน

ดอก : มีสีขาว เป็นดอกสมบูรณ์เพศออกเป็นช่อใหญ่ตามง่ามใบ กลีบดอกมี ๕ กลีบ กลีบดอกเมื่อเป็นผลจะขยายใหญ่ ขึ้นเป็นปีกสีแดงรองรับผล ระยะออกดอกประมาณเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม

จากป่าชุมชนบ้านตลาดขี้เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่

ผล : ผลแห้งแบบมีปีก ลักษณะผลกลมแข็ง ขนาด ๑-๒.๕ เซนติเมตร มีปีกสีแดงเรื่อๆ รูปขอบขนาน ๕ ปีก ระยะเวลาการติดผล เดือน มกราคม - มีนาคม

การขยายพันธุ์ : การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของไม้รักใหญ่ อาศัยลมเป็นตัวช่วยในการแพร่กระจายของผล ปีก ๕ ปีก ที่ติดอยู่กับผลช่วยในการนำพาให้เมล็ดไม้ไปได้ไกล

การนำไปใช้ประโยชน์ : ยางรักได้ถูกนำมาใช้ในงานช่างของไทย คือ งานช่างสิบหมู่ (ช่างรัก) และการทำเครื่องเงิน ใบและราก ใช้เป็นยาพอกแผล เปลือกเป็นยาบำรุงกำลัง ขับเหงื่อ ต้มเป็นยารักษาโรคเรื้อน เปลือก ราก ใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง ขับพยาธิลำไส้ แต่นอกจากประโยชน์แล้วน้ำยางของรักใหญ่ มีสารพิษ Phenol ซึ่งออกฤทธิ์ระคายเคืองต่อผิวหนัง ทำให้ผิวหนังอักเสบและมีอาการคันมาก ทำให้เกิดอาการบวมแดง พองเป็นตุ่มน้ำใส

ลำแข

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Baccaurea macrocarpa* (Miq.) Müll. Arg

ชื่อวงศ์ : PHYLLANTHACEAE

ชื่ออื่น : ลำแข, มะแค้ (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ เนื้อไม้แข็งเหนียว ลำต้นสีน้ำตาล ความสูงประมาณ ๑๐-๑๕ เมตร พบขึ้นอยู่ในป่าธรรมชาติที่เป็นป่าดิบชื้นของภาคใต้ โดยทั่วไปพบเห็นได้ง่ายในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เช่น จังหวัดยะลา และนราธิวาส

ใบ : เป็นรูปไข่ หรือรูปรีแกมขอบขนาน ปลายใบแหลมรูปปลีมหอกเรียงสลับ ใบสีเขียวเข้ม ใบเกลี้ยง

ดอก : มีดอกออกเป็นกลุ่มตามกิ่งหรือลำต้น ดอกแยกเพศอยู่คนละต้น กลีบดอกสีเหลือง

อมเขียว ก้านดอกยาว ออกดอกติดผลตั้งแต่โคนต้น จากพื้นดินไปจนถึงปลายกิ่ง

ผล : มีขนาดใหญ่โตเต็มที่จะมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔ - ๕ เซนติเมตร ผลกลม เปลือกหนา มีก้านปลีแข็งติดอยู่ ก้านผลยาว ผลดิบมีสีชมพูอมม่วง มีขน เมื่อแก่กลายเป็นสีน้ำตาลอมเหลือง เปลือกผลหนาค้ำยเปลือกกระท่อน เนื้อของผลล้างจะมีสีขาวนวลคล้ายปุ๋ยผสม รสชาติหวานอมเปรี้ยว จะออกผลปีละ ๑ ครั้ง ประมาณเดือนสิงหาคม -

จากป่าชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา ๑๒ จังหวัดนราธิวาส

กันยายนของทุกปี ต้นที่มีขนาดใหญ่อาจให้
ผลผลิตสูง ๘๐๐ – ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

การขยายพันธุ์: โดยวิธีการเพาะเมล็ด เสียบ
ยอด ทาบกิ่ง การเพาะเมล็ดส่วนใหญ่จะ
เป็นต้นตัวผู้มากกว่าต้นตัวเมีย จึงมักนิยม
ขยายพันธุ์โดยการเสียบยอด ทาบกิ่ง จะให้ผล
เมื่อมีอายุประมาณ ๔-๕ ปี

การนำไปใช้ประโยชน์: ผล ใช้รับประทาน
ส่วนเปลือกของผลใช้แกง เช่น แกงส้ม

ด้านสมุนไพร: ผลใช้เป็นยารักษาโรคความดัน
ยาระบาย

สังขจากป่าชุมชนบ้านจุฬารัตน์
พัฒนา ๑๒ จังหวัดนราธิวาส เป็นพรรณไม้
เฉพาะถิ่น และเป็นพันธุ์ไม้หายากที่เสี่ยงสูญ
พันธุ์ ควรค่าแก่การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

ยางพลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น : กุง (ปราจีนบุรี, อุบลราชธานี), ควง (พิษณุโลก, สุโขทัย)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๑๐ - ๓๐ เมตร ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทาอ่อน แตกเป็นร่องลึกไปตามยาวของลำต้น กิ่งอ่อนเกลี้ยงหรือเกือบเกลี้ยง มีรอยแผลใบเห็นชัด

ใบ : เดี่ยว เรียงเวียนสลับ ใบรูปไข่กว้างขนาด ๑๕ - ๒๔ X ๑๕ - ๔๐ เซนติเมตร โคนใบแผ่กว้าง แล้วหยักเว้า ปลายใบสอบทู่ เนื้อใบหนาเกลี้ยงหรืออาจมีขนกระจายห่างๆบ้าง

ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นบ้างเล็กน้อย ก้านใบยาว ๓ - ๓๐ เซนติเมตร

ดอก : ออกเป็นช่อตามง่ามใบ ตอนปลายกิ่ง มีกาบหุ้มช่อดอกรูปขอบขนานแคบ ๆ หนึ่งกาบ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยก ๕ แฉก กลีบดอกมี ๕ กลีบ ปลายกลีบปิดตามเข็มนาฬิกาเหมือนกั้งหัน ก่อนออกดอกจะหึ่งใบหมดหรือเกือบหมด สีชมพู-ชมพูเข้ม ขอบกลีบ สีขาวออกดอกเดือนธันวาคมถึงเมษายน

จากป่าชุมชนบ้านจาน จังหวัดบุรีรัมย์

ผล : เป็นรูปกรวย มีสันด้านข้างผล ๕ สัน และ พองโตเป็นติ่ง ๕ ตีงตรงที่ติดกับโคนปีก มีปีก ยาว ๒ ปีก ยาว ๑๐ - ๑๕ เซนติเมตร มีเส้น ปีกตามยาว ๓ เส้น ผลแก่ประมาณ มกราคม - พฤษภาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้ในการทำ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในร่ม เช่น เครื่องบน รอด ตง คาน พื้น ฝา ทำเครื่องมือทางการ เกษตร หูกทอผ้า ปาร์เก้ และเป็นไม้ปูพื้น การ

ใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพร น้ำมัน ใช้ทาแผล ภายนอก ใบ เผาให้เป็นเถ้าผสมกับน้ำปูนใส แก้ บิดและถ่ายเป็นมูกเลือด ราก นำมาต้มแล้วดื่ม แก้ตับอักเสบการใช้ประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ เช่น ใช้ทาไม้ ยาเรือ หรือยาเครื่องจักสาน ทำได้ ใบแห้ง ใช้มุงหลังคา ฝากั้นห้อง และห้องของ

พลวงเป็นพันธุ์ไม้เด่น และเป็นพันธุ์ไม้ ไกล่สูญพันธุ์ ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านจาน จังหวัด บุรีรัมย์ และเป็นพันธุ์ไม้ที่มีการขยายพันธุ์ยาก

สาร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Millettia leucantha* Kurz

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : ขะเจี๊าะ (ลำปาง), สะท้อน (สระบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

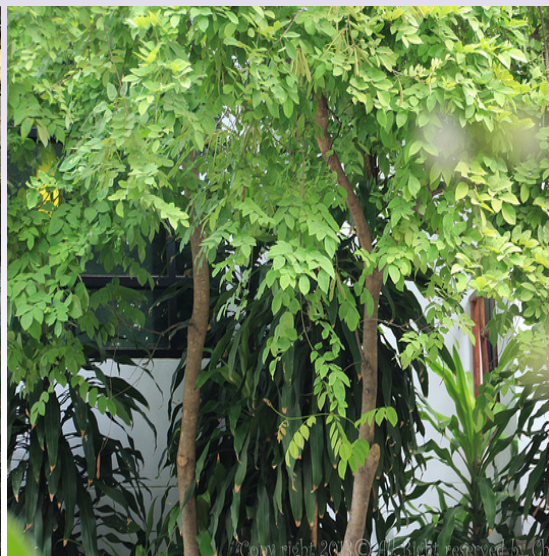
ต้น : ไม้ต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูง ๑๘-๒๐ เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ ค่อนข้างกลมหรือทรงกระบอก เปลือกสีเทาเรียบหรือแตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ ต้น ๆ เนื้อไม้สีขาวอมน้ำตาล แก่นสีน้ำตาลอมดำ

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยติดเป็นคู่ตรงกันข้าม ๓-๕ คู่ ปลายสุดเป็นใบเดี่ยว แผ่นใบย่อยรูปรีกว้าง ๓-๕.๕ เซนติเมตร ยาว ๕-๑๒ เซนติเมตร ปลาย

แหลม โคนใบมน ด้านล่างใบสีอ่อนกว่าด้านบน ใบแก่เกลี้ยง ใบและยอดอ่อนมีขนยาวอ่อนนุ่ม

ดอก : ออกดอกเป็นช่อตามง่ามใบและปลายกิ่ง สีขาว รูปดอกถั่ว ช่อยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร กลีบดอก ๕ กลีบ กลีบเลี้ยง ๔ กลีบติดกันเป็นหลอดสั้น ออกดอกช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ผล : ผลเป็นฝักแบน รูปขอบขนานคล้ายฝักมิด มีเปลือกแข็ง กว้างประมาณ ๒ เซนติเมตร

จากป่าชุมชนบ้านสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ยาว ๔-๑๐ เซนติเมตร เมื่อฝักแก่จะแตกออกเป็น ๒ ซีก ในหนึ่งฝักมี ๑-๓ เมล็ด เมล็ดสีน้ำตาล รูปร่างแบน เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑.๓ เซนติเมตร ฝักแก่ช่วงเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้และแก่นมีลักษณะสวยงามมักนำมาใช้ในงานก่อสร้าง ทำเสา ทำฝาบ้าน ทำกระดานพื้น ทำเครื่องเรือน และด้ามเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ยอดอ่อนใช้รับประทาน สามารถนำมาประกอบอาหารได้ หลากหลายรูปแบบ เช่น แกงส้ม แกงเลียง ผัด

น้ำมันหอย หรือนำมาต้ม ลวก รับประทานเป็นผักร่วมกับน้ำพริกเปลือกไม้ บรรเทาอาการปวดฟัน โดยนำเอาส่วนเปลือกประมาณ ๒-๓ ชิ้น ต้มกับน้ำครึ่งหม้อ แล้วเติมเกลือตัวผู้ลงไปประมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ เคี่ยวให้ชันจนเหลือน้ำ ๑/๓ ของน้ำที่มีอยู่เดิม จากนั้นทิ้งไว้ให้น้ำเย็น แล้วนำมาอม จะรู้สึกชาที่ปากช่วยบรรเทาอาการปวดฟันได้

สาธิต เป็นพรรณไม้ที่ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์ เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร

หลุมพอ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Intsia palembanica* Miq.

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : สะหลุมพอ (ปราจีนบุรี), มือเปา (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : หลุมพอเป็นไม้ต้น ผลัดใบขนาดใหญ่ สูง ๒๕ - ๔๐ เมตร โคนต้นมักจะเป็นพูพอน สูงใหญ่ ลำต้นเปลาตรง เปลือกเรียบ หรือตกสะเก็ดเป็นแผ่นกลมบาง ๆ มีสีต่าง ๆ กัน ที่พบบ่อย ๆ มักจะออกสีชมพูอมน้ำตาล หรือเทาอมชมพู ลักษณะเนื้อไม้สีแดงอมน้ำตาล เป็นมันลื่นอม เสี้ยนตรง เนื้อหยาบ แข็ง เหนียวแข็งแรง และทนทานมาก เปรี้ยวไม่ค่อยกิน ไสวกบตบแต่งไม่ค่อยยาก ชัดซึกเงาได้ดี หลุมพอพบขึ้นอยู่ในป่าดงดิบชื้น ตามที่ราบทางภาคใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ ที่สูงระดับน้ำทะเลถึง ๘๐๐ เมตร

ใบ : ออกเป็นช่อ มีใบย่อย ๔ คู่ ลักษณะใบรูปหอกแกมรูปไข่ กว้าง ๕ เซนติเมตร ยาว ๙ เซนติเมตร ปลายสอบแหลมเว้าตื้น ๆ ตรง ปลายสุดเล็กน้อย โคนกลม เนื้อเกลี้ยงเป็นมัน

ดอก : สีเหลืองอ่อน ออกบนช่อสีเขียวอ่อนอมเทา ยาว ๕ - ๑๐ เซนติเมตร

ผล : เป็นฝัก กว้าง ๖ - ๘ เซนติเมตร ยาว ๑๕ - ๔๐ เซนติเมตร เมล็ด รูปกลมแบน ลักษณะคล้ายลูกสะบ้า เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓ เซนติเมตร ความยาวเฉลี่ย ๕ เซนติเมตร และความหนาเฉลี่ย ๐.๘ เซนติเมตร น้ำหนักของเมล็ดแห้งเฉลี่ยเมล็ดละ ๑๓ กรัม เปลือกเมล็ด

จากป่าชุมชนบ้านวังศิลาติเรกสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แข็งหนามาก ผิวด้านนอกเรียบเกลี้ยงเป็นมัน
ดูดซึมน้ำยากมาก

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ไม้หลุมพองเป็นไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูงชนิดหนึ่งของประเทศไทย และเป็นไม้ที่ตลาดมีความต้องการมาก มีการนำไม้หลุมพองมาใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ทำสะพาน เสา

หมอนรองรางรถไฟ เกรียน เครื่องเรือน เป็นไม้ที่สวยงาม เหมาะสำหรับทำเครื่องเรือน ทำพื้น ราว ตง ชื่อ ออกไก่ ไม้บุผนังที่สวยงาม ทำลูกประสัก โครงเรือใบเดินทะเล แจว พาย กรรเชียง เสากระโดงเรือ โถ คราด ครก สาก กระเดื่อง พันสีขาว ตัวยังรด ต่อมเครื่องมือ ทำหูก ต่อมหอก และกั้งหันน้ำ

ขนุนลาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Annona muricata* L.

ชื่อวงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : ทูเรียนเทศ, ทำเรียนแขก, หมากเขียบหลด, มะทุเรียน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดเล็กกิ่งก้านค่อนข้างมาก

ลำต้นมีขนาดสูง ประมาณ ๕ - ๖ เมตร

ใบ : ใบเป็นใบเดี่ยว ค่อนข้างหนา ใบเรียงสลับกันไปในระนาบเดียวกับกิ่ง ใบมีรูปร่างรี ผิวใบเป็นมัน เมื่อฉีกใบจะได้กลิ่นเหม็นเขียวฉุนจัด

ดอก : ดอกเป็นดอกเดี่ยวขนาดใหญ่ห้อยลงอยู่รวมกัน ๓ - ๔ ดอก กลีบเป็น รูปสามเหลี่ยมหนาแข็ง จำนวน ๖ กลีบ เรียงเป็น ๒ ชั้นๆ ละ ๓ กลีบ มีสีเหลืองแกมเขียว ออกดอกตลอดทั้งปี มีกลิ่นหอมอมเปรี้ยวจะส่งกลิ่นหอมตั้งแต่ช่วงบ่าย

ผล : ผลมีสีเขียวรูปกลมรี มีหนามนิ่มที่เปลือก ผล เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ - ๒๐ เซนติเมตร ยาว ๑๕ - ๓๐ เซนติเมตร มีน้ำหนัก ๐.๕ - ๓.๐ กิโลกรัม ภายในมีเนื้อคล้ายน้อยหน่า สีขาว มีรสเปรี้ยว รสหวานเล็กน้อย เนื้อจะไม่แยกแต่ละเมล็ดเป็นหนึ่งตาเหมือนน้อยหน่า ถ้าผลดิบมีรสอมเปรี้ยว และมีรสมันเล็กน้อย

เมล็ด : เมล็ดแก่มีสีน้ำตาลดำ หุ้มด้วยเนื้อสีขาว

จากป่าชุมชนบ้านเด่นพัฒนา จังหวัดน่าน

การขยายพันธุ์ : การเพาะเมล็ดทำได้โดยการนำเมล็ดมาเพาะ เมล็ดจะงอกภายใน ๓ วัน แต่ต้นกล้าจะโตช้า และออกดอกเมื่อมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓ ปี จึงนิยมขยายพันธุ์ด้วยการเสียบยอด และทาบกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ :

ด้านสมุนไพร : ทุเรียนเทศนิยมนำมาประกอบเป็นอาหาร ในประเทศไทยนำผลแก่มารับประทาน ในภาคใต้นิยมนำผลอ่อนมาทำแกงส้มและเชื่อม ในประเทศฟิลิปปินส์และ

อินโดนีเซีย นิยมนำผลอ่อนที่เมล็ดยังไม่แข็งมารับประทานเป็นผัก ผลแก่นำมาทำขนมหวาน เช่น นำเนื้อมาผสมในไอศกรีม เครื่องดื่มนมผสมผลไม้รวม เยลลี่ น้ำผลไม้ ในประเทศมาเลเซีย มีการทำน้ำทุเรียนเทศอัดกระป๋อง ซึ่งได้รับความนิยมมาก เนื่องจากทุเรียนเทศประกอบด้วย แคลเซียม ฟอสฟอรัส วิตามินเอ วิตามินซี น้ำตาลและกรดอินทรีย์อีกหลายชนิด

ดงหนาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acronychia pendunculata* (L.) Miq.

ชื่อวงศ์ : RUTACEAE

ชื่ออื่น : กะอวม (เชียงใหม่), ทองฟ้า (ประจวบคีรีขันธ์), ชุ่มฉ่ำ (เลย)

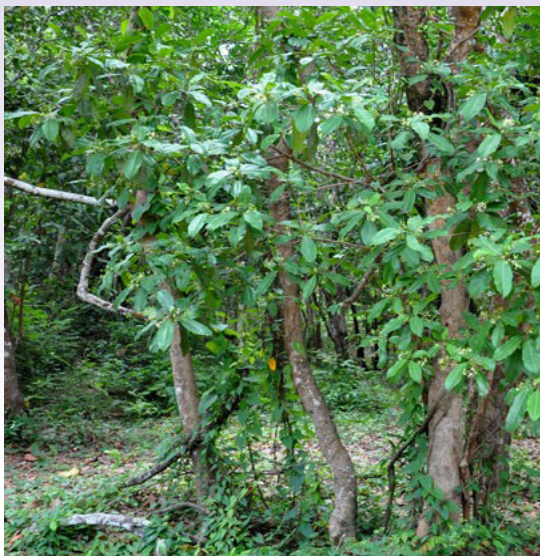
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง ๔ - ๘ เมตร แตกกิ่งต่ำระเกะระกะใกล้โคนต้น

ใบ : ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปรีแกมรูปขอบขนาน หรือรูปไข่กลับ ยาว ๓. ๕ - ๒๕ เซนติเมตร โคนใบแหลม เรียวสอบ หรือกลม ปลายใบแหลม แผลมยาว มน หรือกลม ขอบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา ก้านใบยาว ๐.๕ - ๕ เซนติเมตร แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีจางกว่า เมื่อส่องแผ่นใบดูกับแสงสว่าง

จะปรากฏต่อมน้ำมันโปร่งแสงกระจายทั่วไป

ดอก : ส่วนมากมีดอกจำนวนมาก ช่อดอกออกตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง แตกแขนงเล็กน้อย ดอกเล็ก สีขาวอมเหลือง ก้านดอกยาว ๐.๒ - ๑.๒ เซนติเมตร กลีบเลี้ยงขนาดเล็ก ยาว ๐.๖ - ๑.๕ มิลลิเมตร กลีบดอกสีขาว รูปใบหอก ยาว ๐.๔ - ๑.๒ เซนติเมตร พังออกกลีบดอก ๔ กลีบ รูปใบหอกกลับแยกกัน เกสร

จากป่าชุมชนบ้านคูขาด จังหวัดอุบลราชธานี

เพศผู้ ๘ อัน สั้นกว่าหรือยาวเท่า ๆ กลีบดอก โคนก้านชูอับเรณูแผ่กว้าง มีขน จานฐานดอก สีเหลืองอ่อน รังไข่ส่วนมากมีขนทั่วไปหรือมีขน เฉพาะปลายรังไข่ ก้านเกสรเพศเมียส่วนมาก มีขนที่โคน ยอดเกสรเพศเมียเป็นตุ่ม

ผล : ผลเชื่อมติดกัน เกือบกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๗ - ๑.๒ เซนติเมตร ส่วนบนมัก มี ๔ สัน ปลายผลมีติ่งเล็กน้อย บางครั้งปลายผลแยกกันเล็กน้อย ผนังชั้นในแข็ง เมล็ดยาว ๓ - ๗ มิลลิเมตร

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ราก แขน้ำกินแก้ตุ่ม อีสุกอีใส ร้อนใน ต้น แขน้ำกินแก้ท้องผูกท้องร่วง แก้ซาง ตานขโมยเด็ก ใบ แขน้ำกินแก้โรคหนองใน แก้โรคผิตกกระบูน (ผิตกกระของผู้หญิง)

ค้อนหมาจากป่าชุมชนบ้านคูขาด จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นสมุนไพรหายากในพื้นที่ สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน โดยหมอยาพื้นบ้านจะได้มาจากการเก็บหาจากในป่า ยังไม่นิยมนำมาขยายพันธุ์ เพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างกว้างขวางมากนัก

จันผา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dracaena cochinchinensis* (Lour.) S.C. Chen

ชื่อวงศ์ : ASPARAGACEAE

ชื่ออื่น : ลักกะจันทน์ (ภาคกลาง) จันทน์แดง (ภาคกลาง, สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก ไม้พัดใบ รูปทรงไม้แน่นอน มีความสูง ของต้น ๑.๕-๔ เมตร ต้นโตเต็มที่อาจมีความสูงถึง ๑๗ เมตร เรือนยอดเป็นรูปทรงไข่ มีเรือนยอดได้ถึง ๑๐๐ ยอด เมื่อต้นโตขึ้นจะแผ่กว้าง ลำต้นตั้งตรง เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลอมสีเทา ไม่มีกิ่งก้าน ใบจะออกตามลำต้น ชอบดินปนทรายหรือหินที่มีการระบายน้ำดี

ใบ : ใบเดี่ยวออกเรียงสลับกันถี่ๆ ที่ปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปยาวรีขอบขนาน หรือเป็น

รูปแถบยาวแคบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้น ส่วนขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้าง ๔-๕ เซนติเมตร และยาว ๔๕-๘๐ เซนติเมตร เนื้อใบหนากรอบ โคนใบจะติดกับลำต้นหรือโอบคลุมลำต้น ไม่มีก้านใบ และมักจะทิ้งใบเหลือเพียงยอดเป็นพุ่ม

ดอก : ออกดอกเป็นพวงใหญ่ตามซอกใบและปลายยอด แต่ละช่อจะมีความยาวประมาณ ๔๕-๑๐๐ เซนติเมตร มีดอกย่อยขนาดเล็ก และมีจำนวนมากมายหลายพันดอก ดอกเป็น

จากป่าชุมชนบ้านพระพุทธบาทน้อย จังหวัดสระบุรี

สีขาวนวล หรือขาวครีม หรือเขียวอมเหลือง ดอกมีกลิ่นหอม ตรงกลางดอกมีจุดสีแดงสด กลีบดอกมี ๖ กลีบ ดอกมีขนาด ๐.๗-๑ เซนติเมตร โดยจะออกดอกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม

ผล : ออกเป็นช่อพวงโต เป็นรูปทรงกลมขนาดเล็กอยู่รวมกันเป็นพวง ผลมีขนาดประมาณ ๑ เซนติเมตร ผิวผลเรียบ ผลอ่อนเป็นสีเขียวอมสีน้ำตาล ส่วนผลแก่เป็นสีแดงคล้ำ ภายในผลมีเมล็ดเดียว โดยผลจะแก่ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ดหรือปักชำ

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร แก่นมีรสขมเย็นสรรพคุณช่วยบำรุงหัวใจ แก้อาการไออันเกิดจากซางและดี เมล็ดใช้รักษาดีซ่าน ช่วยแก้อาจไม่ปกติ ทั้งต้นช่วยแก้อาการปวดศีรษะ ช่วยแก้ซาง อาการกระสับกระส่าย ช่วยรักษาโรคเลือดออกตามไรฟัน ช่วยแก้ดีพิการ ช่วยแก้บาดแผล รักษาบาดแผล แก่นใช้ฝนทา ช่วยแก้อาการฟกบวม ฟกช้ำ ฝี บวม

ชำมะเลียง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lepisanthes fruticosa* (Roxb.) Leenh.

ชื่อวงศ์ : SAPINDACEAE

ชื่ออื่น : โคมเรียง (ตราด), พูเวียง (นครราชสีมา), มะเถ้า (ภาคเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง ๒-๑๐ เมตร ไม้ผลัดใบ เรือนยอดแบบทรงกระบอกหรือสามเหลี่ยมคว่ำลง แตกกิ่งก้านแนบลำต้น เปลือกเรียบสีน้ำตาลเทา

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกปลายคู้ เรียงเวียนสลับ ใบย่อยรูปไข่ รูปไข่แกมรูปขอบขนาน หรือรูปใบหอกแคบ เรียงตรงข้าม กว้าง ๒-๓ เซนติเมตร ยาว ๗-๒๑ เซนติเมตร ปลายใบมนถึงเรียวแหลม โคนใบแหลมหรือคล้ายรูปหัวใจ ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนาเป็นมัน เส้นแขนงใบข้างละ ๑๐-๑๒ เส้น

ดอก : สีแดงหรือชมพูปนม่วงออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกเดี่ยว หรือช่อแยกแขนงที่ซอกใบตามกิ่ง หรือลำต้น กลีบเลี้ยง ๔ - ๕ กลีบ สีแดงปนม่วงเข้ม กลีบดอก ๕ กลีบ ออกดอกเดือนพฤศจิกายน ถึงธันวาคม

ผล : ผลออกเป็นช่อๆ ประมาณ ๑๐-๒๐ ผล ลักษณะของผลเป็นรูปทรงกลม รูปไข่ หรือรูปไข่ถึงรูปรีป้อม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๒-๓ เซนติเมตร ผิวผลเรียบเป็นมัน ผลสดเป็นสีเขียวอมม่วงแดง เมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีม่วงดำเนื้อผลฉ่ำน้ำ มีรสหวานมีเมล็ด

จากป่าชุมชนบ้านบุญแจ่ม จังหวัดแพร่

ประมาณ ๑-๒ เมล็ด ลักษณะของเมล็ดเป็นรูปทรงกลมหรือรูปไข่ ปนขอบขนาน ผิวเรียบ เป็นสีดำ มีขนาดกว้าง ๑ - ๑.๕ เซนติเมตร และยาว ๒-๒.๕ เซนติเมตร โดยจะติดผลในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม และผลจะแก่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ราก มีรสเบื่อจืดและ

ขมเล็กน้อย ใช้เป็นยาแก้ไข้ ไข้กาฬ ไข้พิษ ไข้สันนิบาต ช่วยแก้อาการร้อนในแก้อาการท้องผูก ใบอ่อน ยอดอ่อน นำมาประกอบอาหารประเภทแกงผัด หรือนำมาลวกจิ้มกินกับน้ำพริก ผลสดสามารถนำมาทำเป็น “น้ำช้ำมะเสียง” ได้ และสีม่วงจากผลนำมาทำสีผสมอาหารได้

ดึกเดียม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ceriscoides turgida* (Roxb.) Tirveng.

ชื่อวงศ์ : RUBIACEAE

ชื่ออื่น : กระเบียน (ราชบุรี, อุตรดิตถ์), มะกอกพราน (กาญจนบุรี), หมุยขาว (นครราชสีมา)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดเล็ก ผลัดใบ สูง ๗-๑๓ เมตร กิ่งก้านแข็งแรง เปลือกสีเทาแกมน้ำตาล หรือน้ำตาลหม่นล่อนออกเป็นแผ่นบางๆ

ใบ : ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปไข่กลับกลมหรือรี ปลายมนหรือแหลมเป็นติ่ง สันโคนสอบแคบเรียวลงไปจนถึงก้านใบ ขอบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย เส้นแขนงใบข้างละ ๔-๖ เส้น แผ่นใบเกลี้ยงทั้ง ๒ ด้าน หรือด้านล่างอาจมีขนนุ่ม ก้านใบสั้นมาก หูใบระหว่าง

ก้านใบเป็นรูปสามเหลี่ยม ๑ คู่ อยู่ตรงข้ามกัน **ดอก :** ดอกแยกเพศ ก้านดอกสั้น ดอกเพศผู้ ออกเป็นกระจุก มีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงติดกันเป็นหลอด ปากหลอดกว้างกว่าโคน ปลายตัด กลีบดอกสีขาวอมเหลืองติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น ๕ กลีบ เกสรเพศผู้ ๕ อัน ไม่มีก้านชูอับเรณู อับเรณูรูปยาวเรียวติดอยู่ภายในหลอดดอก ดอกเพศเมียออกเดี่ยวๆ ตามง่ามใบ ไม่มีกลิ่น กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปประฆังยาว

จากป่าชุมชนบ้านบุญแจ่ม จังหวัดแพร่

๐.๘-๒ เซนติเมตร ปลายแยกเป็น ๕ แฉก กลีบดอกเหมือนกับดอกเพศผู้ รังไข่มีออวูลจำนวนมาก

ผล : ผลรูปไข่หรือกลม ยาว ๒.๕-๗.๕ เซนติเมตร ค่อนข้างแข็ง เมล็ดแบน ติดผลจำนวนมาก

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ใบ มีรสฝาด ใช้ตำพอกรักษาแผลสด ดอก ใช้ชงยาทาแก้กลากเกลื้อน และใช้เป็นยาฆ่าพยาธิ ราก

ใช้แก้อาหารไม่ย่อยในเด็ก และใช้เป็นยาแก้เสมหะเป็นพิษ เปลือก ช่วยแก้ริดสีดวง เมล็ดน้ำมันในเมล็ดนำมาทาเป็นยารักษา โรคเรื้อน เนื้อไม้ เนื้อไม้มีสีนวลอมเหลืองละเอียด เลื่อยค่อนข้างตรงมีความแข็งแรงพอสมควร สามารถนำมาใช้ทำเป็นเครื่องเรือน เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องกลึง และงานแกะสลัก ติ๊กเตียมจากป่าชุมชนบ้านบุญแจ่ม จังหวัดแพร่ เป็นพรรณไม้เฉพาะท้องถิ่น

นมวัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scleropyrum pentandrum* (Dennest.) Mabb.

ชื่อวงศ์ : SANTALACEAE

ชื่ออื่น : มะไฟเรด, เหมือดคน (ภาคตะวันออกเฉียงใต้) ชี้นอน, เคาะหนาม (เชียงใหม่)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง ๓ เมตร ตามลำต้นและกิ่งก้านมีหนามแหลมแข็ง ขึ้นรวมกันเป็นกลุ่มๆ กระจายทั่วลำต้น ลำต้นและกิ่งอ่อนมีสีเขียว ลำต้นที่แก่จะแตกเป็นร่องลึก เปลือกลำต้น และเปลือกใน สีน้ำตาลอ่อน กิ่งอ่อนมีขนนุ่ม

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ รูปรีแกมรูปไข่หรือรูปขอบขนาน กว้างได้ถึง ๕ เซนติเมตร ยาวได้ถึง ๑๘ เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ ใบแก่แผ่นใบหนา ค้ำยแผ่นหนัง หลังใบเรียบ เป็นมัน ท้องใบผิว

เกือบเกลี้ยง ที่เส้นกลางใบมีร่องเล็กตามยาว ก้านใบมีขนนุ่ม ไม่มีหูใบ

ดอก : ดอกช่อเชิงลดออกจากลำต้น และซอกใบ ช่อดอกอัดแน่นรูปทรงกระบอก ช่อดอกแยกเพศหรือสมบูรณ์เพศอยู่ร่วมต้น ดอกมีขนาดเล็ก กลีบรวม ๕ กลีบ ช่อแน่นเชื่อมกัน สีเขียวแกมเหลือง ช่อดอกเพศผู้เป็นแบบช่อหางกระรอกออกรวมกันเป็นกลุ่ม มักออกจากลำต้น ดอกมีกลิ่นเหม็น มีก้านดอกย่อยสั้นมาก ดอกเพศเมียไม่มีก้านดอก ดอกมีขนาดใหญ่กว่าดอกเพศผู้ เป็นช่อดอกแบบช่อกระจะ รั้งไข่

จากป่าชุมชนบ้านคูขาด จังหวัดอุบลราชธานี

อยู่ต่ำกว่าวงกลีบ ในดอกที่สมบูรณ์เพศก็มี
เกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน

ผล : ผลสดเมล็ดในแข็ง ทรงลูกแพร์หรือรูปไข่
ขนาด ๑.๓-๒.๖ เซนติเมตร เมล็ดมี ๑-๓
เมล็ด รูปทรงกลม

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด หรือ
การตอนกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผลกินได้ ใบแช่น้ำ
อาบหรือทาตัว แก้โรคคันคาย แก้โรคตุ่มคัน
ใบกับแก่นต้มน้ำแก้โรคท้องผูก รากต้มน้ำแก้

ปวดท้อง เจ็บท้อง แก้โรคอัมพฤกษ์ อัมพาต
แก้ซาง ตานขโมย เป็นยาบำรุงน้ำนม ทำให้
มดลูกเข้าอู่เร็วในสตรีหลังคลอด เป็นยาอายุ
วัฒนะได้ทั้งชายและหญิง โดยนำมาแก่นมาต้ม
กินเป็นยาเดี่ยว หรือผสมกับยาอื่นเป็นตำรับ
เช่น ตาไก่ ช้างน้ำว ตานกกด เป็นยาบำรุง
ร่างกายหลังเจ็บป่วย แก้กษัย ปวดเมื่อยตาม
ตัว แก้ท้องบวม ปัสสาวะขุ่นข้น รักษาไข้ที่ไม่มี
เหงื่อออก รักษาฝีในท้อง

เนียง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Archidendron jiringa* (Jack) I. C. Nielsen

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : ชะเนียง (จันทบุรี), ขางแดง (ลพบุรี), พะเนียง (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูงประมาณ ๑๐ - ๑๕ เมตร เปลือกลำต้นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา เรือนยอดเป็นพุ่มกลมใหญ่แน่นทึบ คลุมลำต้นไว้เป็นส่วนใหญ่

ใบ : เป็นช่อแบบขนนก ๒ ชั้นแตกแขนง เรียงตรงข้าม แต่ละช่อมีใบย่อย ๒ - ๔ คู่ ใบย่อยปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนและเบี้ยวเล็กน้อย หลังใบเกลี้ยงยอดอ่อนมีสีแดง

ดอก : เป็นช่อกลมเล็กมี ๓ - ๖ ดอก ดอกสีขาว ขนาดเล็ก กลีบดอกมี ๕ กลีบ ขนาดเล็กมาก โคนดอกติดกันเป็นหลอดยาว ๒ เซนติเมตร

ผล : เป็นฝักแบนเป็นเกลียวไปทางเดียวกัน คล้ายรูปเกือกม้า ผิวสีน้ำตาลคล้ำหรือสีน้ำตาลอมม่วง มีเมล็ดไม่เกิน ๑๐ เมล็ดต่อฝัก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๔ - ๕ เซนติเมตร คล้ายฝักหอยแครง ๒ ฝักประกบกัน ฝักแก่เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผลอ่อนรับประทานเป็นผักสดร่วมกับน้ำพริก หรือร่วมกับอาหารรสเผ็ดและขนมจีน นำลูกเนียงไปดองรับ

จากป่าชุมชนบ้านแม่หาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประทานเป็นผัก ลูกเนียงถ้ากินมากเกินไปจะทำให้ปัสสาวะไม่ออก หรือปัสสาวะไม่สะดวก ปัสสาวะขุ่นขาวเป็นสีนํ้านม อาจมีอาการปวดท้อง คลื่นไส้ และอาเจียนอย่างรุนแรง ถ้าเกิดอาการมากระบบไตจะล้มเหลว และเสียชีวิตในที่สุด โดยสารที่ก่อให้เกิดอาการพิษในลูกเนียง คือ กรดเจ็งโคลิค ในลูกเนียง ๑ กรัม จะมีกรดเจ็งโคลิคประมาณ ๙๓% ผู้แพ้เมื่อรับประทานไปแล้วมักจะเกิดอาการภายใน ๒ -

๑๔ ชั่วโมง การลดพิษแบบชาวบ้าน ทำง่าย ๆ ๒ วิธี คือ

๑. เอาลูกเนียงมาผ่าแล้วแผ่เป็นแผ่นบางๆ ตากแดดก่อนรับประทาน

๒. เอาลูกเนียงฝักรายจนกระทั่งมีหน่อ ตัดหน่อทิ้งแล้วจึงรับประทาน เปลือกหุ้มเมล็ด ช่วยแก้โรคเบาหวาน ใบ นำมาพองแก้โรคผิวหนัง

เพกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oroxylum indicum* (L.) Benth. ex Kurz

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น : มะลิตไม้ (ภาคเหนือ), ลิ้นฟ้า (เลย), ดุแก (แม่ฮ่องสอน)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง ๓-๑๒ เมตร แตกกิ่งก้านน้อย พบตามป่าเบญจพรรณ และป่าชื้นทั่วไป มีถิ่นกำเนิดในอินเดีย และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกสามชั้นปลายคี่ขนาดใหญ่ เรียงตรงข้าม รวมกันอยู่บริเวณปลายกิ่ง ใบย่อยรูปไข่หรือรูปไข่แกมวงรี กว้าง ๔-๘ เซนติเมตร ยาว ๖-๑๒ เซนติเมตร เส้นใบแบบตาข่าย สีของผิวใบด้านบนเข้มกว่าผิวใบด้านล่าง

ดอก : ดอกช่อแบบกระจุก ก้านช่อดอกยาว สมบูรณ์เพศ สมมาตรด้านข้างกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง ปลายกลีบแยกเป็นรูปปากเปิด ส่วนที่อยู่บนมี ๒ กลีบ เนื้อกลีบพับย่น สีแดงเลือดหมู

ผล : เป็นฝักแบนขนาดใหญ่ รูปดาบ ปลายฝักแหลม ตรงกลางขอบมีรอยโป่งเล็กน้อยคล้ายฝักหางนกยูงฝรั่ง มักออกห้อยระย้าอยู่เหนือเรือนยอด เมื่อฝักแก่ รอบข้างของฝักจะปริแตก ปล่อยเมล็ดที่อยู่ข้างในฝักจำนวนมากมาย ล่องลอยไปกับลม

จากป่าชุมชนบ้านโค้งตาบาง จังหวัดเพชรบุรี

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ดและชำกิ่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ : ยอดอ่อนและดอกสามารถนำมาประกอบอาหารได้ ผักอ่อน นำไปเผาไฟนำมาเป็นเครื่องเคียงได้ สรรพคุณตามตำราไทย พบว่ามีการใช้เพกาดั้งแต่เปลือกต้น ราก ผัก ใบ และเมล็ด ใช้รักษาโรคต่างๆ ได้ เช่น เปลือกต้น มีสรรพคุณ แก้โรคบิด ท้องร่วง รากของต้นเพกาใช้เป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร รวมไปถึงการใช้เป็น

สมุนไพรร่วมกับสมุนไพรชนิดอื่นๆ ก็สามารถรักษาโรคต่างๆได้อีกมากมาย ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์การแพทย์พบว่า สารสกัดพลาไวโนยด์ ที่ได้จากเปลือกต้นเพกา มีฤทธิ์ช่วยลดการอักเสบ การแพ้ เมล็ดเพกาเป็นหนึ่งในสมุนไพรที่กำหนดเพื่อใช้บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ เพกาจากป่าชุมชนบ้านโค้งตาบาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นพรรณไม้ที่ชุมชนอนุรักษ์ไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้วยการเป็นแหล่งอาหาร

มะดัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garcinia schomburgkiana* Pierre

ชื่อวงศ์ : CLUSIACEAE

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูงขนาด ๓-๑๐ เมตร แตกกิ่งก้านเป็นพุ่ม เปลือกต้นเรียบสีน้ำตาลอมดำ

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปขอบขนาน กว้าง ๒.๕ เซนติเมตร ยาว ๙ เซนติเมตร ปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบ สีเขียวเข้ม ก้านใบยาว ๐.๕ - ๑ เซนติเมตร

ดอก : ออกดอกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก ๓ - ๖ ดอก ตามซอกใบ มีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและ

ดอกเพศผู้ ดอกสีเหลืองอมส้ม กลีบเลี้ยงมี ๔ กลีบ ค่อนข้างกลม กลีบดอกมี ๔ กลีบ รูปรีแกมรูปไข่ ปลายกลีบดอกมน ดอกเพศผู้มีเกสรเพศผู้ ๑๐ - ๑๒ อัน

ผล : รูปรีปลายแหลม ผิวเรียบสีเขียวเป็นมัน ลื่น มีรสเปรี้ยว เมล็ดมี ๓ - ๔ เมล็ด ติดกัน

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ใบอ่อน มีรสเปรี้ยว นำมาใช้เป็นผัก หรือประกอบอาหารได้หลาย

จากป่าชุมชนป่าโนนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ

ชนิด เช่น ต้มส้มแกง หรือยำใบมะดันอ่อน ผล มีรสเปรี้ยวมากนิยมรับประทานสด โดยจิ้มเกลือ กะปิ หรือน้ำปลาหวาน ใช้แต่งรสอาหาร ให้เปรี้ยวแทนมะนาวได้ดี นำมาทำน้ำพริกกะปิ อาหารประเภทยำต่าง ๆ หลนต่าง ๆ กินแกล่อม ข้าวคลุกกะปิ นอกจากนี้ยังมีการนำมาแปรรูป ได้หลายแบบ เช่น แช่อิ่ม ตองเค็ม เชื่อม เป็นต้น ด้านสมุนไพร ราก มีรสเปรี้ยว แก้เบาหวาน แก้ไข้หวัด แก้ไข้ทับระดู ขับฟอกโลหิต กัดเสมหะ ในลำคอ แก้กระษัย แก้ระดูเสียเป็นยาระบาย

อ่อน ๆ เปลือกต้น แก้ไข้ทับระดู แก้โลหิตระดู ใ้บ มีรสเปรี้ยว แก้หวัด แก้ไอ แก้กระษัย แก้เสมหะพิการ แก่น้ำลายเหนียว กัดเสมหะ แก้ประจำเดือนพิการ แก้ระดูเสีย ขับฟอกโลหิต เป็นยาระบายอ่อน แก้โลหิตพิการ ขับปัสสาวะ ผล มีรสเปรี้ยว กัดเสมหะ ฟอกโลหิต แก้ไอ แก้ประจำเดือนพิการ ด้านอื่น ๆ ไม้มะดัน นำมาทำสีย้อมผ้าและก่อสร้างต่างๆ ใช้ทำเครื่องเรือน และเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ

เบ็γκ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Syzygium gratum* (Wight) S. N. Mitra

ชื่อวงศ์ : MYRTACEAE

ชื่ออื่น : ไคร์เม็ด (เชียงใหม่), เม็ดชุน (นครศรีธรรมราช), เสม็ด (สกลนคร)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ต้นขนาดเล็กสูง ๕ - ๑๐ เมตร ลำต้นกลม ผิวเกลี้ยงสีน้ำตาลแดง เปลือกติดแน่นกับเนื้อไม้ไม่สามารถลอกออกได้ กิ่งก้านทรงพุ่มมักแตกกิ่งออกเป็นคู่ๆ กระจายทั่วไป

ใบ : เป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามกัน เป็นรูปไข่หรือรูปหอก กว้าง ๓.๕ - ๕ เซนติเมตร ยาว ๘.๕ - ๑๐ เซนติเมตร ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ โคนใบแหลมหรือมน เส้นขอบใบเห็นชัด เนื้อใบบางใบอ่อนสีน้ำตาลอ่อนหรือม่วงอมแดง และจะเปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้มเมื่ออายุ

มากขึ้น ด้านล่างแผ่นใบสีขาวอมชมพู ก้านใบยาว ๓ - ๕ มิลลิเมตร ใบมีกลิ่นหอม

ดอก : เป็นดอกไม้สมบูรณ์เพศ มีเพศผู้และเพศเมียอยู่บนต้นเดียวกัน บางครั้งอาจพบว่าเกิดบนช่อเดียวกัน ดอกเป็นกลุ่มหรือเป็นช่อตามง่ามใบ ขนาดเล็กสีขาว

ผล : เป็นแบบ Drupe มีรูปกลมแบนผลดิบสีเขียว เมื่อผลสุกเป็นสีขาว ภายในผลมีเมล็ด ๑ เมล็ด ต่อผลเมล็ดสีน้ำตาล ผลสุกรับประทานได้

จากป่าชุมชนบ้านโนนหินผิง จังหวัดปราจีนบุรี

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ยอดอ่อนใบอ่อน ใช้รับประทาน หรือลวกน้ำร้อนเป็นผักจิ้มน้ำพริก ราก ต้มน้ำกินเป็นยาลดไข้ แก้ไอเป็นเลือด กินผงราก เพื่อช่วยให้อาเจียน ตัน ต้มกินแก้บิด ใช้เข้าเครื่องยาสำหรับสตรีกินเพื่อช่วยในการคลอดบุตร ใบ ตำพอกแก้บาดแผลอักเสบ ส่วนของเปลือกและลำต้น มี Tannin เปลือกต้น ต้มร่วมกับเปลือกกระโดนใช้ย้อมแห ซึ่งให้สีชมพู

ผักเม็ก (เส้ม็ด) เป็นพรรณไม้กินได้จากป่าชุมชนโนนหินผิง จังหวัดปราจีนบุรี ชาวบ้านรอบป่าชุมชนโนนหินผิงส่วนใหญ่นิยมนำยอดอ่อนและใบอ่อนของผักเม็กจากป่ามารับประทานกับน้ำพริก ลาบ และทำยำผักเม็ก การขยายพันธุ์ผักเม็กเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนรอบป่าและพื้นที่ใกล้เคียงนำไปปลูกเป็นพืชผักสวนครัว เป็นการช่วยลดการพึ่งพิงป่า ช่วยรักษาและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Salacia chinensis* L.

ชื่อวงศ์ : CELASTRACEAE

ชื่ออื่น : ตะลุ่มนก (ราชบุรี), ตาไก่ (พิษณุโลก), สามชั้น (เลย)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้เถาหรือไม้พุ่มรอเลื้อย เนื้อแข็ง มีความสูงของต้นประมาณ ๒ - ๖ เมตร เปลือกต้นเรียบมีสีเทานวล ด้านในเนื้อไม้มีวงปีเป็นสีน้ำตาลแดงเข้มจำนวนหลายชั้นเห็นได้ชัดเจน เรียงซ้อนกันอยู่ประมาณ ๓ - ๔ ชั้น สามารถพบได้ทั่วทุกภาคของประเทศ ตามป่าชายหาด ป่าดิบริมแหล่งน้ำหรือที่โล่ง และป่าเบญจพรรณ ที่มีระดับความสูงถึง ๖๐๐ เมตร

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ลักษณะของแผ่นใบเป็นรูปวงรีหรือรูปวงรีกว้าง หรือรูปวงรีแกมใบหอกหรือรูปไข่ หรือรูปไข่หัวกลับ ใบกว้าง ปลายใบแหลมหรือมน ส่วนโคนสอบ ขอบเป็นหยักหยายๆ แผ่นใบค่อนข้างหนา หลังใบเรียบเป็นมันมีสีเขียวเข้ม ส่วนท้องใบเรียบ เนื้อใบกรอบ ผิวด้านบนและด้านล่างของใบค่อนข้างหนาและเป็นมัน

จากป่าชุมชนบ้านต้นตอง จังหวัดลำปาง

ดอก : ออกดอกเป็นช่อ แบบเป็นกระจุกหรือช่อแยกเป็นแขนงสั้นๆ ตามซอกใบ หรือกิ่งก้าน ดอกมีขนาดเล็ก มีสีเหลืองหรือสีเขียวยอมเหลือง มี ๓ - ๖ ดอก ในแต่ละช่อ กลีบดอกมีลักษณะเป็นรูปไข่กว้างหรือรูปรี ออกดอกในช่วงเดือนมกราคม - เดือนมีนาคม

ผล : มีลักษณะค่อนข้างกลม เป็นรูปกระสวยกว้างหรือรูปรี ผิวเกลี้ยง มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ - ๒ เซนติเมตร ผลอ่อนจะมีสีเขียว เมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีแดงหรือสีแดงอมส้ม และภายในผลมีเมล็ด ๑ เมล็ด ลักษณะกลมมีขนาดใกล้เคียงกับผล

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ต้น ช่วยแก้เสมหะ เถา ช่วยบำรุงหัวใจ ราก ช่วยรักษาโรคตา ฟอกโลหิต แก้โลหิตเป็นพิษทำให้ร้อน แก้โลหิตจาง หรือจะใช้รากนำมาต้มหรือดองสุราดื่ม ก็มีสรรพคุณช่วยดับพิษร้อนของโลหิตเช่นกัน การศึกษาทางเภสัชวิทยา สารสกัดจากต้นและราก กำแพงเจ็ดชั้น มีฤทธิ์ต้านเบาหวาน และสารสกัดจากใบ มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย และเชื้อรา

จะค้ำน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Piper chantaranothaii* Suwanph. & D. A. Simpson

ชื่อวงศ์ : PIPERACEAE

ชื่ออื่น : สะค้ำน, มั่งเหาเจ้าะ (มั่ง), ตะค้ำนเล็ก, ตะค้ำนหยวก (กะเหรี่ยงแดง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : จะค้ำนเป็นไม้เถาเนื้อแข็ง ขนาดกลาง มีข้อปล้อง เนื้อไม้เป็นเส้นยาว หน้าตัดตามขวางมีลาย เป็นเส้นรัศมี เปลือกค่อนข้างอ่อน เนื้อไม้สีขาว

ใบ : ใบเดี่ยวรูปใบหอกกว้างคล้ายใบพริกไทย แต่แคบกว่า ปลายใบแหลม ใบมีสีเขียวเข้ม

ดอก : ออกดอกเป็นช่อยาวเล็ก สีครีมดอกย่อยอัดกันแน่น คล้ายดอกพริกไทยหรือดอกติป्ली

ผล : ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีแดงคล้ำ

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การใช้ประโยชน์ : ต้านอนุมูลอิสระ รากรสเผ็ดร้อน แก้ไขอันประกอบไปด้วยหืด แก้หืด ขับเหงื่อ แก้ลมอันเกิดจากกองธาตุพิการ เถา ขับลมในลำไส้ ทำให้ผายลมและเรอ แก้จุกเสียด แก้วโยธาตุ ๖ ประการ แก้เสมหะและเลือดให้ปรุปรวมกับยาธาตุ แก้ธาตุพิการ บำรุงธาตุ แก้ท้องเสีย แก้ปวดท้อง เจริญอาหาร ใบ รสเผ็ดร้อน แก้ลมในกองเสมหะ แก้ลมในกอง

จากป่าชุมชนบ้านแม่บง จังหวัดเชียงราย

โลหิต ขับลมในลำไส้ แก้แน่นในอก ขับเสมหะ
คุมกำเนิดจุกเสียด แก้ธาตุพิการ ดอก รสเผ็ด
ร้อน แก้ลมอันมีพิษ ได้แก่วัสดุ ลมอัมพฤกษ์ ลม
ปัตคาค (ลมเกี่ยวกับเส้นแถบท้องน้อยและ
หน้าขา) ที่เกิดจากพิษกรรมติก (ท้องผูก ถ่าย
เป็นก้อนคล้ายขี้แพะ) ผล รสเผ็ดร้อนเล็กน้อย
แก้ลมอันแน่นในอก บำรุงธาตุทั้งห้า บำรุงธาตุ
แก้ท้องเสีย แก้ธาตุพิการ แก้ปวด ท้องแน่นจุก
เสียด ขับผายลม สะค่านในสมัยก่อนเวลาชาว

บ้านเข้าป่า จะใช้มีดตากเปลือกสะค่าน แล้วชูด
เนื้อไม้มาต้มกินเพื่อขับเหงื่อ ช่วยให้ร่างกาย
กระปรี้กระเปร่า แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย
ทำให้มีแรงเดินป่าได้ไกลๆ เครื่องลำตัน ลับเป็น
แวนเล็กๆ ใช้เป็นส่วนประกอบในการปรุง
อาหาร ช่วยเพิ่มรสเผ็ด ดับกลิ่นคาว ใช้กินกับ
อาหารเป็นเครื่องเคียง จะค่านจากป่าชุมชน
บ้านแม่บง จังหวัดเชียงราย เป็นพรรณไม้ที่
ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์เพื่อการใช้
ประโยชน์ด้านสมุนไพร

เกาเอ็นอ่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cryptolepis dubia* (Burm. f.) M. R. Almeida

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : เครือเขาเอ็น (เชียงใหม่), พรหมทนต์ (จันทบุรี), หมอนดินเบ็ด (สุราษฎร์ธานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เกาเอ็นอ่อนมีลำต้นกลม เปลือกเถาเรียบ หนาเป็นสีน้ำตาลอมสีดำหรือเป็นสีแดงเข้ม และมีลายประตลอดเถา ยาวประมาณ ๔ - ๕ เมตร ก้านเล็ก มีสีเทาอมเขียวและไม่มีขน ปกคลุม เมื่อเถาแก่เปลือกจะหลุดลอกออกเป็นแผ่นๆ มียางสีขาวข้นทั้งต้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบมนมีหางสั้น โคนใบสอบ ส่วนขอบใบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา หลังใบเรียบเป็นมันและลื่น ท้องใบเรียบ

เป็นสีเขียวทึบ ใบอ่อนมีขนปกคลุม ส่วนใบแก่ไม่มีขน เส้นแขนงใบจะเป็นเส้นตรงไม่โค้ง ใบหนึ่งจะมี ๓๐ คู่ ส่วนก้านใบสั้น ยาว ๐.๕ - ๑ เซนติเมตร

ดอก : ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบ ดอกย่อยเป็นสีเหลืองอ่อนหรือเป็นสีขาวอมเหลือง ดอกมีกลีบดอก ๕ กลีบ โคนกลีบดอกเชื่อมติดกัน ส่วนกลีบเลี้ยงดอกเป็นสีเขียวมี ๕ กลีบ

ผล : ออกผลเป็นฝัก ลักษณะของฝักเป็นรูปทรงกระสวย กลมยาว ยาวประมาณ ๖.๕ -

จากป่าชุมชนบ้านพรเจริญ จังหวัดนครพนม

๑๐ เซนติเมตร และมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ฝักประมาณ ๑ - ๒ เซนติเมตร ฝักมีเนื้อแข็ง โคนผลติดกัน ปลายผลแหลม ผิวผลเป็นมันลื่น พอแก่แล้วจะแตก้าออก ภายในผลมีเมล็ดสีน้ำตาล มีขนปุยสีขาวติดอยู่และปลิวไปตามลมได้

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เถา สามารถใช้ต้มรับประทานเป็นยาแก้เมื่อย ทำให้เส้นเอ็นหย่อนจิตใจชุ่มชื้น เป็นยาบำรุงเส้นเอ็นในร่างกายให้แข็งแรง แก้เส้นเอ็นพิการ ใบ ใช้ชงลวกให้ละเอียด ห่อผ้าทำลูกประคบ ประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดเสียวและตึงเมื่อยขบ ทำให้เส้นยึดหย่อนดี เมล็ด มีรสขมเมา เป็นยาขับลมในลำไส้และในกระเพาะอาหาร ทำให้ผายและเรอ ช่วยแก้อาการจุกเสียดแน่นท้อง

นมควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Uvaria hahnii* (Finet & Gagnep.) Bân

ชื่อวงศ์ : ANNONACEAE

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : จัดเป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันกับต้นไม้อื่นไปได้ไกลประมาณ ๕ เมตร เปลือกลำต้นเป็นสีม่วงอมเทา เนื้อไม้แข็ง กิ่งและยอดอ่อนปกคลุมไปด้วยขนละเอียด สีน้ำตาลแดงหนาแน่น แต่ถ้าแก่ไปผิวจะเกลี้ยงและไม่มีขน

ใบ : ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับกันไปตามข้อต้น ลักษณะของใบเป็นรูปรี รูปยาวรี รูปรีแกมรูปขอบขนาน หรือรูปไข่แกมรูปขอบขนาน ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลมและเป็นติ่ง โคนใบมนหรือเว้าเป็นรูปหัวใจ ส่วนขอบใบเรียบ ใบ

มีขนาดกว้าง ๓-๖ เซนติเมตร และยาว ๗-๑๕ เซนติเมตร แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ หลังใบมีขนรูปดาวแข็ง ส่วนท้องใบมีก้านใบยาวประมาณ ๐.๕ เซนติเมตร มีขนหนาแน่น

ดอก : ออกดอกเป็นช่อสั้นตรงข้ามกับใบหรือเหนือซอกใบ ดอกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นช่อกระจุก ๒-๓ ดอก มีใบประดับ ๑ ใบ ส่วนกลีบเลี้ยงดอกมี ๓ กลีบ ลักษณะคล้ายกระดาษและมีขนปกคลุม ส่วนกลีบดอกมี ๖-๘ กลีบ ดอกจะเป็นสีแดงสดแล้วจะเปลี่ยน

จากป่าชุมชนบ้านห้วยลึก จังหวัดชลบุรี

เป็นสีแดงเลือดนกภายหลัง กลีบดอกเป็นรูปรี
แกมรูปไข่กลับ มีขนทั้งสองด้าน

ผล : ผลออกเป็นกลุ่ม แต่ละช่อผลมีผลย่อย
๔-๒๐ ผล ลักษณะกลมรี รูปรี รูปรีแกมรูป
ขอบขนาน หรือเป็นรูปทรงกระบอก ผิวผลย่น
และมีขนสีน้ำตาลสั้นๆ ขึ้นปกคลุม ผลอ่อน
เป็นสีเขียว เมื่อสุกเต็มที่แล้วจะเป็นสีแดงสด
เนื้อข้างในผลเป็นสีขาว ในแต่ละผล จะมีเมล็ด
จำนวนมาก จะติดผลในช่วงเดือนมิถุนายนถึง
เดือนกรกฎาคม

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะ
เมล็ด

การนำไปประโยชน์ : ผล แก่นและราก นำมา
ต้มรวมกันกับน้ำดื่มเป็นยาแก้โรคต่างๆ ต้น
นมควายเป็นไม้หายาก ให้ดอกสวยงาม จึง
เหมาะแก่การนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ

สามสิบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Asparagus racemosus* Willd.

ชื่อวงศ์ : ASPARAGACEAE

ชื่ออื่น : จันดิน, จ้วงเครือ (ภาคเหนือ), ผักชีข้าง (หนองคาย)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้เถา เนื้อแข็ง ลำต้นสีเขียว เลื้อยพันต้นไม้อื่นด้วยหนาม (หนามเปลี่ยนมาจากใบเกิดบริเวณข้อ) เลื้อยยาว ๑.๕-๔ เมตร แตกแขนงเป็นเถาท่างๆ ลำต้นเป็นสีเขียวหรือสีขาวยาวแกมเหลือง เถามีขนาดเล็กเรียว กลมเรียบ สั้น และเป็นมัน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๒-๕ มิลลิเมตร เถาอ่อนเป็นเหลี่ยม ตามข้อเถามีหนามแหลม หนามมีลักษณะโค้งกลับ ยาว ๑-๔ มิลลิเมตร มีเหง้าและรากอยู่ใต้ดิน ออกเป็นกระจุกคล้ายกระสวย ออกเป็นพวงคล้ายรากกระชาย อวบน้ำ เป็นเส้นกลมยาว มี

ขนาดโต กว่าเถามาก พบตามป่าในเขตร้อนชื้น ป่าเขตร้อนแห้งแล้ง ป่าผลัดใบ ป่าโปร่งหรือเขาหินปูน

ใบ : เป็นใบเดี่ยว แข็ง ออกรอบข้อเป็นฝอยๆ เล็กคล้ายหางกระรอก หรือออกเรียงสลับเป็นกระจุก ๓-๔ ใบ ใบสีเขียวดก ใบเป็นรูปเข็มขนาดเล็ก ปลายใบแหลม เป็นรูปเคียว โคนใบแหลม มีขนาดกว้าง ๐.๕-๑ มิลลิเมตร และยาว ๑๐-๓๖ มิลลิเมตร แผ่นมักโค้ง สั้นเป็นสามเหลี่ยม มี ๓ สัน มีหนามที่ซอกกระจุกใบ

จากป่าชุมชนบ้านโป่งกำแพง จังหวัดชัยนาท

ดอก : ดอกที่ปลายกิ่งหรือซอกใบ แบบช่อ กระจะ ยาว ๒-๔ เซนติเมตร ดอกย่อย สีขาว ขนาดเล็ก มีกลิ่นหอม มี ๑๒-๑๗ ดอก กลีบรวม มี ๖ กลีบ เชื่อมกันเป็นหลอดรูปดอกเข็ม ปลายแยกเป็นแฉก กลีบดอกบางและย่น ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน

ผล : เป็นผลสด ค่อนข้างกลม หรือเป็นพู่ ๓ พู ผิวผลเรียบเป็นมัน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๔-๖ มิลลิเมตร ผลอ่อนสีเขียว เมื่อสุกสีแดง

หรือสีม่วงแดง ภายในผลมีเมล็ดสีดำ ๒-๖ เมล็ด เปลือกหุ้มแข็งแต่เปราะ ออกผลช่วงเดือนเมษายน-กรกฎาคม

การขยายพันธุ์ : โดยเมล็ด และเหง้า

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผลอ่อน ราก ยอด นำมาทำอาหารได้ ต้นหรือรากนำมาต้มดื่ม รักษาได้หลายโรค รากยังสามารถนำมาทุบหรือชูดกับน้ำ ทำเป็นน้ำสบู่นำมาซักเสื้อผ้า

ห้วง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sarcolobus globosus* Wall.

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : บาดูปือแลกาเม็ง (มาเลย์-นราธิวาส)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้เถา ลำต้นอยู่เหนือดิน เปลือกลำต้น เป็นสีน้ำตาล ผิวขรุขระ ไม้มียาง เป็นพรรณไม้ กลางแจ้งที่ชอบอากาศค่อนข้างชุ่มชื้น

ใบ : ใบเป็นใบเดี่ยว ใบมีลักษณะเป็นรูปไข่ หรือ เป็นรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนใบมน ใบ มีขนาดยาว ๑.๒ - ๒.๕ เซนติเมตร แผ่นใบเป็น สีเขียว ใต้ท้องใบมีเส้นใบ ๕ - ๗ คู่ เห็นได้ชัด

ดอก : ดอกออกเป็นช่อ ตามซอกใบ ช่อดอก ยาว ๖ - ๑๓ มิลลิเมตร ลักษณะของดอกมี กลีบเลี้ยง อย่างละ ๕ กลีบ โคนกลีบดอกเชื่อม

ติดกัน มีสีม่วงภายในกลีบมีเกสรทั้งตัวผู้และ ตัวเมียเชื่อมติดอยู่ ดอกเมื่อบานเต็มที่จะโต ประมาณ ๑ เซนติเมตร ดอกไม่มีกลิ่น

ผล : เป็นผลเดี่ยว ลักษณะของผลเป็นฝักรูป กลมมน เปลือกฝักเป็นสีน้ำตาล ฝักมีขนาด กว้างยาวประมาณ ๔ นิ้ว ผลอ่อนเป็นสีเขียว แล้วเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เมื่อแก่แล้วจะแตก กลางพู ภายในฝักมีเมล็ด ลักษณะของเมล็ด เป็นรูปไข่แบน ยาวประมาณ ๑๔ มิลลิเมตร มีขอบหนาเป็นสีน้ำตาลแก่

จากป่าชุมชนบ้านคูขาด จังหวัดอุบลราชธานี

การขยายพันธุ์ : โดยการใช้เมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ราก แขน้ำกินแก้ตานขโมยเด็ก ราก ต้มกินเป็นยาสมานแผล ต้น แขน้ำกินแก้ผดผื่นคัน ต้มน้ำกินเป็นยาระบายแก้ท้องผูก ใบ แขน้ำอาบแก้โรคปวดข้อ โรคเก๊าท์ ใบและผลต้มรวมกันแก้อาการตกขาวในผู้หญิง ใบสดนำมาตำผสมกับผลมะเข่าให้ละเอียดแล้วนำมาใช้เป็นยาแก้โรคปวดข้อหรือแก้ไข้ล่า

หัวลิงจากป่าชุมชนบ้านคูขาด จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพืชสมุนไพรหายากในพื้นที่ โดยหมอยาพื้นบ้านจะได้มาจากการเก็บหาจากในป่า ยังไม่นิยมนำมาขยายพันธุ์เพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนอย่างกว้างขวางมากนัก

ช้อยนางรำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Codariocalyx motorius* (Houtt.) H. Ohashi

ชื่อวงศ์ : FABACEAE

ชื่ออื่น : แพงแดง (ประจวบคีรีขันธ์), ว่านมีดพับ (ลำพูน)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นพรรณไม้พุ่มขนาดเล็ก ลำต้นมีความสูงประมาณ ๙๐ เซนติเมตร ผิวของลำต้นมีสีน้ำตาล พบมากทางเขาสูงภาคเหนือ

ใบ : ใบประกอบใบย่อยรูปไข่ สีเขียว ๓ ใบ ใบมีความยาว ๒ - ๓ เซนติเมตร กว้าง ๑ - ๓ เซนติเมตร ลายเส้นใบสีขาว ใบย่อยเล็ก ๒ ใบ สามารถขยับได้เองตามธรรมชาติ หรือเมื่อได้รับเสียง

ดอก : รูปดอกถั่ว สีม่วงปนขาว

ผล : เป็นฝัก จะมีลักษณะแบน กว้างประมาณ ๐.๓ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๒.๕ เซนติเมตร เมล็ดลักษณะคล้ายเมล็ดถั่วดำ ขนาดประมาณหัวไม้ขีดไฟ สีดำ ในหนึ่งฝักมี ๒ - ๖ เมล็ด

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร ต้น แก้ฝีภายใน แก้ฝีในท้อง ดับพิษร้อนภายใน ใบ แก้ไข้ตัวร้อน แก้ไข้พิษ ขับปัสสาวะ แก้ไข้รำเพรำพัด แก้ไข้ประสาทพิการ นอกจากนั้นยังมีสรรพคุณอื่นๆ ได้แก่ แก้ปวดหลัง ปวดเอว บำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ แก้หวัด แก้ตกขาว

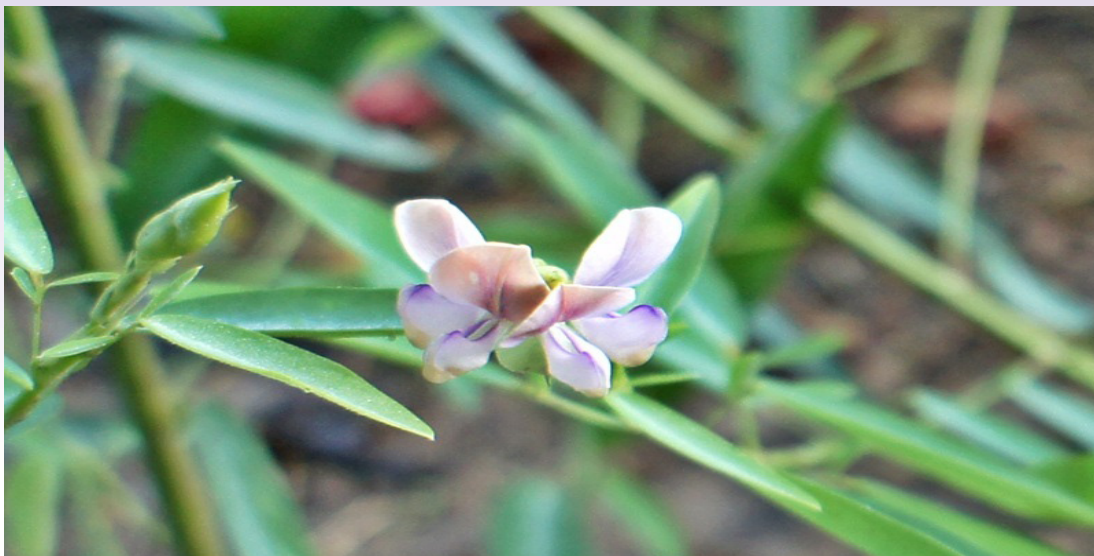

จากป่าชุมชนบ้านใหม่ป่าคา จังหวัดตาก

ปัสสาวะขัด ช่วยให้เจริญอาหาร นำไปต้ม ต้มแทนน้ำ เมื่อเริ่มจืดจึงเปลี่ยนใหม่ หรือนำไปดองในเหล้าขาว ต้มในแก้วเล็ก ๑ แก้ว ก่อนอาหารเช้าเย็น ช่วยเจริญอาหาร หากต้องการเก็บไว้สามารถนำไปตากให้แห้ง แล้วจึงนำมาอบถ่านอีกครั้งหนึ่ง ป้องกันการเกิดเชื้อราสามารถเก็บรักษาได้นาน ๓ ปี ใช้เป็นไม้ประดับ เนื่องจากใบอ่อนของช้อยนางรำ

สามารถขยับเองได้ตามธรรมชาติ จะกระดิกได้เป็นจังหวะถึงแม้ว่าเราจะจ้องดูอยู่โดยไม่ให้มันเคลื่อนไหวแต่มันก็กระดิกได้เองตามธรรมชาติของมัน คล้ายเต็นรำ หรือเมื่อได้รับเสียงจึงเป็นพรรณไม้ที่น่าอัศจรรย์อีกชนิดหนึ่ง จึงนำมาปลูกไว้ในกระถางสำหรับดูเล่นในบ้านได้

ถิ่นที่อยู่ : พรรณไม้นี้มันขึ้นเองตามป่าชื้นทั่วไป หรือจะปลูกไว้ตามบ้าน เพื่อไว้ดูเล่น

ชะมัด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Clausena excavata* Burm.f.

ชื่อวงศ์ : RUTACEAE

ชื่ออื่น : มุยใหญ่ (ภูเก็ต), สมัดใบใหญ่ (เพชรบูรณ์), สามเสื่อ (ชลบุรี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม แตกกิ่งก้านสาขามาก สูง ๑.๕ - ๔ เมตร เปลือกสีน้ำตาล ผิวเรียบ กิ่งก้านมีขนสั้นๆ ที่บริเวณปลายกิ่ง

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงแบบสลับ ใบย่อย ๓-๖ คู่ รูปรีหรือรูปหอกเห็นเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ใบไม่หนา สีเขียวอ่อน กว้าง ๒-๓ เซนติเมตร ยาว ๕-๘ เซนติเมตร ปลายใบแหลมฐานใบเบี้ยวขอบใบเรียบมีซี่เล็กน้อย ใบมีขนนุ่มสีน้ำตาล ท้องใบมีขนบางๆ

ดอก : ออกดอกช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งเป็นกระจุกแน่น เป็นช่อแบบแยกแขนง มีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ กลีบดอก ๕ กลีบ สีขาวปนเขียว เกสรเพศผู้มี ๑๐ อัน

ผล : ผลกลมหรือรีขนาดเล็ก ผิวใสฉ่ำน้ำ ผลอ่อนสีเขียวปนเหลือง ผลแก่สีส้มอมชมพู

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

จากป่าชุมชนโนนหินผิง จังหวัดปราจีนบุรี

การนำไปใช้ประโยชน์ : ต้น รสหอมร้อน ขับลมภายใน แก้ไอ ขับพยาธิไส้เดือน เปลือก มีกลิ่นหอม แก้โลหิต ในลำคอและลำไส้ให้กระจาย ใช้รมแก้ริดสีดวงจมูก กระจี้และแก่น แก้โลหิตในลำไส้ ราก มีกลิ่นหอมรสร้อน มีสรรพคุณขับเลือดและหนองให้ตกpong แผล ริดสีดวง และคุดทะราด ขับพยาธิ แก้โรคผิวหนัง แก้แน่นกระจายเลือดลม ใช้ฝนกับน้ำดื่ม แก้โรคงูสวัด ทั้งต้น ใช้ต้มน้ำกลั้วปากแก้ปวดฟัน ใบ มีกลิ่นหอมมีรสเผ็ดร้อนซ่า แก้ลม

อันผูกเป็นก้อนให้กระจาย กระจายเลือดลมให้เดินสะดวก แก้ลมอัมพฤกษ์อัมพาต แก้ช้ดยอกเสียดแทง แก้ไข้ แก้หืดไอ ตำพอกประคบ แก้ผื่นคัน ดอก แก้เสมหะให้ตก ผล มีรสเปรี้ยวร้อน เป็นยาถ่าย

ชะมัดเป็นพันธุ์ไม้สมุนไพร จากป่าชุมชนโนนหินผิง นิยมใช้ลำต้นและใบของชะมัดมาเผารมควันเพื่อไล่แมลงตามเสื้อผ้า ก้านใบมารองในสำหรับโกไฟักไซ้เพื่อกำจัดไร

ตะขาบบิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Muehlenbeckia platyclada* (F.Muell.) Meisn.

ชื่อวงศ์ : POLYGONACEAE

ชื่ออื่น : ตะขาบหิน (ภาคกลาง), เพว, เพอ (กรุงเทพฯ), ว่วนตะขาบ (เชียงใหม่)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูง ๑ - ๒ เมตร ลำต้นแบน เป็นข้อ ๆ สีเขียว ตั้งตรง แตกกิ่งก้านมาก ต้นแก่โคนต้นเป็นสีน้ำตาล ต้นอ่อนสีเขียว แบนเรียบ กว้างราวครึ่งนิ้ว เป็นปล้องๆ พอลำต้นแก่เปลี่ยน เป็นสีน้ำตาล และกลมขึ้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยว มีขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายลำต้น มีใบน้อย หรือไม่มีเลย ใบเรียงสลับ ร่วงง่าย รูปใบหอก กว้าง ๐.๕ - ๑.๕ เซนติเมตร ยาว ๒ - ๕ เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบสอบ หลังใบ และท้องใบเรียบ ขอบใบเรียบ เนื้อใบอ่อนนิ่ม ไม่มีก้านใบ

ดอก : ออกเป็นช่อสั้นๆ เป็นกระจุกเล็กๆ ที่บริเวณข้อ ดอกตัวผู้และดอกตัวเมียอยู่คนละต้นกัน ดอกย่อยมีขนาดเล็ก ก้านดอกสั้น โคนกลีบดอกติดกัน ก้านชูดอกสั้นมาก กลีบรวมสีขาวแกมเขียว มี ๕ กลีบ รูปไข่ เกสรตัวผู้ ๓ - ๔ อัน

ผล : ผลสดมีเนื้อฉ่ำน้ำ ค่อนข้างกลม ผลอ่อนมีสีเขียว เมื่อสุกมีสีแดง มีรสหวาน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ - ๒ มิลลิเมตร เมล็ดเดี่ยว สีเหลืองเป็นสัน ๓ สัน

การขยายพันธุ์ : โดยใช้วิธีการปักชำ

จากป่าชุมชนบ้านหนองบัวน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เนื่องจากเป็นไม้ที่แตกกิ่งก้านมากมีสีเขียวเข้ม บางพื้นที่นิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ และใช้ในการจัดแจกันดอกไม้ จัดพวงหรีด ตกแต่งซุ้มประตูในงานพิธีต่างๆ ด้านสมุนไพร ใช้ทั้งต้น มีรสหวานชุ่มชื้นสรรพคุณแก้ร้อนใน ดับพิษต่างๆ พิษเลือด พิษร้อน พิษฝี แก้ฝีในปอด แก้ไอเนื่องจากปอด แก้เจ็บคอ เจ็บอก ใช้ภายนอกระงับปวด แก้โรค

ผิวหนังเจ็บ ผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย งูสวัด ฝี ตะมอย ต้นและใบสด ตำผสมเหล้า พอกหรือคั้นน้ำทา ปิดแผลบริเวณที่ถูกแมลงสัตว์มีพิษกัดต่อย เพื่อถอนพิษและบรรเทาอาการปวดถอนพิษแมงป่องและตะขาบ แก้ฟกบวม เคล็ดขัดยอก ใบตำผสมเหล้าขาว คั้นน้ำหยอดหูแก้หูน้ำหนวก

ปลาไหลเผือก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eurycoma longifolia* Jack

ชื่อวงศ์ : SIMAROUBACEAE

ชื่ออื่น : กรุงบาดาล (สุราษฎร์ธานี), คenang (ตราด), ตรึงบาดาล (ปัตตานี)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม ไม้ผลัดใบ เปลือกเรียบสีน้ำตาลเทา พบขึ้นกระจายในป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้งและป่าดิบชื้น ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล ๓๐๐ เมตร

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายคี่ เรียงเวียน ใบประกอบยาวได้กว่า ๓๕ เซนติเมตร ใบย่อย ๘-๑๓ คู่ เรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม รูปใบหอกแกมรูปไข่กลับหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่ เรียวยาว ใบย่อยเรียง

แบบตรงข้าม กว้าง ๑-๓ เซนติเมตร ยาว ๕-๑๐ เซนติเมตร เส้นแขนงใบข้างละ ๘-๑๒ เส้น ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบ เส้นใบเห็นไม่ชัดเจน ปลายใบโค้งจรดกัน เส้นกลางใบหนูนเล็กน้อย ด้านบนนูนเด่นชัดเว้าด้านล่าง ไม่มีก้านใบย่อย แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง ผิวใบเรียบเป็นมัน ผิวด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปราย ก้านช่อใบยาว ๓-๑๕ เซนติเมตร

จากป่าชุมชนบ้านตลาดขี้เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่

ดอก : ออกเป็นช่อตามซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงสีเขียวอมน้ำตาล ปลายกลีบสีแดงอมเขียว กลีบดอกสีแดงอ่อนเกสรตัวผู้และตัวเมียมีสีแดงอ่อนยื่นยาวกว่าดอก ออกดอกช่วงเดือนพฤศจิกายน – มกราคม

ผล : เป็นผลเดี่ยวทรงกระบอกกลมสั้นออกเป็นพวง ผิวเรียบเมื่ออ่อนผลสีเขียวและเมื่อผลแก่จะมีสีส้มจนถึงสีม่วงดำ

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เปลือก แก้วใช้ทำให้เลือดแข็งตัวโดยเฉพาะระหว่างคลอดบุตร รากมีความเชื่อว่าช่วยบำรุงพลังเพศ ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ฝนน้ำดื่มแก้ปวดท้อง นำไปเข้ายาบำรุงกำลัง นำรากผสมกับรากโสดทะนงแดงและพญาไฟ ฝนน้ำดื่ม แก้ไข้ ใช้เลิกเหล้า รากรสขม เปื่อเมาเล็กน้อย ถ่ายพิษต่างๆ ถ่ายพิษในท้อง ถ่ายพิษไข้ พิษเสมหะ และโลหิต แก้ไข้มาลาเรีย ตัดไข้ทุกชนิด แก้ลม แก้วโรโรค ระบายวม ขับเหงื่อ ขับพยาธิ แก้วท้องผูก แก้วต่อมทอมซิลอักเสบ แก้วเจ็บคอ ความดันโลหิตสูง

มะขม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pittosporopsis kerrii* Craib

ชื่อวงศ์ : ICACINACEAE

ชื่ออื่น : บ่าขม (ชนเผ่าปกากะญอ) กะเหรี่ยง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม ผลัดใบ ลำต้นสูงเต็มที่ ๕ - ๖ เมตร เปลือกเรียบสีน้ำตาล มีช่องอากาศกระจายทั่วไป มีกิ่งก้านขยาย เปลือกชั้นในสีส้มอ่อน เปลือกบางมาก กระจายตามที่ร่มในป่าดิบชื้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรี กว้าง ๔ - ๗ เซนติเมตร ยาว ๑๐ - ๒๑ เซนติเมตร ใบคล้ายใบชา ปลายใบเรียวแหลม โคนสอบ ขอบเรียบ ผิวใบเรียบเกลี้ยง ด้านบนเขียวเข้ม เป็นมัน เมื่อ

แห้งเป็นสีน้ำตาลอ่อน เส้นใบข้างอยู่ห่างกัน ขอบใบหนาด้านเส้นใบ ยอดอ่อนสีแดง

ดอก : ช่อดอกกระจุกกลม ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยก ๕ แฉก กลีบดอก ๕ กลีบ สีขาวหรือเขียวอ่อน

ผล : สีเขียวสดเปลี่ยนเป็นเหลือง ด้านบนและด้านล่างแบนปลายมีติ่งเล็ก ฐานมีกลีบเลี้ยงที่เจริญใหญ่ขึ้นมารองรับ ผลสด รูปทรงกลม เมล็ดเดียว แข็ง ผิวเรียบ มีสีขาว ผลโตเต็มที่

จากป่าชุมชนบ้านแม่บง จังหวัดเชียงราย

จะหล่นลงดินตามธรรมชาติ จึงค่อยเก็บนำมา
กะเทาะเปลือกเอาเมล็ดออก เมล็ดคล้ายๆ ลูก
เกาลัด นำมาต้มยี่งนานยี่งดี รสชาติจะออก
หอมมัน

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เมล็ด เอามาต้มกิน
เนื้อข้างใน มีรสขม กินกับข้าวเหนียว หรือลาบ
เมล็ด มีสรรพคุณเป็นยาระบาย ผล ต้มสุกแล้ว
นำเนื้อในเมล็ดมารับประทานหรือกินกับข้าว
มะขมเป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่น ที่ป่าชุมชนบ้าน
แม่บง จังหวัดเชียงรายต้องการอนุรักษ์เอาไว้
เพื่อให้คงอยู่ในท้องถิ่นสืบต่อไป

มะงั่ว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Citrus medica* L.

ชื่อวงศ์ : RUTACEAE

ชื่ออื่น : มะนาวควาย (ปัตตานี ยะลา), ส้มโอมะละกอ (เชียงใหม่)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม สูง ๓-๑๐ เมตร ตามลำต้น

และกิ่งก้านมีหนาม เปลือกต้นสีน้ำตาลปนเทา

ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกสลับ ใบกลมมน ขอบใบ

เรียบ แผ่นใบอชันเล็กน้อย สีเขียวเข้มเป็นมัน

วาว ใบหนากว่าใบมะนาว มีจุดน้ำมัน มีบางใบ

มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว

ดอก : ดอกสีขาวออกเหลือง ลักษณะคล้าย

ดอกของมะนาวมีเมล็ดกลมขนาดโต

ผล : ผลสดเปลือกเป็นปุ่มปมเล็กน้อย เปลือก

หนา สีเหลือง กลิ่นหอม แต่ละกสับขนาดเล็ก

รสออกเปรี้ยว เมล็ดรูปไข่จำนวนมาก มีสอง

พันธุ์ คือ พันธุ์ที่มีรสเปรี้ยว ยอดและตาดอก

สีชมพู เนื้อมีรสเปรี้ยว และพันธุ์ที่รสไม่เปรี้ยว

ยอดและตาดอกไม่เป็นสีชมพู เนื้อรสไม่เปรี้ยว

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการชำกิ่ง และวิธี

เพาะเมล็ด

จากป่าชุมชนบ้านเด่นพัฒนา จังหวัดน่าน

การนำไปใช้ประโยชน์ : ประโยชน์ด้านอาหาร ส่วนที่ใช้บริโภค คือใบอ่อน ใบแก่ ผลดิบ ผลแก่ การปรุงอาหาร ใบอ่อน นำมาลวกหรือต้มรับประทานเป็นผักร่วมกับน้ำพริก ลาบ ใบแก่ นำมาหั่นเป็นฝอย ใส่ลาบเพื่อดับกลิ่นคาวโดยเฉพาปลาต่างๆ ผลแก่ ใช้ประกอบอาหารให้รสเปรี้ยวแทนมะนาว มีสรรพคุณทางยา ผิวลูก รสปร่าหอม ใช้ทำยาหอมแก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย แก้ก้องขึ้น อืดเพ้อ น้ำในลูก รสเปรี้ยวอมหวาน กัดฟอก

เสมหะ แก้อิ ฟอกโลหิต ใบรักษาโรคผิวหนัง โดยร่วมกับใบส้มต่างๆ ต้มอาบ ทำให้ผิวเกลี้ยงเกลา เบาเนื้อเบาตัว มะจั่วจากบ้านเด่นพัฒนา จังหวัดน่านเป็นพรรณไม้หายาก พบตามบ้านเรือน สมัยก่อนนิยมปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ด้านพืชอาหาร แต่ปัจจุบันหายากเพราะมีการใช้มะนาวมาทดแทนมะจั่ว ดังนั้น จึงควรมีการอนุรักษ์สายพันธุ์มะจั่วเพื่อไม่ให้สูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

มะนาวไม่รู้รูโก้

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Carissa carandas* L.

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่ออื่น : หนามขี้แฮด (เชียงใหม่), หนามแดง (กรุงเทพฯ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม สูง ๒ - ๓ เมตร ทรงพุ่มกลม แตกกิ่งจำนวนมาก ทุกส่วนมียางสีขาวเหมือนน้ำมัน ลำต้นและกิ่งก้านมีหนามแหลมยาว ๒ - ๕ เซนติเมตร ปลายหนามมีสีแดง

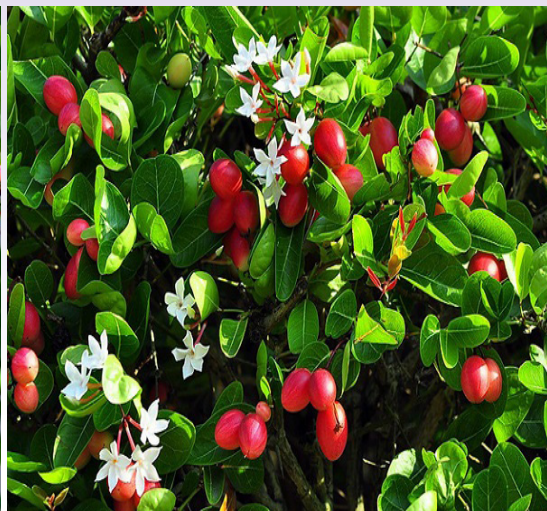
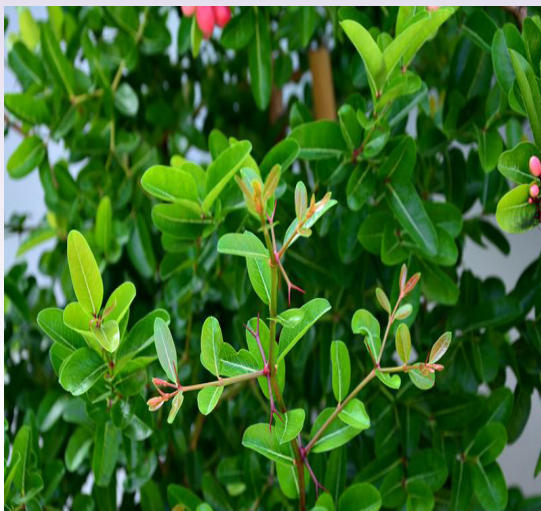
ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่กลับ ปลายใบมนหรือเว้าเข้าเล็กน้อย โคนใบกลม ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน

ดอก : เป็นดอกช่อสั้น ๆ ที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว มีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ มีขน โคนกลีบเชื่อม

ติดกันเป็นหลอดยาวสีชมพูแกมแดง ดอกมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ หอมตลอดวัน ออกดอกทั้งปี

ผล : เป็นผลเดี่ยวออกรวมกันเป็นช่อ ผลรูปกลมรี มนรี หรือรูปไข่ ผลอ่อนมีสีขาวอมชมพู ผลดิบมีน้ำอย่างมาก ผลจะค่อย ๆ เข้มขึ้นเป็นสีแดง กระทั่งสุกจึงกลายเป็นสีดำ เมล็ดมี ๑ เมล็ด ติดอยู่ที่ส่วนปลายรูปไต ยาว ๒.๕ - ๓ เซนติเมตร สีน้ำตาลอมเทา มีเปลือกแข็งหุ้ม

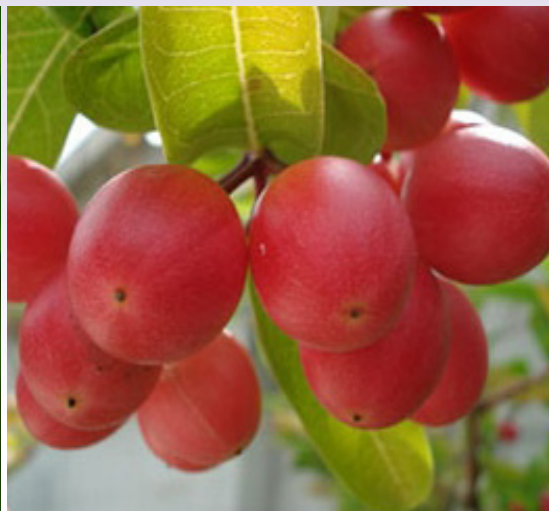
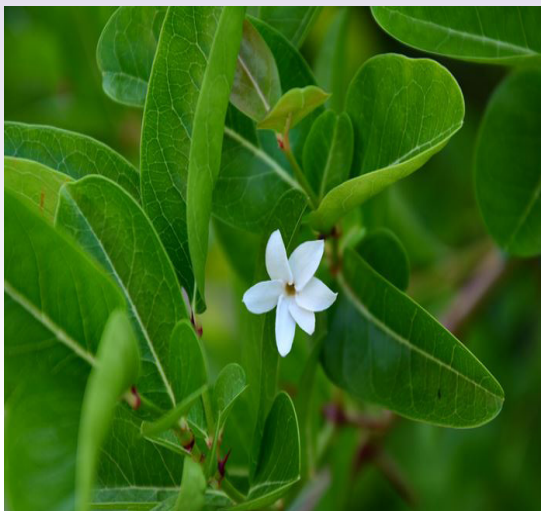
การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

จากป่าชุมชนบ้านแม่หาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การนำไปใช้ประโยชน์ : ผล มีสรรพคุณ ฆ่าเชื้อ ขับปัสสาวะ พอกดับพิษ แก้โรคลักปิดลักเปิด เมล็ด แก้กลากเกลื้อน แก้เนื้อหนังชาในโรคเรื้อน แก้โรคผิวหนัง แก้ตาปลา แก้เนื้องอก บำรุงไขข้อ บำรุงกระดูก บำรุงเส้นเอ็น บำรุงกำลัง บำรุงผิวหนัง เปลือก แก้บิด ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ท้องเสีย แก้กามโรค ทำยาอมรักษาแผลในปาก แก้ปวดฟัน พอกดับพิษ ยอดอ่อน รักษาโรคผิวหนัง ทวาร ยาง ใช้ทาทำลาย

ตาปลา กัดทำลายเนื้อที่ด้านเป็นปุ่มโต แก้เลือดออกตามไรฟัน รักษาหูด รักษาซีกกลาก แผลเนื้องอก โรคเท้าช้าง น้ำมัน ใช้ฆ่าเชื้อ ทาถูวนวดให้ร้อนแดง ยาชา รักษาโรคเรื้อน กัดหูด แก้บาดแผลเน่าเปื่อย มะนาวไม่รู้โห่สามารถนำไปประกอบอาหาร หรือทำขนมได้หลากหลายเมนู เช่น ผัดไทย เต้าหู้มะนาวหรือน้ำพริกเผา มะนาวโห่ ฝรั่งตุ๋นมะนาวโห่ เป็นต้น

หมักม้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rothmannia wittii* (Craib) Bremek.

ชื่อวงศ์ : RUBIACEAE

ชื่ออื่น : ต้นขี้หมู (บุรีรัมย์), หม้อ, หม้อ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้พุ่ม สูง ๖ – ๘ เมตร พบขึ้นตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าโปง และป่าละเมาะ เปลือกสีน้ำตาลอมดำ แตกกิ่งก้านสาขากว้าง กิ่งอ่อนมีขนอ่อนสีน้ำตาลแดง ปกคลุมหนาแน่น แตกกิ่งเป็นชั้นคล้ายกับฉัตร มีทรงพุ่มกลม โปร่ง

ใบ : ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ ใบรูปขอบขนาน หรือรูปวงรีแกมขอบขนาน กว้าง ๑๒ – ๑๖ เซนติเมตร ใบอ่อนขนปกคลุมทั้งสองด้าน ใบค่อนข้างนุ่ม มีขนาดใหญ่ และเห็นเส้นแขนงใบชัดเจน หูใบอยู่ระหว่างก้านใบ ปลายใบ และ

โคนใบแหลม สีเขียวสด เวลาที่มีดอกจะทิ้งใบ **ดอก :** เป็นช่อ ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบใกล้ปลายยอด สีขาวนวล กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง มีดอกย่อย ๕- ๑๒ ดอก ดอกย่อยรูปประฆัง ปลายแยกเป็น ๕ กลีบ และบานโค้งกลับ โคนกลีบด้านในมีแต้มสีเขียว และแถบประสีม่วง ดอกบานคว่ำลง เมื่อบานมีเส้นผ่านศูนย์กลางของดอก ๓ – ๕ เซนติเมตร มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ตอนกลางคืน ออกดอกช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์

จากป่าชุมชนบ้านโคกป่าสี จังหวัดกาฬสินธุ์

ผล : ผลสดรูปทรงกลม ขนาด ๓ - ๔ เซนติเมตร เปลือกผลเรียบ แข็ง มีรอยตะขีบนสีน้ำตาลเป็นสันเล็กน้อย แบ่งครึ่งลูก เนื้อผลมีรสหวานเล็กน้อย มีสีเขียวเข้ม เมื่อแก่มีสีดำ มีเมล็ดจำนวนมาก

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด ปลูกลงแปลงกลางแจ้งหรือในที่ร่มรำไร

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร แก่นหรือราก ใช้ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ลำต้น ผสมกับสมุนไพรอื่น ต้มน้ำดื่มรักษาอาการโรค แก้ท้องผูก และใช้ปรุงยาต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ถ่ายเส้นเอ็น แก้ อัมพฤกษ์อัมพาต เหน็บชา ถ่ายพิษในตับ ขับปัสสาวะ เนื้อในผล มีสีดำและเล็กน้อย เป็นล่อนคล้ายซีหนูรับประทานได้ มีรสหวาน เป็นยาแก้เจ็บคอ ผล ใช้ตองแล้วเป็นยาบำรุงกำลัง ด้านอื่น ๆ เป็นไม้ประดับ มีดอกสวยงาม ผลกลมดำโดดเด่น

เหมือดแอ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Memecylon edule* Roxb.

ชื่อวงศ์ : MELASTOMATACEAE

ชื่ออื่น : พลองกินลูก เหมือดพลองดำ (ประจวบคีรีขันธ์), เหมียด (สุรินทร์)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้พุ่ม สูง ๓ - ๓/ เมตร

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่กลับ กว้าง ๓ - ๔ เซนติเมตร ยาว ๕ - ๑๐ เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบรูปปลีมน ขอบใบเรียบ ใบมันเรียบ ก้านใบยาว ๐.๔ - ๐.๕ เซนติเมตร

ดอก : ดอกสีน้ำเงินอมม่วง ออกตามกิ่งและซอกใบ

ผล : ผลออกเป็นกระจุก ก้านผลย่อย ยาว ๐.๓ - ๐.๕ เซนติเมตร ช่อผลยาว ๑-๒ เซนติเมตร ผลย่อย ๒ - ๑๐ ลูก ผลสตรูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๕ - ๐.๖ เซนติเมตร

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร ลำต้นใช้ทำตำมเสียม ทำให้ฟันและเหงือกแข็งแรง ทำเครื่องมือทำนาและของเล่นเด็กอีสาน

จากป่าชุมชนบ้านพรเจริญ จังหวัดนครพนม

ลำต้นของเหมือดแอ่ ตัดแล้วเอาไปเผาไฟ จะมี น้ำเลี้ยงออกมาบริเวณรอยตัด ตะเอน้ำเลี้ยง นั้นมาถูพื้น ทำให้เหมือดแอ่แข็งแรง เป็นสมุนไพร บำรุงเลือด บำรุงน้ำนม โดยผสมรวมกับ เหมือดโลด ยาแก้ไข้ป่า แก่นนำมาต้มให้ สีเหลือง ลำต้น มีแก่นแข็ง ใค้ได้ส่วนชาวบ้าน นิยมนำไปทำแอกวัว แอกวัวเป็นเครื่องมื่อ สำหรับคล้องคอวัวควายเมื่อออกไปไถนา นอกจากนี้ยังทนทานต่อการถูกร่อนเมื่อสัมผัส กับน้ำ อีกอุประการหนึ่งที่ทำด้วยไม้เหมือดแอ่

คือ ทำซีฟั้นของคราดนา เพื่อหว่านกล้าข้าว แก่นทำง่ามหนังสะตึก ลูกดิบ ใช้ยิงบั้งโป๊ะ บั้ง โปะะ คือ ของเล่นเด็กอีสาน ทำด้วยไม้ไผ่เป็นลำ ขนาดรูของไม้ไผ่ต้องพอดีกับลูกเหมือดแอ่ เมื่อ บรรจุลูกแรกเข้าไปจนสุด ใช้ไม้อีกชิ้นหนึ่งเหลา กลมยาวและมีด้ามจับดันลูกที่สองเข้าไปอย่าง แรง ลูกแรกจะถูกระแทกด้วยแรงดันลมจาก ลูกที่สอง กระเด็นเสียงดัง โปะะ เด็ก ๆ เรียกบั้ง โปะะ ตามเสียง ที่ดัง

ต้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Arenga pinnata* (Wurmb) Merr.

ชื่อวงศ์ : ARECACEAE

ชื่ออื่น : กากก (ชุมพร), เต่าเกียด (กาญจนบุรี), ลูกชิต (ภาคกลาง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ปาล์มลำต้นเดี่ยว ลักษณะลำต้นตรงสูงชะลูด มีหลายขนาด ๖ - ๑๕ เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางต้น ๓๐ - ๖๕ เซนติเมตร ลำต้นมีขนาดใหญ่กว่าต้นตาล ลำต้นมีสีน้ำตาลเข้มจนเกือบดำ มีระบบรากเป็นแบบรากฝอย รากจะเจริญออกจากใต้ดิน

ใบ : ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกออกเรียงสลับกัน ก้านทางใบยาว ๖ - ๑๐ เมตร มีใบย่อย ๓๐ - ๑๓๐ ใบ ใบมีลักษณะเช่นเดียวกับใบมะพร้าว แต่จะใหญ่และแข็งกว่า โดยใบเป็น

รูปขอบขนาน ปลายใบมนและแหลม ส่วนโคนใบเป็นรูปเงี่ยงใบหอก ขอบเรียบ ผิวใบหนา หลังใบเป็นสีเขียวเข้มมันวาว ส่วนใต้ใบมีสีขาวนวล เมื่อใบแก่จะห้อยจนปิดคลุมลำต้น

ดอก : ช่อดอกเชิงลดขนาดใหญ่ออกตามซอกใบห้อยยาวลงได้มากกว่า ๒ เมตร

ผล : ผลกลุ่มรูปไข่สีเขียว ผลแก่สีเหลืองและดำ เมล็ดสีขาวขุ่น ลักษณะนิ่มและอ่อน แต่ละผลมี ๒ - ๓ เมล็ด ต้นต้าวให้ผลช่วงอายุ ๑๕ - ๒๐ ปี ส่วนใหญ่ให้ผลครั้งเดียว มากที่สุดไม่เกิน ๔ ครั้ง

จากป่าชุมชนบ้านตะเกราทอง จังหวัดระยอง

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด
การนำไปใช้ประโยชน์ : หน่ออ่อนและเนื้อในเมล็ดสามารถนำมารับประทานได้ เนื้อในเมล็ดหรือ ลูกชิต สามารถนำมารับประทานสด ๆ ได้เลย หรือนำไปต้ม หรือนำมาเชื่อมกับน้ำตาลรับประทานเป็นของหวานได้ ยอดอ่อน ใช้นึ่งรับประทานเป็นผักจิ้มกับน้ำพริก หรือนำไป

แกงได้ ลำต้น สามารถนำมาใช้ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ หรือใช้ทำเป็นอุปกรณ์การเกษตรได้ ใบดาวแก่ สามารถนำมาใช้มุงหลังคา กันฝาบ้าน ส่วนใบอ่อน นำมาใช้ทำเป็นมวนบุหรี่ ส่วนก้านใบ เมื่อนำมาเหลารวมกันทำเป็นไม้กวาด เส้นใยจากลำต้น สามารถนำมาใช้ทำเป็นแปรงได้

ตาลโตนด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Borassus flabellifer* L.

ชื่อวงศ์ : ARECACEAE

ชื่ออื่น : ถาล (แม่ฮ่องสอน), ท้าง (เชียงใหม่)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นปาล์มต้นเดี่ยวที่มีความสูงชะลูด มีลำต้นใหญ่และเนื้อแข็งแรง มีลำต้นขนาด ๓๐-๖๐ เซนติเมตร มีความสูงของต้นได้ถึง ๒๕-๔๐ เมตร ลำต้นเป็นเส้นสีดำและแข็งมาก ใต้วงกลางของลำต้นจะอ่อน บริเวณโคนต้นจะมีรากเป็นกลุ่มใหญ่ เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วน ไม่ชอบอากาศเย็น ชอบแสงแดดจัด

ใบ : ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน ลักษณะค่อนข้างกลมคล้ายพัด แผ่นใบหนามีสีเขียว ปลาย

ใบเป็นจักลึกถึงครึ่งแผ่นใบ ส่วนก้านใบหนามีสีเขียวเป็นทางยาว และขอบของก้านทั้งสองข้างจะมีหนามแข็งคล้ายฟันเลื่อยแข็งแรง สีดำ และคมมากอยู่ตามขอบก้านใบ

ดอก : ดอกมีสีขาวอมเหลือง ออกดอกเป็นช่อแบบช่อแยกแขนงระหว่างกาบใบ ช่อดอกมีดอกอยู่ช่อละ ๘-๑๖ ดอก เมื่อดอกบานเต็มที่ จะมีความกว้างประมาณ ๕ เซนติเมตร ช่อดอกเพศผู้ ส่วนใหญ่จะรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ

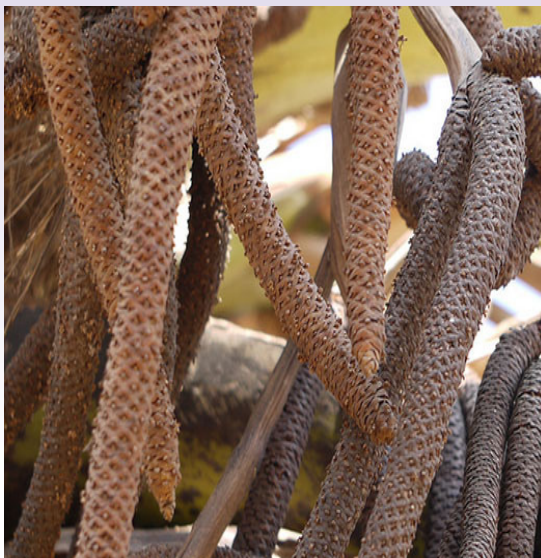
จากป่าชุมชนบ้านหนองยาง จังหวัดพิษณุโลก

คล้ายนิ้วมือ หรือเรียกว่า “นิ้วตาล” ส่วนช่อดอกเพศเมียก็คล้ายกับเพศผู้ แต่ลักษณะของนิ้วจะเป็นปุ่มปม โดยปุ่มปมคือดอกที่ติดนิ้วตาล

ผล : ผลสดแบบมีเนื้อเมล็ดเดียว ผลติดกันเป็นกลุ่มแน่น ลักษณะของผลเป็นทรงกลมหรือเป็นรูปทรงกระบอกสั้น มีสีน้ำตาลถึงสีม่วงเข้ม ปลายผลมีสีเหลือง ผิวผลเป็นมัน เมื่อผลสุกแล้วจะมีสีดำ ซึ่งในผลหนึ่งๆ จะมีเมล็ดใหญ่และแข็งอยู่ ๑-๓ เมล็ด

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : ลำต้น นำมาใช้ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เฟอร์นิเจอร์สำหรับเครื่องตกแต่งบ้าน เปลือกตาล หรือส่วนที่เป็น “กะลา” นิยมนำไปใช้ทำเป็นเชื้อเพลิง ใบตาล ใบอ่อนนำมาใช้ในการจักสาน งานฝีมือ ส่วนใบแก่นำมาไปใช้ทำหลังคากันแดดกันฝน ผลตาล นำมารับประทานหรือใช้ทำเป็นขนม

ค้างคาวดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tacca chantrieri* Andr'e

ชื่อวงศ์ : DIOSCOREACEAE

ชื่ออื่น : มังกรดำ (เชียงใหม่), ว่านหัวฟ้า (จันทบุรี), ดีปลาช่อน (ตราด)

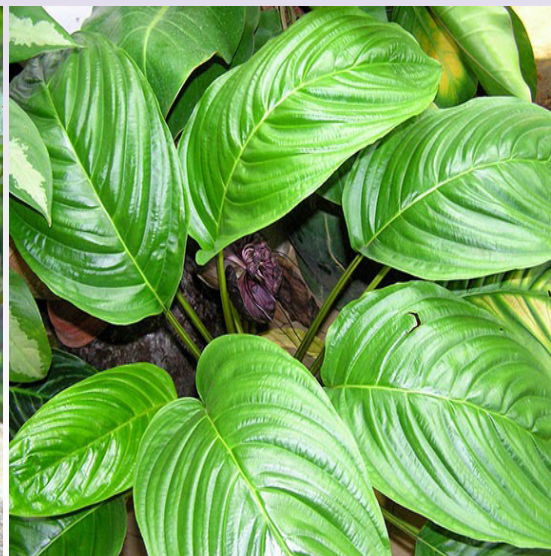
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : ไม้ล้มลุกมีอายุหลายปี สูง ๕๐-๖๐ เซนติเมตร มีเหง้าหัว เจริญตามแนวราบใต้พื้นดิน ลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก

ใบ : ใบรูปหอกแกมรูปไข่ ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนหรือเฉียง แผ่นใบสีเขียวเข้มกว่าท้องใบ ก้านใบสีเขียวคล้ำ ชูขึ้นสูงเหนือพื้นดิน ยาวประมาณ ๑ - ๑.๕ ฟุต

ดอก : ช่อดอกเป็นแบบช่อกระจุก ดอกออกแน่นเป็นช่อมี ๑ - ๓ ช่อ ยาวได้ถึง ๗๐ เซนติเมตร แต่ละช่อมี ๔ - ๒๕ ดอก ลักษณะคล้ายค้างคาวบิน กลีบประดับมี ๒ คู่ ไร่ก้าน

สีม่วงแกมเขียวถึงสีม่วงดำ คู่นอกรูปไข่ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ยาวประมาณ ๖ เซนติเมตร คู่ในรูปไข่หรือรูปไข่กลับยาว ๗ - ๑๔ เซนติเมตร กลีบประดับเป็นเส้นมี ๕ - ๒๕ เส้น สีอ่อนกว่าแผ่นกลีบประดับ ยาว ๑๐ - ๒๕ เซนติเมตร กลีบดอกมีชั้นเดียว ๖ กลีบ สีม่วงน้ำตาล โคนเชื่อมติดกัน ก้านดอกยาว ๒ - ๓.๕ เซนติเมตร ชูขึ้นมาสูงจากกลางกอรังไข่ได้วงกลีบ ดอกด้านในจะเป็นเส้นยาวคล้ายด้ายยื่นห้อยลงมา ดูแล้วคล้ายเส้นด้ายสีดำ ดอกมีกลิ่นสาบหืน

จากป่าชุมชนบ้านห้วยลึก จังหวัดชลบุรี

ผล : ลักษณะของผลเป็นทรงสามเหลี่ยมหรือเป็นรูปกระสวย ผลมีสันเป็นคลื่น ๖ สัน มีวงกลีบรวมที่ยังไม่ร่วงติด ส่วนเมล็ดมีลักษณะเป็นรูปไต เมื่อแก่ไม่แตก ขนาดกว้าง ๑ - ๒.๕ เซนติเมตร ยาว ๒.๕ - ๕ เซนติเมตร

การขยายพันธุ์ : โดยการแยกเหง้าหรือเพาะเมล็ด

การนำไปใช้ประโยชน์ : เหง้าใต้ดินต้มกับไก่อรับประทานเป็นยาบำรุงกำลัง ต้มหรือดองสุรา แก้โรคความดันต่ำ บำรุงกำลังทางเพศ สตรีมีครรภ์ ใช้ทั้งต้นนำมาต้มอาบรักษาอาการเมื่อยล้าตามร่างกาย หรือผสมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ แก้อาการเบื่อเมา

ว่านทรหด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Curcuma zanthorrhiza* Roxb.

ชื่อวงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่ออื่น : ว่านพระยาหัวตึก, ว่านการบูรเลือด, ว่านชั้กมดลูกตัวเมีย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นไม้ล้มลุก เหง้าใต้ดิน มีลักษณะคล้ายขิงหรือขมิ้น หัวนั้นจะกลมเกลี้ยงคล้าย ๆ กับหัวเผือก และเนื้อในหัวนั้นก็จะมีสีขาว และมีรสต่างๆ กันไปถึง ๕ รส ความสูงประมาณ ๑ – ๒ เมตร เป็นลำต้นเทียม

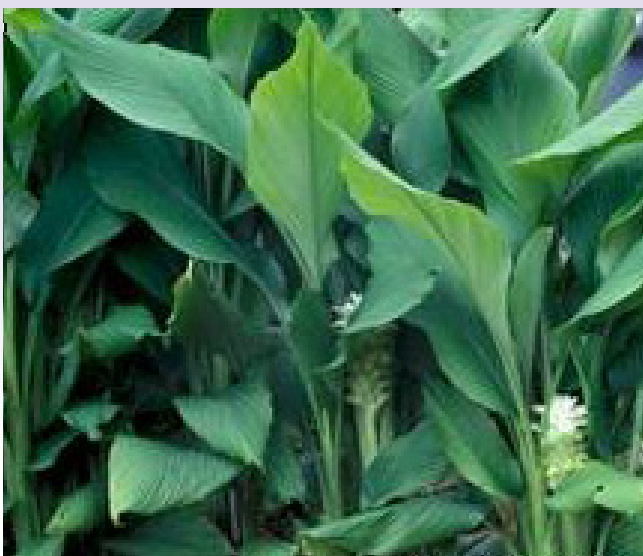
ใบ : เหมือนขมิ้น ต่างกันเพียงร่องใบ ว่านทรหดนั้น จะมีร่องอยู่ตรงกลาง และเป็นสีน้ำตาล

ดอก : ลักษณะดอกคล้าย ๆ กับดอกกระเจียว ขึ้นกลางช่อ ดอกมีสีม่วงชมพู เป็นช่อชูตั้ง

สวยงาม โดยฤดูแล้งต้นจะยุบลงไป และโตอีกครั้งในฤดูฝน

ผล : หัวมีลักษณะค่อนข้างกลมคล้ายหัวเผือก กลมรีตามแนวตั้ง แขนงสั้น เนื้อในมีสีขาวนวล

การขยายพันธุ์ : โดยการแตกหน่อจากหัวเป็นต้นใหม่ เวลาปลูกให้ฝังหัวแต่เพียงมิดดินรดน้ำทุกวัน โตได้ดีในดินร่วนปนทราย ควรที่จะปลูกในกระถางที่ใหญ่ด้วย เพราะว่ามันจะช่วยทำให้ได้หัวที่มีขนาดใหญ่ใช้ทำยาได้ หรือ

จากป่าชุมชนบ้านใหม่ป่าคา จังหวัดตาก

ผู้ที่มีบริเวณบ้านก็ควรนำเอาไปปลูกลงในร่อง
ก็จะยิ่งดีใหญ่

การนำไปใช้ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร
สรรพคุณ รักษาอาการมดลูกทรุดตัว หรือ
มดลูกต่ำไม่เข้าที่ มีส่วนช่วยเสริมหรือขยาย
หน้าอก ช่วยลดเลือนรอยเหี่ยวยุ่น ฝ้า และรอย
ดำ ช่วยกระชับหน้าท้องที่หย่อนคล้อยหลัง
คลอดบุตร ช่วยกระชับช่องคลอดภายในของ
สตรี ช่วยลดอาการปวดประจำเดือน ลดกลิ่น
ปาก กลิ่นตัว กลิ่นภายในช่องคลอด ลดอาการ

ร้อนวูบวาบในสตรีวัยทอง แก้อาการท้องอืด
ท้องเฟ้อ ใช้หว่านตำเป็นผงแล้วกินกับน้ำร้อน
หรือว่าอาจจะผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน
สำหรับผู้ที่เป็นริดสีดวง ว่านนี้เป็นว่านชนิด
เดียวกับ ว่านชักมดลูก แต่เป็นว่านชักมดลูก
ตัวผู้ ซึ่งมีตัวยาคือว่า แรงกว่าชนิดตัวเมีย และ
ยังมีกลิ่นฉุนแรงกว่าชนิดหัวกลม

ว่านทรหดจากป่าชุมชนบ้านใหม่ป่าคา
จังหวัดตาก ชุมชนมีความต้องการอนุรักษ์ไว้
เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร

อีลอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amorphophallus* sp.

ชื่อวงศ์ : ARACEAE

ชื่ออื่น : บุก, บุกเขา (ประจวบคีรีขันธ์), อีปลูก (ภาคเหนือ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น : เป็นพืชล้มลุกข้ามปี มีเหง้าในดิน ลักษณะกลมผิวขรุขระ มีรากโดยรอบ ในฤดูฝนจะมีก้านใบยาวเหนือดินลักษณะอวบน้ำ ไม่มีแกนกลมขนาดเท่าหัวแม่มือยาว ๕๐ - ๑๒๐ เซนติเมตร มีลายสีเขียวน้ำตาลและดำทั้งแบบเป็นพื้นจุดต่างหรือแถบลายแตกต่างกันไป

ใบ : เป็นใบเดี่ยว แผ่ออกคล้ายร่ม หยักเว้าเป็นแฉกลึก

ดอก : ก้านดอกยาวออกจากบริเวณเหง้า ลักษณะคล้ายก้านใบมีดอกอยู่ตรงปลายก้าน รูปดอกคล้ายดอกหน้าวัวมีเกสรเป็นแท่งอยู่ตรงกลาง

ผล : ลักษณะกลมขนาด ๐.๕ - ๑.๐ เซนติเมตร สีเขียวเรียงติดกันเป็นแท่งความยาว ๕ - ๘ เซนติเมตร และมีก้านสีเขียวห่อด้านหลังผล เมื่อสุกมีสีส้มแดง

จากป่าชุมชนบ้านสามสิบสำงและเขาเขียว จังหวัดนครราชสีมา

การขยายพันธุ์ : โดยวิธีการเพาะเมล็ด ชอบดินร่วน ระบายน้ำได้ มีแสงแดดรำไร หรือขยายพันธุ์ด้วยการแยกหัวมาปลูกในช่วงฤดูร้อนและฤดูฝน ส่วนในฤดูหนาวมักพักตัว

การนำไปใช้ประโยชน์ : ก้านใบอ่อน ที่มีสายและเริ่มโผล่จากดินในฤดูฝน โดยลอกเปลือกออกนำมาต้มจิ้มน้ำพริกหรือใส่ในแกงต่าง ๆ

ส่วนหัวใต้ดินต้องกินในฤดูหนาว โดยนำมาหั่นเป็นชิ้นพอคั่ว ล้างให้สะอาดเพื่อไม่ให้คัน แล้วใส่ในแกงที่มีรสเปรี้ยวเพื่อทำลายแคลเซียม ออกซาเลตในหัว ด้านอาหาร สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น แกงส้ม อีลวก สรรพคุณทางยา หัวใช้พอกกัดฝีหนอง

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. ๒๕๕๗. สารานุกรมพืชในประเทศไทย : ค้อนหมา. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : <http://web3.dnp.go.th/botany/detail.aspx>. ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- กิตติกานต์ น้อยพลี. ๒๕๕๗. ต้นฉนวน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.biogang.net>. ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- เต็ม สมิตินันท์. ๒๕๕๗. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๘๐๖ น.
- ป่ากระต่าย. ๒๕๕๑. ตะขาบหิน หรือแก้งเค้ง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.magnoliathailand.com>.
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ปิยะ เฉลิมกลิ่น. ๒๕๕๓. ไม้ดอกหอม. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) กรุงเทพฯ. ๓๕๑ น.
- พินิตย์ โนวะ. ๒๕๕๑. จันทน์ผา (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/๑๘๔๕๔๘>.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- พริษฐ์.คอม. ๒๕๕๗. สมุนไพร/ผลไม้. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://frynn.com>. ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ภิรมย์วรุณ. ๒๕๕๖. กระเบียน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://piromwaroon.blogspot.com>.
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๓. ชันทองพญาบาท. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th>.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๕. ว่านยารักษาโรค : ว่านทรหด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.thaiarcheep.com>.
๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. ค้างคาวดำ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.bloggang.com>.
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. ฝักลูกสาวถ่ายภาพกับทริปเที่ยวจันทบุรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.taklong.com>.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. พลับพลา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.rspg.or.th/plants_data/plantdat/tiliacea.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. ยวนผึ้ง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://board.trekkingthai.com>. ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.
- ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. ยางยูง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://parob.dnp.go.th>. ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ไม้ระบู่ชื่อผู้แต่ง. ๒๕๕๗. สรรพคุณสมุนไพรกำแพงเจ็ดชั้น. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.bookmuey.com>.

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

วิวกริล. ๒๕๕๓. กระทุ้ง ส้มซ่า..ปลาแฉม ชะเลย..พี่น้อง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.djnarich.com>.

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

สมคิด ทองสง. ๒๕๕๕. เมืองลุงสร้างสุข กินแกงเลียงหนังแคแล้ว อาหาร"ชนชั้น". (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/๔๙๙๓๕๔>. ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖ สงขลา. ๒๕๕๗. ตะเคียนทอง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://paro๖.dnp.go.th>.

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

สุดารัตน์ หอมหวาน. ๒๕๕๓. นมวัว. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phargarden.com>.

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

หนุ่มลาวสาวชะแมร์. ๒๕๕๕. ผัก หมากไม้ อ้อมเฮียน : มะจั่ว. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.baanmaha.com>. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

หมอชาวบ้าน. ๒๕๓๓. เพกา. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.bloggang.com. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

อพ.สธ.. ๒๕๕๗. จำปีสิรินธร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.rspg.or.th/plants_data. ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

แอมอร. ๒๕๕๗. ว่าน ไม้ประดับนามมงคล. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.panmai.com>.

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ฮันนี่พิพพี. ๒๕๕๗. การเลี้ยงผึ้งในสวนป่าแบบธรรมชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.bloggang.com>.

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

Alexander Del pi. ๒๕๕๕. ซ้อยนางรำ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.herb-health>. ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

bigboo. ๒๕๕๕. ห้องครัวสยามพิซซิ่ง : เลียงกระแทง (อีรอก). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://siamfishing.com>.

๙ ธันวาคม ๒๕๕๗.

KITPOOH๒๒. ๒๕๕๖. ซ้อยนางรำ @ บ้าน (ใบไม้เด่นได้ครับ). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.bloggang.com>.

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

Lamon gress. ๒๕๕๗. สรรพคุณสมุนไพรไทย สุขภาพดีจากภายในสู่ภายนอก. (ออนไลน์).

แหล่งที่มา : <http://xn--๑๒cb๘cnjzemoock๕fg๗hm๗c๘bl๕vc.blogspot.com>. ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

INDEX ดัชนี

ดัชนีชื่อไทย

ก

กะปุกกะปู้	๔๔
กะยอม	๔๐
กะอวม	๖๘
กระบก	๖
กระเบียน	๓๔
กระพีโพรง	๒๖
กรุงบาดาล	๑๐๔
ก้อข้าว	๑๐
ก้อมส้ม	๔๔
ก้อเดือย	๑๐
ก้อเหิม	๑๐
กะจำปูลิง	๒๒
กะมวง	๒๘
ก้นเกรา	๘
กานก	๑๑๖
กำแพงเจ็ดชั้น	๘๖
กุง	๖๐
โกกี้	๓๔

ข

ขนุนลาว	๖๖
ขะเจี๊าะ	๖๒
ขันทองพยาบาท	๑๒
ขันทองพยาบาทเครือ	๑๒
ขางแดง	๓๘
ขี้เหิน	๑๔
ขี้หนอน	๓๖
ไข่ม่อน	๑๔

ค

คราก	๓๐
คมชวาน	๑๔
ควง	๖๐
ค่อมส้ม	๔๔
ค้อนหมา	๖๘
คะนาง	๑๐๔
ค่างควาดำ	๑๒๐
เคาะ	๓๒
เคาะหนาม	๓๖
เคี่ยม	๑๖
เคี่ยมขาว	๑๖

เคี่ยมแดง	๑๖
เครือเขาเอ็น	๙๐
แคลันตีสูข	๑๘
แคณ	๔๐
แคผู้	๑๘
โคมเรียง	๓๒
โคร์เม็ด	๘๔

จ

จ้วงเครือ	๙๔
จะค้ำน	๘๘
จะบก	๖
จืด	๔๖
จันดิน	๙๔
จันทร์แดง	๓๐
จันทร์ผา	๓๐
จ็องงา	๓๔
จำปีสิรินธร	๒๐
จำรี	๒๒
จำไร	๒๒
จิกนม	๒๔
จิกน่ม	๒๔

ฉ

ฉนวน

๒๖

ช

ชุ่มฉ่ำ

๖๘

ชะมวง

๒๘

ชะมัด

๑๐๐

ชะเนียง

๓๘

ชำมะเลียง

๓๒

ช้อยนางรำ

๙๘

ช

ชาด

๓๐

ชืดง

๔๒

ชู

๕๖

ชู

๕๖

ด

ด็กเดียม

๓๔

ดีปลาช่อน

๑๒๐

ดูแก

๘๐

ต

ต้นขี้หมู

๑๑๒

ต้าว

๑๑๖

ตอแล

๕๐

ตาเตรา

๘

ตาไก่

๘๖

ตริงบาดาล

๑๐๔

ตะขาบบิน

๑๐๒

ตะค้ำนเล็ก

๘๘

ตะค้ำนหยวก

๘๘

ตะคร้อ

๓๒

ตะเคียนทอง

๓๔

ตะลุ่มนก

๘๖

ตั้งหน

๓๖

ตั้งหนใบเล็ก

๓๖

ตาลโตนด

๑๑๘

ตำเสา

๘

เต่าเกียด

๑๑๖

เตรี่ย

๓๐

ถ

ถาล

๑๑๘

เถาเอ็นอ่อน

๙๐

ท

ท้าง

๑๑๘

ทุเรียนเทศ

๖๖

ทองฟ้า

๖๘

น

นมควาย

๙๒

นมยาน

๒๔

นมวัว

๓๖

เนียง

๓๘

บ

บาตูปือแลกาเม็ง

๙๖

ป่าขม

๑๐๖

บุก

๑๒๔

บุกเขา

๑๒๔

ป		พูเวียง	๓๒	มังหาเจ้าอะ	๘๘
ปีระ	๓๘	เพกา	๘๐	มือเปา	๖๔
ประ	๓๘	เพว	๑๐๒	มุยใหญ่	๑๐๐
ประดงเลือด	๔๖	เพอ	๑๐๒	เม็ก	๘๔
ปลาไหลเผือก	๑๐๔	แพงแดง	๙๘	เม็ดชุน	๘๔
ผ		ม		ย	
ผักชีช้าง	๙๔	มะกอกพราน	๓/๔	ยมหิน	๔๘
ผ		มะขม	๑๐๖	ยวนผึ้ง	๕๐
ผักดาบ	๔๘	มะแค้	๕๘	ยางกล่อง	๕๔
ฝรั่งโคก	๑๔	มะงั่ว	๑๐๘	ยางตั้ง	๕๔
พ		มะดัน	๘๒	ยางปลอก	๑๒
พรมหัต	๙๐	มะนาวไม่รู้โห่	๑๑๐	ยางพลวง	๖๐
พลองกินลูก	๑๑๔	มะนาวควาย	๑๐๘	ยางมันหมู	๕๒
พลับปลา	๔๔	มะพอก	๔๖	ยางยุง	๕๒
พะเนียง	๓/๘	มะมีน	๖	ยางเสียน	๕๔
พะยอม	๔๐	มะลิดไม้	๘๐	ยางวาด	๕๔
พะยอมทอง	๔๐	มะไฟแรด	๓๖	ยางหัวแหวน	๕๒
พะอูง	๓๖	มะไฟลิง	๒๒	ยางหนู	๔๒
พันชาด	๓๐	มะเถ้า	๓/๒	ร	
พันจำ	๔๒	มะทุเรียน	๖๖	รักใหญ่	๕๖
พังหั้นเกล็ดแรด	๓๖	มันปลา	๘	สามสิบ	๙๔

ล		สามเลื้อย	๑๐๐	อ	
ลักกะจันทร์	๓/๐	เสียดกา	๔๘	อีปูก	๑๒๔
ลั้งแข	๕๘	เสียดค้าย	๔๘	อีลอก	๑๒๔
ลั่นฟ้า	๘๐	เสม็ด	๘๔	ฮ	
ลำแข	๕๘	ห		ฮ่อสะพานควาย	๑๒
ว		หมักม่อ	๑๑๒	ไฮปันชั้น	๒๖
ว่านทรหด	๑๒๒	หมักหมอก	๕๖		
ว่านนกคุ้ม	๑๒๒	หมากโมก	๒๘		
ว่านตะขาบ	๑๐๒	หมากเขียบหลด	๖๖		
ว่านมีดพับ	๙๘	หมุยขาว	๓/๔		
ว่านหัวฟ้า	๑๒๐	หมอนตื่นเป็ด	๙๐		
ส		หม่อ	๑๑๒		
สนวน	๒๖	หม้อ	๑๑๒		
สั้ดใบใหญ่	๑๐๐	หนามขี้แฮด	๑๑๐		
สะค้าน	๘๘	หนามแดง	๑๑๐		
ส้มโอมะละกอ	๑๐๘	หลุมพอ	๖๔		
สะหลุมพอ	๖๔	หัวลิง	๙๖		
สะท่อน	๖๒	เหมียด	๑๑๔		
สักเขา	๔๒	เหมียดคน	๓๖		
สาธร	๖๒	เหมียดพลองดำ	๑๑๔		
สามชั้น	๘๖	เหมียดแอ	๑๑๔		

INDEX ดัชนี

ดัชนีชื่อวิทยาศาสตร์

A

<i>Acronychia</i>	
<i>pedunculata</i> (L.) Miq.	๖๘
<i>Amorphophallus</i> spp.	๑๒๕
<i>Annona</i>	
<i>muricata</i> Linn.	๖๖
<i>Arenga</i>	
<i>pinnata</i> (Wurmb) Merr.	๑๑๖
<i>Alocasia</i>	
<i>cucullata</i> (Lour.) G. Don	๑๒๒
<i>Archidendron</i>	
<i>jiringa</i> (Jack) I.C. Nielsen	๗๘
<i>Asparagus</i>	
<i>racemosus</i> Willd.	๙๕

B

<i>Baccaurea</i>	
<i>polyneura</i> Hook. F	๒๒
<i>macrophylla</i> (Müll. Arg.)	๖๐
<i>Barringtonia</i>	
<i>macrostachya</i> (Jack) Kurz	๒๔
<i>Borassus</i>	
<i>flabellifer</i> L.	๑๑๘

C

<i>Calophyllum</i>	
<i>calaba</i> L. var	๓๖

<i>Castanopsis</i>	
<i>inermis</i> (Lindl.) Benth. & Hook. f.	๘
<i>Carissa</i>	
<i>carandas</i> L.	๑๑๐
<i>Ceriscoides</i>	
<i>trugida</i> (Roxb.) Tirveng.	๗๕
<i>Chukrasia</i>	
<i>tabularis</i> A. Juss.	๕๘
<i>Citrus</i>	
<i>medica</i> L. var.	๑๐๘
<i>Clausena</i>	
<i>excavata</i> Burm. f.	๑๐๐
<i>Codariocalyx</i>	
<i>Motorius</i> (Houtt.) H. Ohashi	๙๘
<i>Cotylelobium</i>	
<i>lanceolatum</i> Craib	๑๖
<i>Cryptolepis</i>	
<i>dubia</i> (Burm. F.) M. R. Almeida	๙๐

D

<i>Dalbergia</i>	
<i>nigrescens</i> Kurz	๒๖
<i>Dipterocarpus</i>	
<i>gracilis</i> Blume	๕๖
<i>grandiflorus</i> (Blanco)	๕๔
<i>tuberculatus</i> Roxb.	๕๒
<i>Dracaena</i>	

	<i>Laureiri</i> Gagnep	๓๐
E		
	<i>Elateriospermum</i>	
	<i>Tapos</i> Blume	๓๘
	<i>Erythrophleum</i>	
	<i>Succirubrum</i> Gagnep.	๓๐
	<i>Eurycoma</i>	
	<i>longifolia</i> Jack	๑๐๕
F		
	<i>Fagraea</i>	
	<i>Fragrans</i> Roxb.	๑๐
G		
	<i>Garcinia</i>	
	<i>cowa</i> Roxb. Ex Choisy	๒๘
	<i>schomburgkiana</i> Pierre	๘๒
	<i>Gluta</i>	
	<i>usitata</i> (Wall.) Ding Hou	๕๘
H		
	<i>Hopea</i>	
	<i>odorata</i> Roxb.	๓๒
I		
	<i>Intsia</i>	
	<i>palembanica</i> Miq.	๖๕
	<i>Irvingia</i>	

	<i>malayana</i> Oliv. ex A. W. Benn.	๖
K		
	<i>Koompassia</i>	
	<i>excelsa</i> (Becc.) Taub.	๕๐
L		
	<i>Lepisanthes</i>	
	<i>fruticosa</i> (Roxb.) Leenh.	๓๒
M		
	<i>Magnolia</i>	
	<i>sirindhorniae</i> Noot. & Chalermglin	๒๐
	<i>Memecylon</i>	
	<i>edule</i> Roxb.	๑๑๕
	<i>Microcos</i>	
	<i>tomentosa</i> Sm.	๕๕
	<i>Millettia</i>	
	<i>leucantha</i> Kurz var.	๖๒
	<i>Muehlenbeckia</i>	
	<i>platyclada</i> (F. Muell.) Meisn.	๑๐๒
O		
	<i>Oroxylum</i>	
	<i>indicum</i> (L.) Benth. Ex Kurz	๘๐

P

<i>Parinari</i>	
<i>anamensis</i> Hance	๕๖
<i>Piper</i>	
<i>chantaranothaii</i> Suwanph. & D. A. Simpson	๘๘
<i>Pittosporopsis</i>	
<i>kerrii</i> Craib	๑๐๖

R

<i>Rothmannia</i>	
<i>wittii</i> (Craib) Bremek.	๑๑๒

S

<i>Salacia</i>	
<i>Chinensis</i> L.	๘๖
<i>Santisukia</i>	
<i>kerrii</i> (Barnett & Sandwith) Brummitt	๑๘
<i>Sarcolobus</i>	
<i>globosus</i> Wall.	๙๖
<i>Scleropyrum</i>	
<i>pentandrum</i> (Dennest.) Mabb.	๓๖
<i>Schleichera</i>	
<i>oleosa</i> (Lour.) Merr.	๓๒

<i>Shorea</i>	
<i>roxburghii</i> G. Don	๕๐
<i>Suregada</i>	
<i>multiflora</i> (A. Juss.) Baill.	๑๒
<i>Syzygium</i>	
<i>gratum</i> (Wight) S. N. Mitra var.	๘๕

T

<i>Tacca</i>	
<i>chantrieri</i> Andre	๑๒๐

U

<i>Uvaria</i>	
<i>hahnii</i> (Finet & Gagnep.) Bân	๙๒

V

<i>Vatica</i>	
<i>odorata</i> (Griff.) Symington	๕๒
<i>Vitex</i>	
<i>glabrata</i> R. Br.	๑๕

คำขอบคุณ

คณะผู้จัดทำหนังสือ “๖๐ พรรณไม้ มีคุณค่าจากป่าชุมชน” ขอขอบคุณ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ที่ได้อนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์โครงการ อพ.สธ. สำหรับจัดพิมพ์ลงในหน้าปกหนังสือ ขอขอบคุณ บริษัท ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน “โครงการ ๖๐ ป่าชุมชน อนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามแนวพระราชดำริ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘”

ขอขอบคุณ คณะกรรมการป่าชุมชน ๓๐ หมู่บ้าน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล และมีส่วนร่วมในการสำรวจ อนุรักษ์ และปกป้องพันธุกรรมพืช ที่เป็นพรรณไม้มีคุณค่าจากป่าชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเผยแพร่ในหนังสือเล่มนี้

ขอขอบคุณ สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี ที่ให้การสนับสนุนรูปภาพพรรณไม้สำหรับการจัดทำหนังสือ

ขอขอบคุณ ส่วนจัดการป่าชุมชน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑-๑๓ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา ศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชนที่ ๑-๑๒ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูล และรูปภาพพรรณไม้ประกอบการจัดทำหนังสือ

กองบรรณาธิการ

คณะผู้จัดทำ

จัดทำโดย

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้
๖๑ ถ.พหลโยธิน ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒-๓ ต่อ ๕๐๖๖ www.forest.go.th

ที่ปรึกษา

นายธีรภัทร ประยูรสิทธิ	อธิบดีกรมป่าไม้
นายประลอง ดำรงค์ไทย	รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายพรชัย จุฑามาศ	รองผู้อำนวยการ อพ.สธ.
ดร. ปิยรัชฎ์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์	รองหัวหน้าสำนักงาน อพ.สธ.
	ฝ่ายวิชาการ เลขาธิการคณะกรรมการ อพ.สธ.

บรรณาธิการ

นางนันทนา บุญยานันต์

ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน

กองบรรณาธิการ

นายประโยชน์ ก้านจันทร์	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
นางปรีชาติ เจริญกรุง	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
นางสาววิภาวี แก้วตาล	เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม
นางสาวกุลกานต์ แก้วแก้ว	นักวิชาการป่าไม้
นางสาวทิพย์มกรณ ตั้งพันธ์	นักวิชาการป่าไม้
นางสาวเนตรทิพย์ โพธิ์ทอง	จ้างเหมาบริการงานด้านวิชาการป่าไม้
นางสาวน้ำเพชร วชิรพันธ์วิชาญ	จ้างเหมาบริการเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สนับสนุนข้อมูล

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ - ๑๓
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาทุกสาขา
ศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชนที่ ๑ - ๑๒
ศูนย์การเรียนรู้วนศาสตร์ชุมชน กรมป่าไม้

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘

พิมพ์ครั้งที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๘

